

KEVSER SÛRESİ

Rahman, Rahim Allah'ın Adıyla
Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.
Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir
alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır.
Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır.

Üstad A. Hüseyin Destgayb

MEÂD

Çeviri:

Talip Çetinkaya

Tashih Tatbik:

Musa Aydın

KEVSER

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Kevser Yayınları: 82

Eserin Orijinal Adı:

Meâd

Dizgi ve Mizanpaj:

Kevser

Kapak Tasarım:

Ramazan Erkut

Baskı:

Er Matbaacılık

1. Baskı: Ekim / 2005

ISBN 975-6640-54-5

İsteme Adresi:

KEVSER YAYINLARI
Horhor Cad. No: 78/3 Fatih – İstanbul
Tel: (0212) 534 35 28
Fax: 631 36 01

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

TAKDİM

İlâhî ve materyalist felsefe teorilerini incelemeden önce zihnimiz bize şu soruyu yöneltir: "Nereden geldik, nereye gideceğiz?" Sanki iki esasa; başlangıç ve dönüş, yani tabiat ötesine inanma zorunluluğu insanlara ilham edilmektedir. İnsanoğlu, fitratı gereğince başından geçen olayları daima zihninde tutmuş ve önündeki yola da sonuna kadar dikkatle bakmaktadır.

Ölümü, yok oluş zannedenlere soruyoruz: Adının ve şöhretinin ölümünden sonra bile insanlar arasında kalmasını isteyen kişinin bu gizli duygusu nedir? Bu gibilerin vicdanları ve şuur altı bilinçleri, ölmüş askerlerinin mezarına gül koymalarını nasıl değerlendiriyor acaba?

Bu ve bunun gibi yüzlerce sorunun cevabı şudur:

İnsanoğlu, kalbinin derinliklerinde öldükten sonra da yaşamın devam edeceğine inanmaktadır. Her ne kadar aklı bazı dış etkenlerin etkisinde kalarak diliyle hakikati inkâr etse bile gerçek budur. İnsanoğlu bugün, bütün bilimsel ve teknolojik ilerlemelere rağmen, insanın insanî değerler ve sosyal adalet vs. açısından geçmişe nazaran düşünce ve yargılarında hiçbir değişim olma-dığını ve ilk gün nasıl düşünüyorduyorsa, şimdi de bu konularda aynı şeyleri düşündüğünün farkındadır.

Geçmişte yaşamış kavim ve milletlerin tarihleri incelendiğinde, onlarda da bu tür düşüncelerin varlığı açık bir şekilde görülmektedir. Bazıları, aklî ve fikrî açıdan gelişmedikleri, sahih ve yeterli bir rehberin kontrolünde olmadıkları için, ölümden sonraki hayatı bu âlem-deki maddî hayat gibi zannediyordu. Ölülerinin yanına yaşam için gerekli olan

yiyecek, giyecek, silâh, mücevher, süs eşyası, hatta hizmetçi gibi şeyleri de bırakıyorlardı. Örneğin, Fiji Adası'nın sakinleri, ölülerinin, yaşayan insanlar gibi çiftçilik yaptıklarına, aile kurduklarına, düş-manlarıyla savaştıklarına vb. şeylere inanıyorlardı.

Fransız filozof ve astrolog Camille Flammarion, "Bilimsel Gözlemler" adlı kitabında bu adanın halkı hakkında şöyle yazıyor:

Fiji Adası halkının âdetlerinden biri, anne ve babalarını kırk yaşında iken canlı olarak toprağa gömmektir. Bu yaşı seçmelerinin sebebi, insanın ömrünün yaklaşık ortası ve en kamil hâli olmasıdır. Zanlarına göre ölen kişi, ölülerin dirileceği gün aynı şekilde geri dönecektir.

Bu tür fikirler, üzerinde biraz düşündükten sonra insanoğlunun fitratını canlandırmak ve onların düşüncelerini hidayet etmek için peygamberlerin gönderilmesinin ne kadar zaruri olduğu ortaya koymaktadır.

Bütün semavî dinler, özellikle mukaddes İslâm dini, meâd ve ahiret konusuna çok büyük önem vermiştir. Bunun nedenlerinden bazıları şunlardır:

1- İnsanoğlunun mutluluk, refah ve emniyetinin tek yolu kıyamete imandır. Çünkü insanlar, yaptıklarının dosyasının tutulduğuna ve sonunda ilâhî mahkemede duruşmaya çıkacaklarına iman edecek olurlarsa, onlarda bir mesuliyet bilinci ve korku oluşacak ve bu, onları büyük ölçüde günah ve ahlâkî bozukluklardan alıkoya-caktır.

Aydınlık bir geleceği ümit etmeleri, onların huzur içinde yaşamalarını sağlayacak, ümitsizlikten ve ruhî bunalımdan kaynaklanan intiharlar son bulacaktır. Neticede uzay çağı insanının, gün geçtikçe artan suçlardan, cinayetlerden duyduğu endişe sona erecektir. Ayrıca dünyadaki sözde gelişmiş ülkelerin liderlerini çıkmaza sokan buhranlar, rahatlıkla çözüme kavuşacaktır. Tecrübeler açıkça göstermiştir ki, ne suçları önleme kurumları, ne de barış konferansları, savaş ateşini söndür-mek için hiçbir şey yapamamışlardır.

New York Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Görevlisi Luice Shnaider, yirminci yüzyıl insanları hakkın-da şöyle yazıyor:

İnsanoğlu her şeyi ehlileştirmeyi başardı, a-ma insandaki vahşiliği ehlileştiremedi!

Öyleyse geriye sadece bir yol kalıyor: O da vahşiliklerin, kıyamete iman ve itikadın güçlendirilmesi ile ehlileştirilmesidir.

2- Kıyamete inanmak, milletlerin başarılı olmalarında ve zafere ulaşmalarındaki en önemli faktörlerden birisidir. Bunun en güzel kanıtı, Müslümanların şimdiki hâliyle, İslâm'ın ilk yıllarındaki hâlinin mukayesesidir. Onlar kendi önderleri Hz. Muhammed'den (s.a.a) aldıkları ilhamla öyle bir iman ve yakîn mertebesine ulaşmışlardı ki sanki ahiret, bütün ebedi nimetleriyle gözlerinin önünde şekilleniyordu. Dolayısıyla bırakın ölümden korkmayı, şahadete adeta aşık-tılar! Çünkü biliyorlardı ki; onlarla, kendilerine kesin olarak vaat edilenler arasındaki tek fasıla, arzularla dolu bir dünya hayatı idi. Bu sağlam inancın sayesinde o günün dünyasının yarısı-na hükmetmeyi başardılar.

Ama bugünün Müslümanları bunu sadece dilde söylemektedirler; ancak kalpleri korkuyla doludur. Ölümden korktukları için de rahatlıkla istismarcı emperyalistlerin yemi olabiliyorlar.

Son asırlarda İslâm toraklarının bölünmesiyle onların yok olmasının zeminleri hazırlanmış oldu. Sanayi, teknoloji ve savaş araçları alanındaki buluşlarda geri kaldılar. Sonunda meşhur "altı gün savaşları"nda Bey-tü'l-Mukaddes'i Siyonist düşmana teslim ettiler. Bugün Müslümanlar eski ifti-harlarına yeniden ulaşmak istiyor-larsa, tek yol meâd ve ahiret inançlarını güçlendirerek köklü ve esaslı bir değişim ortaya koymalıdır.

Siz muhterem okuyucuların elindeki bu kitabın, bü-yük iman gücünün sağlamlaştırılması ve kuvvetlendirilmesinde önemli bir rol oynayacağına inanıyoruz.

Bu kitabın özelliklerinden birisi de ölümden sonraki hayatı, ilmî ve araştırmacı bir yöntemle incelemiş olma-sına rağmen, konuların çok akıcı ve herkesin anlayacağı düzeyde olmasıdır. Ayrıca şüphelere ve tenkitlere net bir şekilde cevap verilmiştir.

Seyyid Ali Asğar Destgayb

1. BÖLÜM

ÖLÜM VE SONRASI

ÖLÜM VE MEÂD

Meâdı Nasıl Tanıyabiliriz?

Meâd, lügatte geri dönüş demektir. Ruh, bedene geri döndürüleceğinden, ahiret inancına bu ad verilmiştir. Meâd inancı, mukaddes İslâm dininin temel esasların-dandır. Herkesin ölümden sonra tekrar dirileceğine, inanç ve amelinin karşılığını göreceğine inanmak, İslâ-m'a göre farzdır.

Meâdın başlangıcı ölüm ve sırasıyla kabir, berzah, sonrası da kıyâmet-i kübrâ ve sonunda cennet ve cehennemdir. Meâd, duyu organlarıyla algılanamaz. Meâdın varlığı ileride genişçe inceleyeceğimiz gibi aklî delillerle sabittir. Ama insanın ölümden sonra ne olacağını sadece aklıyla idrak etmeye çalışması imkânsızdır. Bunun tek yolu vahiydir. Zira hiç kimse içinde bulunduğu âlemden ötesine ulaşamaz.

Örneğin, bir çocuğun, ana rahminde iken dış âlemin niceliğini ve niteliğini anlaması imkânsızdır. Uzayın sonsuzluğunu ve oradaki varlıkları bilmesi mümkün de-ğildir. Ayrıca maddî âlemden bulunan, maddenin ve tabiatın esiri bir varlığın, maddî âlemin batınında bulunan ve bu âlemden kurtulduktan sonra ulaşılacak olan mele-kût âlemini anlaması nasıl mümkün olabilir? Ölümden sonraki âlemlerin özellikleri, dünya âleminde bulunan birisi için gizlidir. Tanımak ve vakıf olmak için Allah-u Teâlâ'nın haber verdiği şeyleri kabul etmekten başka çare yoktur. Dolayısıyla "Ölümden sonra şöyle olacak" iddiasında bulunmak, aklen asla doğru değildir. Çünkü o âlemin özelliklerinin akılla bir ilişkisi yoktur. Bütün akıllar birleşse de öteki âlemin olaylarının ayrıntılarından haberdar olamaz. Bizlerin yapacağı tek şey, Hz. Muhammed'in (s.a.a) ve Ehlibeyt'inin buyurduklarını tasdik

etmektir. Çünkü onlar hem masumdurlar, hem de Yaratıcı'nın vahyinin nüzul yerleridirler.

Acaba Ölü Konuşur Mu?

Yukarıdaki açıklamayla bazı insanların düştükleri şüphelerin hepsinin temelsiz olduğu da anlaşılmaktadır. Şüphelerine örnek olarak şunu verebiliriz: Ölen birinin bedeni cansız bir varlıktır. Kuru bir tahta gibidir. Mezarda ondan soru sorulacağı, onun da cevap vereceği nerden çıkarılıyor? Eğer biz, ölünün ağzını bir şeylerle doldur ve bir sonraki gün mezarını açıp baksak, ağzın-dan hiçbir şey çıkmadığını görürüz. (İleride bu şüphenin cevabını vereceğiz.) Bu tür iddialar, ahirete ve yaratılış sistemi içerisinde gayba iman edememekten kaynaklanmaktadır. Bu tür şaşkınlıklar, bilgisizlikten ve idrak etme yoksunluğundandır. Onlar, konuşmanın sadece dile ait olduğunu, ruhun konuşamayacağını, hareketin sadece ayaklara ait olduğunu, ruhun hareket etme kabiliyetinden yoksun olduğunu zannetmektedirler. Oysa kendileri her gece uykuda nice nutuklar çeker, nice sohbetler ederler. Dilleri ve dudakları hareket etmez, yanındakiler, seslerini işitmez.

Rüyanın Hikmeti

İmam Musa İbn Cafer (a.s) şöyle buyuruyor:

İnsanoğlu ilk yaratılışında rüyadan yoksundu. Allah'ın sonradan onlara rüya nimetini ver-mesinin sebebi şu idi: Allah, bir peygamberi, hal-kının hidayeti için gönderdi. Peygamber halka, âlemlerin Rab-bine kulluk etmelerini emretti. Onlar dediler ki: "Eğer biz Allah'a ibadet edersek, karşılığında ne elde edeceğiz? Sen de bizden fazla bir şeye sahip değilsin." Peygamber şöyle buyurdu: *"Eğer Allah'a itaat ederseniz, karşılığı cennettir; eğer günah işler ve benim sözümü dinlemezseniz, yeriniz cehennemdir."*

Dediler ki: "Cennet ve cehennem nedir?" Peygamber onlara her ikisini de anlattı. Sordular: "Ne

zaman ona ulaşacağız?" *"Öldüğünüz zaman."* dedi. "Biz ölülerin çürüdüğünü, toprak olduğunu görüyor ve senin anlattığın şeyleri onlarda gör-müyoruz." dediler ve o peygamberi yalanladılar.

Sonra Allah, onlara rüyayı verdi. Rüyalarında hareket ettiklerini, işittiklerini gördüler. Uyandıklarında rüyalarında gördükleri şeylerden bir eser yoktu. Sonra o peygamberin yanına geldiler ve gördüklerini ona anlattılar. Peygamber, onlara şöyle buyurdu: *"Allah, size hüccetini tamamlamak istedi. Sizin ruhunuz böyledir. Sizler öldüğünüz zaman, bedenleriniz toprakta çürüdüğü hâlde, ruhlarınız kıyamete kadar ya azapta ya da nimet içerisinde olacaktır."*

Kabul Etmemek Kapasite Noksanlığındandır

Aklın gereği, insan aklen mümkün olmayan şeyler dışında her konuyu işittiği zaman, belki doğru olabileceğine ihtimal vermeli ve şayet bunu haber veren masum ise, doğruluğunu kesinlikle kabul etmelidir. Delili kabul etmemek, yetersizliğe ve kapasite noksanlığına işarettir. Tabiat ötesi ni, kapasitesi yeterli olmayan an-layamaz.

Birinci Menzil: Ölüm

Ölümün hakikati, ruhun bedenden ayrılmasıdır. Ruhun bedenle olan ilişkisine birçok benzetmeler yapılmıştır. Bazıları şöyle demişlerdir:

Beden bir gemi, ruh ise o geminin kaptanı gibidir. Geminin batmasıyla, kaptanın gemi üzerindeki kontrolü ortadan kalkar.

Siz, "Gittim" dediğiniz zaman, doğrudur ki, siz gitti-niz; ama ayağınızla gittiniz. Fakat siz, ayağınız değilsiniz. "Gördüm, işittim, konuştum" dediğiniz zaman, hep-sinin öznesi tek bir varlığa döner. Bu varlık ruhtur. O ruh görür, ama şu zahiri gözle mi? Ruh işitir, ama şu zahirî kulakla mı? Öyleyse görücü ve işitici ruhtur. Göz, onun görme aletidir. Ruh, be-

den karanlığında yanan bir ışık kaynağıdır. O, göz, kulak ve diğer duyu organlarıyla ışığını verir.

İşte ölüm, bu ışık kaynağının yer değiştirmesidir. Örneğin birkaç penceresi olan kulübenin içindeki gaz lambasını düşünün. Lamba yandığında pencerelerden ışık gelir. Gaz lambasını dışarıya çıkardığınız zaman ise kulübe karanlık olur; artık pencerelerden ışık çıkmaz. Ölüm, bedenden bu lambanın çıkarılması gibidir. Fakat ruhun bedenle olan ilişkisi hulul etme, yani ruhun bedene girmesi şeklinde değildir. Çünkü ruh, madde değildir, soyuttur; içi dışı yoktur. Ruhun bedene tam bir bağılılığı söz konusudur. Ölüm, bu bağın kopması demektir.

Ölümün, Allah'ın izniyle olduğuna iman etmemiz farzdır. Bedenle ruhu anne karnında birleştiren de, son günde bu bağı koparan da yaşatan da hayat veren de öldüren de O'dur. Kur'ân'da Allah'ın hayat verici, diriltici ve öldürücü olduğu çokça zikredilmiştir. Avamdan bazı insanlar, Azrail'i sevmez. Onu düşman sanırlar. Oysa Onun kendi başına bir şey yapmadığını, âlemlerin Rabbi tarafından memur kılındığını bilmezler.

Can, Nasıl Alınır?

Canın alınmasının keyfiyeti, miraç hadislerinde belirtilmiştir. Bu hadislerden anlaşıldığına göre ruhun bedenden çıkması şöyledir: Hz. Azrail'in önünde herkesin isminin yazılı olduğu bir levha vardır. Her kimin eceli gelmişse, adı levhadan silinir. Azrail, bir anda onun ruhunu alır. Aynı anda binlerce kişinin adının silinmesi ve Azrail'in onların canını aynı anda alması şaşılacak bir şey değildir. Bin tane çırayı aynı anda söndüren rüzgar gibi. Bu ölümlerin hepsinin faili aslında Allah'tır. Azrail, ruhu alır; ama hakikatte öldüren Allah'tır. Çünkü emir O'nun tarafındandır.

Bundan dolayı Kur'ân-ı Kerim, can alma olayını bazı yerlerde Allah'a,¹ bazı yerlerde ölüm meleği Azrail'e¹, bazı

1- Zümer, 42

yerlerde de meleklerle² isnat etmiştir.. Bunların üçü de doğrudur. Zira, Azrail ve onun yardımcıları, Allah'ın emriyle can alırlar. Bunu bir padişahın ordusu ve komutanlarıyla birlikte bir şehri fethetmesine benzetebiliriz. Şehri padişah fethetti de diyebiliriz. Filan komutan da, ordu da. Bu örnek bunun anlaşılması içindir. Yoksa asıl konu çok daha üst düzeydedir.

Ölüm anında canı alan Allah'tır. Ama O, dünyayı sebeplerle düzene koymuştur. Ölüm için de bazı zahiri sebepler kılmıştır. Örneğin; bir binadan düşmek, hastalanmak, öldürülmek vb. Bunların hepsi birer araçtır, bahanedir. Zira niceleleri vardır ki, çok şiddetli hastalıklara yakalanırlar, ama ölmezler. Öyleyse zahiri sebepler, tek başına o şahsın ölümü için yeterli değildir. Eğer ömrü sona ermişse, âlemlerin Rabbi onun canını alır. Birçok insan, hiçbir hastalıkları olmadığı hâlde ölmüştür.

Başka bir konu da ölüm meleğinin şeklinin, ölen kişiye göre değiştiğidir. Bir rivayette şöyle geçiyor:

Hz. İbrahim (a.s), Azrail'den kâfirin ruhunu alırken nasıl bir şekle büründüğünü, kendisine göstermesini istedi. Azrail, "Buna dayanamazsın." dedi. Hz. İbrahim (a.s) ısrar edince, Azrail öyle bir şekle büründü ki Hz. İbrahim, karşısında siyah yüzlü, pis kokulu, siyah bir elbise giymiş, ağzından ve burnundan alevler ve duman çıkan birisini görerek, düşüp bayıldı. Kendisine geldikten sonra şöyle buyurdu: "Eğer kâfir için hiç bir azap olmasaydı, seni görmesi, ona azap o-larak yeterliydi..."³

Mümin için de tam tersidir. Ölüm hâlindeki insanı saptırmak için şeytanlar sol taraftan, buna karşılık melekler ise sağ taraftan gelirler.⁴ Şeytanların işi her zaman aldatmaktır. Özellikle kişi, ölüm anında imanlı da olsa, onu aldatmaya

1- Secde, 11

2- Muhammed, 27

3- Bihâru'l-Envâr, c. 3, Ölüm Meleği Babı

4- Bihâru'l-Envâr, c. 3, Ölüm Meleği Babı

uğraşırlar. Saadet ve bedbahtlığın ölçüsü, akıbetinin durumuyla ilgilidir.

Allah Resulü'nden (s.a.a) şöyle nakledilmiştir: *"Yaşadığınız gibi ölürsünüz, öldüğünüz gibi diriltilirsiniz ve diriltildiğiniz gibi de haşr edilirsiniz."*¹ Ne arzusu varsa, o arzuyla ölür. Eğer arzusu Resulullah'ın (s.a.a), Hz. Ali'nin (a.s) cema-lini görmek idiyse, ölünce de bu arzu ile ölür. Eğer arzusu heva ve heves idiyse, ölüm anında da arzusu bu olur. Fakat Allah-u Teâlâ, iman ehlini ölüm anında koruyacağına ve şeytanın onlara ulaşamayacağına dair söz vermiştir.²

Ebû Zekeriyâ Râzî'ye vefat edeceği sırada "La ilahe illallah"ı telkin ediyorlardı; "Söylemiyorum" diyordu. Bir süre baygınlık geçirdikten sonra kendisine gelince, dedi ki: "Önüme birisi geldi ve bana: "Eğer kurtulmak ve saa-dete ulaşmak istiyorsan, "İsa Allah'ın oğludur" de dedi. Ben de söylemem dedim. Biraz ısrar ettikten sonra "La ilahe illallah" de dedi. Ben ise, "Sen dediğin için demi-yorum." dedim. (Sonra Ebû Zekeriyâ Râzî) eline bir şey alıp fırlattı. "Şimdi hak kelimeyi söylüyorum" dedi; sonra şahadet getirdi ve öldü. Bir ömür boyu sıdk ile muvah-hid olan birisine nasıl olur da şeytan ölüm anında musallat olabilir. Evet, eğer ömrünü şeytanın yolunda geçirmişse, ölüm anında da dostu şeytan olur.

Kolay ve Zor Can Vermek

Hadislerde can vermenin zorluğu hakkında çeşitli ben-zetmeler yapılmıştır. Bazılarında canlı bedenden derinin soyulmasına benzetilmiştir. Bazılarında ise değirmen taşıyı veya kalenin kapısının çivisini insanın gözüne koyarak hareket ettirilmesinin, can verme anından daha az acı verici olduğu beyan edilmiştir! Hadislerin bir kısmında da can vermenin acısı, makasla ya da testereyle doğranmaya ben-zetilmiştir. Ve ölüm döşeginde olan bazı kişilerde de çok

1- Avâli'l-Liâli, c.4, s.72

2- İbrâhim, 27

büyük ıstıraplar müşahade edilmektedir ki söylenecek gibi değildir.

Bazıları için ise ölüm, en güzel çiçekleri koklamak gibidir.¹ Bazı hadislerde kirli elbiseyi çıkarıp, temiz elbiseyi giymek olarak addedilmiştir. Başka rivayetlerde de kelepçelerin, zincirlerin çözülüşüne; yani, tabiat zindanından kurtulmaya benzetilmiştir.

Tabi ki bu iki kısımdan her birisi herkesi kapsamaz; yani herkes için aynı şekilde olması söz konusu değildir. Her mümin kolay can verecek diye bir kaide yoktur. Aksine bir çok müminin, Allah'ın lütfüyle bazı günahları can verme zorluğuyla temizlenir. Müminin pak olarak ahirete gitmesi gerekir ve bu gibi vesilelerle temizlenir. Kâfirler için ise ateşe giriş kapısı ve azaplarının başlangıcıdır.²

Bazen de bazı kâfirler ve fasıklar rahat can verebilirler. Sebebi şudur: Şahıs, azap ehlidir, fakat ömründe iyi işler de yapmıştır; hesabının burada tasfiye edilmesi için rahat can verir. Örneğin infak etmesi veya bir mazluma yardım etmesinin karşılığında rahat can verir; böylece ahirette alacağı kalmaz. Tıpkı müminin gûnahtan temizlenmesi için zor can vermesi gibi. Gerçekte kolay da olsa, zor da olsa, can vermek, kâfir için o zavallılığın, mümin için ise nimet ve saadetin başlangıcıdır.

Özetle, can vermenin zorluğu veya kolaylığı mümin ve kâfir hakkında bir genellemeye sahip değildir.

Bihâru'l-Envâr kitabının üçüncü cildinde şöyle bir hadis-i şerif vardır:

Hâtemü'l-Enbiya Hz. Muhammed (s.a.a), bir gün amcası oğlu Ali İbn Ebî Talib'i (a.s) görmeye geldi. Hz. Ali'nin (a.s) gözü şiddetli bir şekilde ağrıyordu. Öyle ki acıdan inliyordu. Emirü'l-Mü-minin (a.s), sa-

1- "Melekler, canlarını temiz insanlar olarak aldıklarına şöyle derler: Selâm size, yapıp ettiklerinize karşılık olarak girin cennete!" (Nahl, 32)

2- "Melekler onların yüzlerine ve sırtlarına vurarak canlarını alacakları zaman, bakalım nasıl olacak?!" (Nahl, 27)

bir kaynağı olmasına rağmen, Re-sulullah'ın (s.a.a) korkunç bir haber vermesi kar-şısında gözünün ağ-rısını unuttu:verdi:

"Ya Ali, Cebrail bana şöyle dedi: Kâfirin canı alınacağı zaman meleklerden bir grup gelir. Ateşli çubuk ve şişlerle onun canını alırlar."

Emirü'l-Müminin (a.s), "Ya Resulullah, senin ümmetinden de böyle can veren olur mu?" diye sorunca, Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: "Evet, Müslümanlardan üç grup böyle can verirler: Birincisi zalim hükümdarlar, ikincisi yetim malı yiyenler, üçüncüsü yalancı şahitlik yapanlar."

Kısacası, herkes yaptığıının karşılığını görecektir. Kolay veya zor can vermemiz, amellerimizin neticesidir. Allah'a sığınıyorum, hatta insan, kötü amellerinden dolayı imansız dünyayı terk eder.¹

Biyografilerde Fuzeyl-i İyâz (meşhur tövbe-kâr) hakkında şöyle yazılır:

Öğrencilerinden en bilgilisi hastalandı; ölüm döşeğindeydi. Fuzeyl, onu görmeye geldi. Yâsîn Suresi'ni okumaya başladı. Hasta, üstadının eline vurarak "**Kur'ân okumanı istemiyorum.**" dedi. Oysa bu adam, bir ömür boyu mescide, medreseye, dini toplantılara gitmiş, yetişmiş Kur'ân ehli bir kişi idi. Şimdi ise Kur'ân okunmasını istemiyordu ve şahadet getirmeden oracıkta öldü.

Fuzeyl, bu olaya çok üzüldü. Bir köşeye çekilip bir müddet evden dışarıya çıkmadı ve bilahare o talebesini rüyasında gördü. Ona bu kötü akıbetinin sebebini sordu. Öğrencisi şöyle cevap verdi: "Bendeki üç şeyden dolayı imansız dünyadan ayrıldım: Birincisi haset; kimseyi kendimden üstün görmeye dayanamıyordum. Evet, haset, ateşin odunu yaktığı gibi imanı yok eder.² İkincisi, ara bozuculuk;¹ sami-

1- "Sonunda, Allah'ın ayetlerini yalan sayarak ve onları alaya alarak kötülük yapanların âkîbetleri pek fena oldu." (Rûm, 10)

2- Usulü'l-Kâfi

mi insanların, dostların, karı-koca-ların vs. aralarını bozardım. Üçüncüsü şarap içmek."

Evet, bu üç büyük günah, büyük bir âlimin imansız dünyayı terk etmesine sebep oldu.

Ölümü Sevmek

Bilinmesi gereken önemli bir konu da Allah'a kavuşmayı sevmedir. Bunun manası şudur ki; mümin ölümden nefret etmemeli ve korkmamalıdır. Bu, ölümü arzulaması yada intihar etmesi manasında değildir. Çünkü bu âlemde olduğu müddetçe tövbe edebilir, kendisini temizleyebilir ve iyi amellerini arttırabilir. Ama Allah'ın, ölmesini istediği vakit, ölümü nimet bilmelidir. Zira kişi itaat ehlinden ise daha çabuk sevap ve mükâfat yurduna ulaşır ve iyi amellerinin neticesini görür. Eğer günahkâr ise, ölüm vesilesi ile günahkârlığından kurtulup, daha az cezaya müstahak olur.

Kısacası akıllı insan ölümü, Allah'ın istediği zaman sevmelidir. Çünkü mutluluğun tamamına ulaşmanın tek vesilesi ölümdür. Yani, bu aldatıcı ve geçici dünyadan kurtularak saadet ve sürur âlemine ulaşmak, Yüce Yaratıcının huzuruna varmak, Hz. Muhammed (s.a.a) ve onun tertemiz Ehl-i beyt'i ve diğer şerif ruhlarla buluşmak için yegane vesile ve geçittir. Ayrıca ecelin gecikmesini ve ömrünün uzun olmasını, Allah'ın dilediği ölçüde sevmesi gerekir. Çünkü bu vesile ile bu mübarek ve uzun sefer için daha çok azık toplanabilir.

Dünya Sevgisi Aklen ve Dinen Yerilmiştir

İnsanların çoğu ölümden nefret ederler ve dünya zevklerini daha çok tatmak için dünyada kalmayı severler; bu aklen ve dinen yanlış ve yersizdir. Zira bu âlemde mutlak zevk yoktur. Nasıl bir zevktir ki onun öncesinde ve sonrasında yüzlerce zorluk, rahatsızlık ve mutsuzluk bulunsun?!

1- "Arkadan çekiştirmeyi, yüze karşı eğlenmeyi âdet edinen herkesin vay hâline!" (Hümeze, 1)

Gençliği yaşlılık ve güçsüzlük bekler; sağlığı her an çeşitli hastalıklar tehdit eder. Zevklere ulaşmanın vesilesi olan mal ise, binlerce meşakkatle ele geçer. Makam ve mevki ise sayılamayacak kadar rahatsızlıkla iç içedir. Hepsinden önemlisi bunların hepsi yok olmaya yüz tut-maktadır. Şairin dediği gibi:

Bu dünyaya kalbini, bağlama; bu vefasız
Kimseyle bir geceyi şefkatle geçirmedi.

Dünya Sevgisi, Kâfirlerin Sıfatı ve Her Günahın Başıdır

Dünya sevgisi, dinen yerilmiştir. Kur'ân-ı Kerim dünya sevgisini kâfirlerin bir sıfatı olarak zikreder ve şöyle buyurur:

**Dünya hayatından hoşnut oldular ve onunla
mutmain olarak ona bağlandılar.¹**

Diğer bir ayette de:

Ahiretin yerine dünya hayatına mı razı oldunuz?²

Ayrıca Yahudiler hakkında da şöyle buyuruluyor:

Onların her biri bin yıl yaşamayı isterler.³

Bu konuda da bir çok ayet ve hadis mevcuttur. Burada Resulullah'ın (s.a.a) meşhur hadisini zikretmemiz yeterlidir:

Dünya sevgisi, bütün günahların başıdır.

Ölümden Nefret Etmek ve İnsanın Yakınlarına Ağlaması

Belirttiğimiz gibi dünyaya bağlılıktan dolayı ölümden nefret etmek ve çok yaşamayı arzulamak, aklen ve dinen iyi değildir. Ama ahiret seferine daha iyi hazırlanmak için ölü-

1- Yûnus, 7

2- Tövbe, 37

3- Bakara, 96

mün gecikmesini istemek iyidir. Fakat yakınların ve dostların ölümünü istememek ve onların ölmesinden korkmak, eğer maddî sebeplerden dolayı olursa, çok yanlış ve yersizdir.

Örneğin bir insanın ölen yakınının dünyanın güzelliklerinden kopmasından veya kendisinin, onun sayesinde elde ettiği şeylerden mahrum kalmasından dolayı ağlaması çok yanlıştır. Ama eğer ayrılıktan dolayı ağlıyor-sa, bu çok iyidir. Yol arkadaşlarından birisinin daha çabuk sevdiği vatana ulaşması doğal olarak kalanları etkiler. Hatta mümin için ondan ayrı ve uzak düşmeye ağlamak sünnettir. Öyle ki, onun varlığıyla ahiret seferi için daha iyi hazırlanabilirdi.

Sabırsızlık; Ahiretten Gafil Olmanın Neticesidir

İnsanların çoğu, özellikle kadınlar, dünyaya bağlı olmalarından dolayı yakınlarından birisi ölünce şiddetli bir şekilde rahatsız olurlar. Kendilerinden geçerler, had-dinden fazla bağırıp çağırırlar ve çok sabırsız davranırlar. Sanki her zaman dünyada kalmak isterler. Eğer ölen kişinin bir yolcu olduğunu, kendilerinden daha önce vatana ulaştığını, kendilerinin de çok yakında onun ardından gideceklerini bilse, asla böyle davranışlarda bulunmazlardı.

H. Cafer Sadık (a.s), oğlu ölen bir adamın çok fazla feryat ettiğini gördü ve şöyle buyurdu:

Küçük bir musibetten dolayı feryat ediyorsun. Fakat büyük musibetten (ahiret musibetinden) gafilisin. Eğer kendi ahiret seferine hazır olsaydın ve bunun için çaba harcasaydın, oğlunun ölümünden dolayı böyle feryat etmezdin. Öyleyse ahiretin için hazır olmaman, oğlunun ölümünden daha büyük bir musibettir.¹

Mümin, ölümü kendisini mükâfat diyarına ulaştıracak bir vesile olarak gördüğü için onu sever. Fakat daha çok ibadet etmek için gecikmesini ister. Aynı zamanda Allah'ın

1- Uyûn-u Ahbâr'ir-Rızâ, 2. bölüm s. 53, Hadis: 200

kesin ölüm iradesi gerçekleştiğinde, buna razı ve mutlu olur. Allah'ın, onu bağışlayacağına inanır ve bir an önce Hz. Muhammed (s.a.a) ve onun Ehlibeyt'ine kavuşmayı ister.

Ehlibeyt'in (a.s) Ölüm Anında Hazır Bulunması

Birçok rivayette, Hz. Muhammed (s.a.a) ve Hz. Ali'nin (a.s), diğer bazı rivayetlerde Âl-i Âba'nın, yani, Hz. Muhammed, İmam Ali, Hz. Fâtıma, İmam Hasan ve İmam Hüseyin'in (a.s) bazı rivayetlerde de On Dört Masum'un (a.s) hepsinin, ölüm anında müminin başucuna geldikleri vurgulanmıştır. Elbette maksat onların nurânî şekilleri ve misalî bedenleridir ki, bunlarla ilgili bilgi-leri daha sonra vereceğiz.

İmam Rıza'nın (a.s) ashabından birisi ölüm döşeğindeydi. İmam (a.s), başucuna geldi. Gözlerini kapatmış, kendinden geçmiş bir hâlde dedi ki:

"Şu anda Resulullah (s.a.a), İmam Ali, Hz. Fâtıma, İmam Hasan, İmam Hüseyin, İmam Musa İbn Cafer'e (a.s) kadar görüyorum." Sonra İmam Rıza'ya şöyle dedi: "Efendim, senin nurânî suretin de buradadır."¹

Kısacası, kesindir ki, ölüm anında herkes Ehlibeyt'le buluşacaktır ve onları tanıma ve sevgisi oranında onlardan faydalanma imkânına sahip olacaktır.

Hız. Emirü'l-Müminin (a.s) Hâris-i Hemdânî'ye söylediği meşhur hadisinde şöyle buyurmuştur:

Herkes ölünce benimle buluşacaktır; ister mümin olsun, isterse kâfir.²

Evet, bu buluşma müminler için nimettir. Maşukun cemalini müşâhede etmek, her şeyden daha tatlıdır. Kâfir ve münafık için ise Allah'ın gazabının mazharıdır.

1- Bihâru'l-Envâr, c.3

2- Bihâru'l-Envâr, c.3

Ölümünden Sonraki Anlardan Haberler

Canın alınmasından sonra ruh, bedenın yukarısına çıkar. Müminin ruhunu göklere çıkarırlar; kâfirin ruhu-nu ise aşağıya götürürler. Cenazesini hareket ettirdiklerinde mümin: "Çabuk beni evime götürün" diye bağıır. Kâfirse: "Acele etmeyin, beni hemen mezara götürmeyin" diye haykırır. Eğer mümin ise, gusül verildiğı zaman, meleğın "Dünyaya geri dönmek istiyor musun?" sorusuna, "Hayır, artık dünyanın zorluklarına geri dönmek istemiyorum." der.

Ölünün ruhu, cenazesinin teşyiinde ve gusül anında bizzat hazırır. Gusledeni görür, teşyi' edenleri görür ve konuşmalarını işitir. Bu yüzden ölünün etrafında fazla konuşulmaması, çok gidip gelinmemesi, zikir ve Kur'ân tilavetiyle meşgul olunması emredilmiştir.

Onu defnettikten sonra -bazı muhaddislerin hadislerden ettikleri istifadeye göre- ruh bedene karşı yeni bir alaka ve sevgi duyar. Teşyii edenler dağıldıktan sonra, kendisini garip ve yalnız başına bıraktıklarını anlar, rahatsız olur.

Kabirde mümine verilen ilk müjde şudur: "Allah, seni ve cenaze merasimine katılanları bağışladı."

Müminler ölüm anında gusle, kefenlemeye ve defindeki sünnetleri yerine getirmeye dikkat etmelidirler. Özellikle ölünün velisi teşyi' edenlerin dağılmasından sonra geri dönüp, ölünün telkinini okumalıdır. Bu son telkindir. Bundan öncesi için de iki telkin daha nakledilmiştir. Birincisi ihtizar hâlinde (ölüm döşegindeyken), ikincisi defnederken.

Kabir Sorgusu

İman edilmesi gerekli olan şeylerden birisi de Mün-ker ve Nekir'in, kabirde insanı sorgu suale çekmesidir. Bu sorugulama nasıl olur? Acaba bu cismanî bedenle mi yoksa misalî bedenle mi? Acaba şu topraklı mezarda mı olacak? Sorular ruhtan mı sorulacak? Ruhun bedenle olan alakasından dolayı beden de etki altında kalacak mı, yoksa tamamen başka bir şekilde mi olacak?

Bizim bu sorularla bir işimizin olmadığı düşünülebilir. Zira bu ayrıntıları bilmemize gerek yoktur. Ayrıca bunların cevabını bulmak için hadislerden başka bir yol da yoktur. Hadislerde ise açık bir beyan gelmemiştir. Allâme Meclisî Bihâru'l-Envâr'ın 3. cildinde ve Hakkü'l-Yakîn kitabında şöyle diyor:

Muteber hadislerden anlaşıldığı kadarıyla ka-bir sorgu-suali ve sıkışması, asıl bedende olacaktır. Ruh ise bedeninin tamamına veya bir kısmına dönerek (bazı hadislerde belirtildiği gibi, göğse veya bele kadar) suallere cevap verebilme gücüne ulaşır.

Burada asıl önemli olan, neler hususunda sorgulanacağımızdır. Mezarda inançlarımız ve amellerimiz sorulur. Ölüye: "Rabbin kimdir? Peygamberin kimdir? Dinin nedir?" diye sorarlar. (Bunu mümin olsun, kâfir olsun herkese sorarlar.) Baliğ olmamış çocuklar ve deliler hariç.

Eğer hak inançlara sahipse, onları söyler. Allah'ın birliğine, Hz. Muhammed'in (s.a.a) peygamberliğine ve hidayet İmamları'nın (a.s) imametine şahadet eder. Aksi hâlde dili tutulur, şaşırıp kalır. Bazıları korkudan sorgu meleklerine "Rabbim sensin" derler. Bazıları ise başkalarının ağzıyla "Muhammed'in peygamber olduğunu ya da Kur'ân'ın Allah'ın kitabı olduğunu söylüyor-lar!" derler; yani cevap veremezler.

Kısacası, eğer cevap verebilirse, yukarıdan bir kapı açılır; göz alabildiğince kabrini genişletirler. O şahıs, kıyamet gününe kadar sürecek olan berzah âleminde, genişlikte ve rahatlıkta olur.¹ Ona, "Uyu bebeklerin u-yuduğu gibi!"² derler. Ama eğer düzgün cevap veremez-se, berzah âleminden onun yüzüne bir kapı açılır; cehennem ateşinden bir rüzgar gelerek kabrini ateşle doldurup, yakar.³

1- *"Fakat (ölen kişi Allah'a) yakın olanlardan ise, Ona rahatlık, güzel rızık ve Naîm cenneti vardır."* (Vâkıa, 87-88)

2- Usulü'l-Kafi

3- Bu cümleler tamamen hadislerden alınmıştır.

Kabir Sorgusunun Faydası Nedir?

Allah kimin kâfir, kimin mümin; kimin iyi, kimin kötü olduğunu bilir; öyleyse sorgu sual neden?

Kabirdeki sorgu-sual, mümin için nimetin başlangıcı demektir.

Mümin, iki tane güler yüzlü meleği görünce, yaydıkları güzel cennet kokularını hissedince, büyük bir lezzet alır. Zira mümin için onların adı Beşîr ve Mübeşşir (müjdeleyici)'dir.

Ayrıca bu sorgu-sualin bizzat kendisi, mümin için bir zevktir. Görmüşsünüzdür; derslerine güzel çalışan çocuklar, kendilerine soru sorulmasından çok hoşlanırlar. Mümin de Rabbi hakkında kendisinden sorulmasını ister ki, O'nun birliğine ve O'nun habibinin peygamberliğine tam bir itminan ile şahadet etsin.

Mümin için bu sorgu sual ne kadar mutluluk verici ve nimetlerinin, emniyette oluşunun, huzurunun başlangıcı ise, kâfir için de tam tersi, azabın ve mutsuzluğun başlangıcıdır.

Meleğin gelmesi, kâfir için dehşet vericidir. Hadislerde onların yıldırım sesi çıkarttığı, gözlerinden ateş saçtığı ve kıllarının yerlerde süründüğü açıklanmıştır. Korkunç bir görüntüyle kâfirle karşı karşıya gelirler. Bu yüzden onların adı kâfir için Nekir ve Münker'dir.

Bir ömür boyu Allah'la işi olmayan, Rabbini tanımayan birisinin başına nelerin geleceği malumdur. "Rabbin kim?" diye sorduklarında, ömrü boyunca ilâhı para, şehvet ve makam olan birisi, asla cevap veremez.

Bazıları bu sorunun cevabını verebilirler. Ama peygamber hakkında sorulunca, cevap veremezler.

Bazıları, inanç ve itikatla ilgili soruların cevabını veremezler.

Bazıları da inançla ilgili soruların cevabının uhdesinden gelir, ama amellerin cevabını veremezler.

Amellerden Sorguya Çekilme

Bihâru'l-Envâr'ın üçüncü cildinde, şöyle geçer:

Kabirde birisine inançları hakkında soru sorarlar; hepsine güzelce cevap verir, ama ona: "Hatırlıyor musun? Bir gün bir mazlum gördün, ama onun yardım çığlıklarına cevap vermedin; onun haysiyetini, onurunu ayaklar altına aldıklarını, malını elinden aldıklarını gördün; ona yardım edebileceğin hâlde, yardım etmedin." dediklerinde cevapta aciz kalır. (Evet farzlardan birisi de mazlumin feryadına yetişmek, yardımına koşmaktır.) Ona, "Azap olarak sana yüz değnek vurulmasına hüküm verildi." derler ve bir değnek vururlar; kabri ateşle dolar.

Evet, bir farzı terk etmenin sonucu böyledir.

"İnançlarım doğrudur, öyleyse bana bir şey olmaz" demeyin. Farz edelim ki bu inançla dünyadan ayrıldınız; amel-lerinizi ne yapacaksınız? Amel yönünden eksik olmadığınızı iddia edebilir misiniz? Masum İmamlarımız (a.s), *"Münker ve Nekir'in kabrimdeki sualine ağıl-yorum!"* diye feryat ederlerken; bizler ne yapmalıyız acaba?!

Kabirdeki Tek Arkadaş Ameldir

Şüphesiz kabirde herkesin arkadaşı kendi amelidir. Bu konuyu Kur'ân-ı Kerim ve rivayetler açıkça belirtmiştir. Şeyh Sadûk (r.a), el-Hisâl, el-Emâlî ve Meâniü'l-Ahbâr adlı kitaplarında Kays İbn Asım'dan rivayet etmiştir ki:

Benî Temîm kabilesinden bir grupta birlikte Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna vardık. Ben Allah Resulü'ne şöyle arz ettim: "Ya Resulullah, bize faydalana-acağımız bir nasihatte bulun. Zira biz göçebeyiz (yani senin huzuruna çıkmaya az muvaffak oluyoruz)." Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.a) şöyle nasi- hatte bulundu: *"Ey Kays, seninle birlikte gömülecek olan bir dostun vardır. Onunla gömüleceksin; sen ölü, o diri. Eğer o, iyi bir dost olursa, seni değerli tutacak; ama kötü bir dost olursa, seni kendi hâline bıraka-*

*caktır. Ondan başkasıyla beraber haşır olunmayacak-
sın. Ondan başka şeyden sorguya çekilmeyeceksin.
Öyleyse çalış o, sâlih olsun. Senin dostun o ola-caktır.
Eğer o bozuk olursa, ondan korkacak, deh-şete düşe-
ceksin. O, senin amelindir."*

Kays bu nasihati oracıkta şu şekilde şiire döktü:

Fiillerinden kendine arkadaş seç, ey arkadaş
Zira mezarında sana olmaz başka şey arkadaş
Ölümünden sonra ameli, hazırla mahşer gününe
O güne ki çağırınca hemen çıkacak önüne
İlla meşgul olacaksan, abesle iştigal etme
Hakk'ın rızasını kazan; başka bir hedefi gütmeye
Amelini götürecek insan, bu dünyadan ancak
Zinhar başka şeye değil, sen yaptığın amele bak
Unutma ki birkaç günlük misafirsin bu dünyada
Hakikati bulmaya bak, kalma hayal ve hülyada.¹

Allah (c.c), Kendisinden Sakındırmaktadır

İnsanın, ölümünden sonra amellerinin neticesine ulaşacağına dair birçok ayet vardır. Burada sadece bir ayetle yetiniyoruz:

O gün bir gündür ki herkes, yaptığı hayrı hazırlanmış bir hâlde karşısında bulacak; işlediği kötülükle de arasında pek uzun bir mesafe olmasını arzulayacak. Allah sizi kendisinden sakındırmaktadır. Allah, kullarını pek esirgeyicidir.²

Seyyid-i Azimüşşan Kâzî Saîd Kummi'nin Erbaîn kitabında, Şeyh Bahâî'nin şöyle dediği nakledilmektedir:

İsfahan mezarlığında görevli bir arkadaşım vardı. Her zaman bir mezarın başında ibadet ediyordu. Bir gün ona sordum: Mezarlığın acayipliklerinden ne gördün? Cevap verdi: "Geçen gün mezarlığa bir

1- Şiirin muhtevasından serbest bir tercümedir.

2- Âl-i İmrân, 30

cenaze getirdiler. Bir köşeye defnedip gittiler. Güneşin battığı vakit çok kötü bir koku yayıldı. Beni çok rahatsız etti. Öyle bir pis kokuyu ömrüm boyunca duymamıştım.

Aniden köpeğe benzeyen korkunç bir yaratık gördüm ki koku ondan yayılıyordu. Bu yaratık o mezarın başına geldi. Sonra gözden kayboldu. Biraz geçtikten sonra öyle güzel bir koku duydum ki ömrümde öyle güzel bir koku duymamıştım. Sonra çok güzel bir yaratık geldi ve aynı mezarın başında kayboldu. (Bunların bu şekilde zahir olması melekût âleminin sırlarındandır.)

Bir süre geçti güzel yaratığın dışarı çıktığını gördüm. Ama yaralanmış ve kana bulanmıştı. Allah'tan bana bu iki yaratığın ne olduğunu bildirilmesini istedim. Sonra bu bana şöyle bildirildi: "O güzel yaratık, o kişinin iyi amelleriydi. Korkunç yaratık ise, kötü amelleriydi. Kötü amelleri çok olduğundan dolayı kabirde temizlenene kadar ve güzel yaratığın sırası gelene kadar arkadaşısı o olacaktır!"

Kabrin Ölüyü Sıkması

Allâme Meclisî, Hakkü'l-Yakîn adlı kitabında şöyle buyurmuştur:

Kabrin ölüyü sıkması, kabirde azap veya mükâfâtın var olduğu, bütün Müslümanların icma ettiği bir konudur. Muteber hadislerden anlaşıldığına göre kabir sıkması asıl bedendedir ve her-kes için değildir; yani bütün insanların kabir sıkmasına maruz kalacağı söz konusu değildir. Hak etmeye ve günah işlemeye bağlıdır. Resulullah-tan (s.a.a) rivayet edildiğine göre mümin için ka-bir sıkıştırması, Allah'ın nimetlerini zayi etmenin kefâretidir.

Kuleynî (r.a) muteber bir senet ile Ebû Basîr'den şöyle nakletmektedir:

Hız. İmam Cafer Sadık'a (a.s) sordum: "Acaba ka-bir sıkmasından kurtulan olacak mı?" Buyurdu ki:

"Çok az kimsenin kurtulacağı şeyden Alla-h'a sığını-
rım. Resulullah, kızı (veya üvey kızı) Rukayye'nin
kabri başında durarak başını göğ'e kaldırdı. Gözle-
rinden yaşlar akıyordu. Ashabına dönerek buyurdu:
'Bu mazlumun başına gelenleri hatırlayınca, üzül-
düm ve acıdım. Rahim olan Allah'tan onu bağışla-
masını ve kabir azabına müptelâ etmemesini dile-
dim.' Resulullah, 'Alla-h'ım, Rukayye'yi benim için
bağışla ve kabir azabını ondan uzaklaştır.' (diye dua
etti.) Sonra Allah, o mazlumu Resulü'nün hakkı için
bağışladı."

Evet, kabir sıkmasından kurtulanların sayısı çok azdır.
Çünkü kabir sıkması günahlardan dolayıdır. Kabir sıkması-
na neden olan şeylerden birisi de aile fertlerine kötü dav-
ranmaktır. Konunun önemini anlamak için Sa'd İbn Muâz-ı
Ensârî hakkındaki meşhur hadisi hatırlayalım: Sa'd,
Ensâr'ın ileri gelenlerindendi. Resu-lullah'ın ve müminlerin
yanında saygın bir yeri vardı. O, süvari olarak bir yandan
geldiğinde Resulullah ashabına, onu karşılamalarını emre-
derdi. Bir meclise girdiğinde Resulullah, ayağa kalkıyordu.
Yahudilerle savaşta hakemliği ona bırakmıştı. Onun cenaze
merasiminde yetmiş bin melek hazır bulundu. Resulullah,
yalın ayak tabutunun dört köşesini de omzuna aldı ve şöyle
buyurdu: *"Melekler, Sa'd'ın cenazesinde hazır idiler. Benim
elim Cebraîl'in elindeydi; o nereye gitse, ben de oraya gidi-
yordum."* Sonra Resulullah, mübarek elleriyle onu mezara
koydu. Bu durumu gören annesi, "Cennet sana kutlu olsun"
deyince, Resulullah, *"Oğlunun cennet ehlinden olduğunu ne-
reden biliyorsun? Şu anda Sa'd'ı kabir sıkmaktadır"* buyurdu.
Ashap sordu: "Ya Resulullah, Sa'd gibi birisini de mi kabir
sıklar?" Resulullah, *"Evet"* buyurdu.

Başka bir rivayette İmam Cafer Sadık'tan (a.s) Sa'-d'ın,
kabir sıkmasına duçar olmasının sebebini sorduklarında
İmam (a.s), kendi ev halkına kötü davranmasının sebep ol-
duğunu buyurmuştur.

Kabir Sıkması Her Yerde Mümkündür

Kuleynî (r.a), Yunus'tan şöyle rivayet etmiştir:

İmam Rızâ'ya (a.s), "İdam edilen bir kişi için kabir azabı var mıdır?" diye sordum. (Eskiden birini idam ettiklerinde, öldükten sonra onu aşağı indirmiyorlardı; İmam Zeynülâbidin'in (a.s) oğlu Şehit Zeyd'i (r.a) üç yıl idam ipinden indirmedikleri gibi.) İmam (a.s) şöyle cevap verdi: "Evet, Allah havaya onu sıkmasını emreder."

Başka bir rivayette İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

Yerin ve göğün Rabbi birdir. Havaya vahye-der, kabir sıkmasından daha şiddetli bir şekilde onu sıkar.

Denizde boğulan biri de aynı şekildedir.

Kabir sıkmasına sebep olan şeylerden bazıları Allah'ın nimetlerini zayı etmek, nimetlere karşı nankörlük etmek, aileye kötü davranmak ağzı bozuk olmaktır. Rivayetlerden bize ulaştığına göre kabir sıkmasına sebep olan günahlardan bazıları da necasetten kaçınmamak, iftira ve gıybettir.

2. BÖLÜM

BERZAH

BERZAH NEDİR?

Berzah, lügatte perde demektir; iki şey arasında oluşan ve birbirleriyle birleşmesine engel olan şey; örneğin tatlı ve tuzlu suyun denizde birlikte olmasına rağmen, Allah'ın izniyle birbirlerine karışmaması gibi.¹

Fakat ıstılahta berzah, Allah'ın dünya ile ahiret arasında karar kıldığı âlemdir. Berzahta artık baş ağrısı, diş ağrısı ve diğer ağrılar yoktur. Bunlar, bu maddî âlemin gerekliliklerindendir. Orası ise soyut âlemdir. Fakat tam olarak ahiret hayatı da değildir; yani günah ehli için tam olarak karanlık, itaat ehli için ise tam olarak nurlu ve aydınlık da değildir.

İmam Cafer Sadık'tan (a.s) berzahın zamanı sorulunca: *"Ölüm anından, kabirden tekrar diriltileceği ana kadar"* cevabını vermiştir.

Kur'ân-ı Kerim'de de şöyle buyuruyor:

Onların ardında kıyamete kadar bir berzah vardır.²

Misal Âlemi ve Misalî Beden

Berzaha, misal âlemi de denir. Çünkü suret ve şekil bakımından bu âleme benzer. Maddî özellik bakımından ise farklıdır.

Ölümünden sonra gideceğimiz âlem, bu âleme oranla ana rahmi gibidir. Bedenler, berzahta misalî bedendir. Yani, şekil olarak aynı bu dünyadaki bedenimiz gibidir. Lakin, maddî ve cismanî değildir. Havadan daha yoğundur. Hiç bir

1- Rahmân , 19-20

2- Müminûn, 100

şey onu engelleyemez. Nerede dursa her yeri görür. Duvarın bu tarafı veya diğer tarafı onun için birdir. Hz. İmam Cafer Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Eğer onu görürsen, bu odur dersin.

Eğer siz, babanızı rüyanızda görürseniz dünyadaki şekliyle görürsünüz. Fakat bedeninin aslı mezardadır; gördüğünüz onun misalî sureti ve bedenidir.

Berzah bedeninin gözü vardır; üstelik dünyadaki şeklidir. Lâkin maddî değildir; kıyamete kadar görür; hem de çok güzel görür.

Felsefede ve kelâm ilminde onu, aynada yansıyan sûrete benzetirler; ama iki farkla: 1- Kendisi, kendisiyle vardır (aynadakinin aksine), 2- İdrak eder.

Bunun bir benzeri her gün gördüğümüz rüyalarıdır. Bir göz açıp kapayıncaya kadar uzun mesafeler kat ediyorsunuz. Mekke'ye, Meşhed'e... gidiyorsunuz.

Berzah âleminde dünya insanının kaldıramayacağı türlü türlü yiyecekler, içecekler, güzel yüzlüler, ruhu okşayan sesler mevcuttur. Ruhlar, misalî bedenleriyle bunlardan istifade eder, rızıklanırlar.¹

O âlemin yiyecek, içecek ve diğer nimetleri maddeye bağımlı değildir. Bu yüzden rivayetlerde geçtiği gibi, oradaki bir şey müminin arzusuna göre çeşitli şekillere girebilir. Örneğin armut olan bir meyve şeftaliye dönüşebilir, fakat bu sizin isteğinize bağlıdır.

Hız. Resulullah'tan (s.a.a) nakledilen bir rivayette şöyle buyurmuştur:

Amcam Seyyidü's-Şühedâ Hamza'yı (şahadetinden sonra) gördüm; önünde cennet narlarının olduğu bir tepsi vardı; onları yiyordu. Onların aniden üzüm olduğunu gördüm; ondan da yiyor-du ve birden bire de hurma oldular.²

1- Âl-i İmrân, 179

2- Rivayetin devamı şöyledir: "Amcamdan sordum, burada makbul olan şeyler nelerdir?" Dedi ki: "*Burada (dünyada yapılmış) üç*

Arz etmek istediğimiz şey, oradaki şeylerin latif olup da madde olmadıklarından, çeşitli şekillere girmele-ridir.

Tesir ve Teessürün Şiddeti

Berzah âleminin özelliklerinden birisi de orada tesir kuvvetinin dünyadakine oranla daha şiddetli olmasıdır. Hikmet-i Mûteâliye'de (Molla Sadra Felsefesi'nde) bununla ilgili bir açıklama vardır ki halkın anlaması zordur. Burada sadece kısaca değinmekle yetiniyoruz:

İdrak eden ve idrak edilen soyutlaştıkça, idrak daha güçlü olur.

Bu meyveleri ve tatlıları yemekten aldığımız lezzetler, berzah âleminin meyvelerinden, tatlılarından ve lezzetle-rinden bir damladır. Eğer hurilerin yüzünün bir kısmı açılır-sa, gözleri kamaştırır. Hurilerin nuru bu âleme yansıyacak olursa, güneşin ışığına galebe çalar. E-vet, mutlak güzellik oradadır. Âlemlerin Rabbi, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyur-muştur:

**Biz yeryüzündeki şeyleri kendisine süs ol-sun
diye yarattık ki onların, hangisinin daha güzel iş
yaptığını deneyelim.¹**

Kısaca şöyle diyebiliriz: Tesirin şiddet ve kuvveti ber-zah âleminde-dir: Bu dünya ile kıyaslanamaz.

Bazen bu âlemin ehli için vuku bulan bazı hadiseler, di-ğerleri için ibret vericidir. Bunlardan birisini Merhum Nerâkî, "Hazâin" kitabında güvenilir dostlarından birisin-den şöyle naklediyor:

Gençlik yıllarındaydım. Nevruz günlerinde İs-fahan'da babamla ve bazı dostlarla ziyaretleşmeye gidiyorduk. Salı günü, evi mezarlığın yakınında olan bir arkadaşın ziyaretine gittik. Evde olmadığını söy-lediler. Yorgunduk, dinlenmek ve ziyaret etmek için

amel çok işe yarar: Birincisi susamış kimseye su vermek, ikincisi sana ve Ehlibeyt'ine salavat getirmek, üçüncüsü Ali İbn Ebî Tâlib'i sevmek."

mezarlığa gittik. Orada oturduk. Arkadaşlardan birisi şakayla mezarlardan birine, "Ey mezarın sahibi, bayram günleridir; bize ikramda bulunmayacak mısın?" dedi. Aniden kabirden şöyle bir ses geldi: "Gelecek haftaya salı günü burada benim konuğumsunuz."

Hepimiz çok korktuk. Bir hafta sonra öleceğimizi zannettik. İşlerimizi düzeltmeye, vasiyetlerimizi bildirmeye vb. koyulduk; ama ölmedik. Salı günü toplandık. Aynı mezarın başına gitmeyi kararlaştırdık. Demek istediği, öleceğimiz değilmiş. Mezarın başına ulaştığımız zaman arkadaşlardan birisi, "Ey kabrin sahibi, verdiğin sözü tut." dedi. "Buyurun." diye bir ses geldi mezardan. (Buna da dikkat etmeliyiz ki, berzah gözünün perdesini, Allah-u Teâlâ, bazen ibret olsun diye kaldırır.) Gözümüzün önü değişti; melekutî gözler açıldı. Çok harika bir bağın zahir olduğunu gördük. Orada saf sularla dolu akar sular, bütün mevsimlere ait çeşit çeşit meyvelerle dolu ağaçlar, üzerlerinde güzel sesli kuşlar vardı. Bağın ortasında güzel bir köşke ulaştık. Harika bir şekilde süslenmişti. Köşke girdik. Muhteşem güzellikte birisi orada oturmuştu. Bir grup ay yüzlü hizmetçiler, ona hizmette bulunuyorlardı. Bizi görünce yerinden kalktı, özür diledi. Çeşit çeşit tatlılar, meyveler, dünyada asla göremediğimiz, hatta hayalini bile edemediğimiz şeyleri gördük; onlardan yedik, o kadar lezzetliyidiler ki, hiçbir zaman böyle lezzet almamıştık ve ne kadar da yesek doymuyorduk. Yani yine iştahlıydık. Başka çeşitli meyveler ve tatlılar getirdiler. Çeşitli tatlılar, sonra çeşitli yemekler... Bir müd-det sonra kalktık. O adam bağın dışına kadar bizimle geldi. Babam ona, "Siz dedi, kimsiniz ki Allah-u Teâlâ böyle geniş imkânları size bahşetmiştir? Bununla siz, isterseniz bütün dünyayı misafir edebilirsiniz. Burası neresidir?" dedi. "Ben." dedi, "Sizin hemşerinizim. Ben filan mahallenin kasabıydım."

Babam, "Peki dedi, bu derece ve makamları size kazandıran nedir?" dedi.

"İki sebebi vardır." dedi. "Birisi şuydu ki, asla terazimde eksik tartmazdım. Diğer de, ömrüm boyunca namazımı vaktinde kılmayı ihmal etmedim. Eti teraziye bırakırdım; müezzinin Alla-h-u Ekber sesini işittiğimde tartmazdım ve namaz için camiye giderdim. Öldükten sonra da bu yeri bana verdiler. Geçen hafta siz bana o sözü söylediğiniz zaman, buna izinli değildim. Bu hafta için izin aldım."

Her birimiz ömrümüzün ne kadar olduğunu sorduk. O cevapladı. Sonra vedalaştık, bizi uğurladı. Geri dönmek istedik, aniden gördük ki önceki yerimizde, mezarın başında oturmaktayız.

Lezzetin Sürekliliği

Berzah âleminin özelliklerinden birisi de süreklilik, devamlılıktır. Şu anda içinde yaşadığımız maddî dünya-da hiçbir şey kalıcı değildir. Güzellik, kısa bir sürede biticidir. Yemek, ağızda olduğu müddetçe lezzetlidir. Lezzeti, zevki bir andan fazla değildir. Cinsel birleşme de aynı şekilde... Bu güzel meyveler, güzel yemekler de sürekli değildir. Biraz kalınca, bozulmaya yüz tutar. Bura-sı asla süreklilik yeri değildir. Ama berzah âlemi bozulmaz. Maddî unsurlara gereksinim olmadığından dolayı sürekli-dur. Bunlara delil olarak, Allâme Şeyh Mehdi Ne-râkî'nin (r.a) (zamanının taklit mercilerinden) başından geçen bir olayı aktarmak istiyorum.

Bu gibi olayları nakletmemizin sebebi, hakikatlerin kısa şeklinde halka anlatılması, onların konuyu iyi anlamalarına yardımcı olmasıdır. Akait ile ilgili konuları işlerken gerçek olaylardan örnek vermek, konuların anlaşılmasında büyük bir rol oynar.

Şeyh Mahmud Irakî'nin "Dârü's-Selâm" adlı kitabının son kısmında, Merhum Nerâkî'den şöyle naklediyor:

Necef-i Eşref'te büyük bir kıtlık yaşanıyordu. Bir gün evden çıktım. Çocuklarımın hepsi açtı; açlıktan inliyorlardı. Vâdiyü's-Selâm mezarlığına ziyarete gittim. Bir cenaze getirdiler. Bana, "Sen de gel. Biz bunu ruhlara ilave etmek için geldik." dediler. Sonra onu geniş bir bağa götürdüler. Diğer köşklere yüksek olan bir köşkü ona ver-diler. Orası, yaşam için lazım olan her şeyin mev-cut olduğu bir köşk idi. Bunları görünce onların arkalarından köşke girdim. Altından bir tahtın üstünde oturmuş olan genç beni görünce, ismimle çağırdı; selâm verdi. Tahtın üstüne, kendi yanına beni oturttu. Bana yeterince ikrâmda bulundu. Sonra, "Sen" dedi, "beni tanı-yor musun? Ben gördüğün cenazenin sahibiyim. O gördüğün topluluklar melekler idi. Beni şehrimden, berzah cennetinin bağlarından bir bağa getirdiler." Bu sözleri o gençten işitince, üzüntüm geçti. Bağda dolaşmayı ve etrafı seyretmeyi istedim. Dışarı çıktım. Başka köşkler de gördüm. Onlara bakınca anemi, babamı ve bazı akrabalarımı, gördüm. Beni konuk ettiler, bana ikrâm ettiler. Çok mutlu oldum. Çok büyük bir zevk içindeydim. O sırada karımın ve çocuklarımın nasıl aç olduklarını hatırladım ve üzüldüm. Babam, "Mehdi, ne oldu sana?" dedi. "Karım ve çocuklarım açlar." dedim. Babam, "Şurası pirinç ambarıdır, al götür." dedi. Abamı pirinç ile doldurdum. Eve geldim. Karım, bunları nerden getirdiğimi sordu. "Ne yapacaksın?" dedim. Uzun müddet bu pirinci kullandık; bir türlü bitmiyordu. Karım çok ısrar edince, olayı ona anlattım. Sonra karım pirinç getirmeye gidince, pirincin kalmadığını gördü.

Buna benzer başka bir olayı da aynı kitapta naklediyor.

Evet berzah âleminde, süreklilik vardır. Bu süreklilik, zevk almak bakımından da, azap görme bakımından da söz konusudur. Allah'a sığınırız; eğer birisi berzah azabına müptelâ olursa ve onun feryadı kulağımıza gelirse, dünyanın bütün belaları gözümüzde birer hiç olur.

Bihâru'l-Envâr'ın üçüncü cildinde şöyle geçiyor:

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: "Bi'set'ten önce koyunların aniden şaşkın bir şekilde durduklarını, otlamadıklarını görürdüm; fakat farklı bir şey görmezdim. Vahyin nüzulünden sonra, bunun sebebini Cebrail'e sordum. Cebrail dedi ki: "Ölülerin berzah âlemindeki feryatlarını insanlar ve cinler dışındaki bütün yaratıklar işitirler. Bu, o sesler yüzünden idi."

Merhum Nuri, "Dârü's-Selâm" adlı kitabında, Şeyh Sadûk'un (r.a) "Sevâbü'l-A'mâl" kitabından şöyle naklediyor:

Râvî diyor ki: Kerbelâ hadisesinden sonra İmam Hüseyin'in (a.s) kardeşlerinden birini şehit eden çok güzel yüzlü bir gencin güzel yüzünün simsiyah olduğunu gördüm. Çok zayıflamıştı. Komşularından durumunu sordum. Dediler ki: "Seferden döndüğünden beri her gece öyle feryat ediyor ki, bizleri uykudan uyandırıyor." Kendisinin yanına gittim; o hâle düşmesinin sebebini kendisine sordum. Şöyle cevap verdi: "Her gece öldürdüğüm Hâşimî genç geliyor. Beni ateşe doğru çekiyor. O kadar feryat ediyorum ki, uykudan uyanıyorum."

Bu feryatlar ve yüzün siyahlığı, (ahiret azabının) binlercesinin bir zerresinin bu âlemdeki eserdir. Berzah azabının bu âlemde zuhur etmesine çok örnekler vardır. Konuyu fazla uzatmamak için, sadece bir örneği "Darü's-Selâm" kitabından¹ burada zikrediyorum:

Alim ve zahit olan Seyyid Hâşim Bahrânî'den şöyle naklediyor: "Necf'te güzel koku satan bir şahıs vardı. Her gün öğle namazından sonra dükkanında vaaz veriyordu. Dükkanı boş olmazdı. Necf'te oturan Hindistanlı bir şahıs sefere çıkacaktı. İçi çok kıymetli mücevherlerle dolu bir kutuyu bu güzel koku satana emanet bırakarak gitti. Döndükten sonra emanetini geri istedi. At-tar, mücevher kutusunun kendisinde olduğunu inkâr etti. Hindis-

1- Dârü's-Selâm, c.1, s.247

tanlı buna çok şaşırdı, çok üzüldü. Hz. Ali'nin (a.s) kabr-i şerifine giderek şöyle dedi: "Ya Ali, ben senin kabrinin yanı başında yaşamak için kendi vatanımı terk ettim. Bütün varlığımı filan adama emanet etmiştim. Şimdi ise bunu inkâr ediyor. Ondan başka malım yoktur; şahidim de yoktur. Benim yardımına ancak sen yetişirsin." Gece, rüyasında Hz. Ali'yi (a.s) gördü. Kendisine şöyle buyurdu: "Şeh-rin kapıları açıldığında dışarı çık; ilk önüne çıkan kişiden emanetini iste. O sana emanetini ulaştıracaktır." O gecenin sabahı şehirden çıktı. İlk gördüğü insan yaşlı bir âbid idi. Sirtında odun taşıyordu. Onları satmaya çalışıyordu. Ondan bir şey istemeğe utandı. Tekrar kabr-i şerif'e giderek isteğini Hz. Ali'ye (a.s) tekrarladı. Sonunda, üçüncü gün yine aynı adamı gördü; ona, konuyu açmayı kararlaştırdı ve emanetini ondan istedi.

Bu muhterem adam, bir süre düşünceye daldıktan sonra, "Yarın öğle namazından sonra at-tarın (güzel koku satanın) dükkanına gel, emanetini sana ulaştırayım" dedi... Bir gün sonra, öğle namazını müteakip yaşlı âbid, dükkâna gelerek, attara: "Bu gün vaaz etmeği bana bırak" dedi. Attar da kabul etti. Bunun üzerine söze şöyle başladı:

"Ey millet, ben filanın oğlu filanım. Ben kul hakkından çok korkuyorum. Allah'ın yardımıyla, dünya sevgisinin kalbimde yeri yoktur. Kanaat ve uzlet ehliyimdir. Buna rağmen başıma çok kötü bir olay geldi. Bugün başımdan geçen bu olayı sizlere anlatmak, sizleri Allah'ın azabından, cehennemin yakıcı ateşinden korkutmak ve kıyamet gününden bazı haberleri sizlere ulaştırmak istiyorum... Ben bir zamanlar borç almaya ihtiyaç duydum. Bir Yahudi'den on dirhem borç aldım. Yirmi gün boyunca her gün yarım dirhem ödemeyi taahhüt ettim. On gün boyunca borcumun yarısını ödedim. Sonra onu göremedim. Araştırdım, Bağdat'a gittiğini söylediler. Bir müddet sonra bir rüya gördüm. Kıyamet kopmuştu. Beni ve

diğer insanları hesaba çekmek için huzura getirmişlerdi. Allah'ın lütfüyle ben oradan kurtularak cennetliklerden oldum. Cennete doğru hareket ettim. Sırât köprüsüne ulaşınca cehennemin nârasını işittim. Sonra borçlu olduğum Yahudi'yi gördüm. Alev şeklinde cehen-nemden dışarı çıktı. Yolumu kesti ve "Beş dirhem alacağımı ver, sonra git." dedi. Ben de, "Ben seni aramaktaydım, seni göremedim ki borcumu ödeyeyim.

– Alacağımı vermeden gitmene izin vermem.

– Burada benim bir şeyim yok ki!

– Öyleyse bırak parmağımın senin bedenine dokunayım.

Kabul ettim. Parmağını göğsüme dokundurunca öyle bir şekilde bağırdım, feryat ettim ki, uykudan uyandım. Gördüm ki parmağını vurduğu yer yanmış. Şu anda da yaralı hâldedir. Her ne kadar ilaç sürdüysem de fayda etmedi."

Sonra göğsünü açarak halka gösterdi. Halk yarayı görünce feryat ve ağlama sesleri yükseldi. Attar da Allah'ın azabından müthiş bir şekilde korkuya düştü. Sonra Hindistanlıyı evine götürdü. Emanetini kendisine verdi ve ondan özür diledi."

Bu Konular İnkâr Edilebilir mi?

Akl, insanın her işittiği şeyi, eğer imkânsız değilse, inkâr etmemesi gerektiğine, bunun mümkün olacağına hükmeder. Örneğin astronomi uzmanları, Mars gezegeninin etrafında ay gibi uyduların döndüğünü iddia ediyorlar. Aca-ba bunu işitir işitmez inkâr mı etmeliyiz? Yoksa bunun mümkün olabileceği kanısına mı varmalıyız? Şeyh-ur Reis İbn Sina şöyle diyor:

İşittiğin her şeyi, aksi aklî yönden ispatlanmadığı (delil getirilmediği) müddetçe mümkün bil.

Ya da mesela iki başlı bir çocuğun dünyaya geldiğini işittiğimizde aklen imkânsız olmadığından dolayı mümkün

olduğunu ve bunu inkâr etmenin aklen çok yanlış olduğunu bilmeliyiz.

Bir haberin doğru olup olmadığı bazı şartlarla belirlenir:

1- Mümkün olmadığına dair akli delil olmayan hiç bir haber inkâr edilemez.

2- Haberın doğruluğuna dair beraberinde şahitler var ise, akıl bu haberin kabul edilmesine hükmeder.

3- Eğer haberi getirenin, âlemlerin Rabbi tarafından elinde belgesi var ise ve o da mucize olan Kur'ân-ı Kerim ise, bu surette akıl, bu haberin kabul edilip, ya-kine ulaşılmasına hükmeder.

Meâdın Var Olmadığına Dair Hiçbir Delil Yoktur

Ölümünden sonraki hayatın var olmadığına dair akli bir delil var mıdır? Birisi ölümünden sonra sorgu- sualın, kabir azabının, berzah ve kıyametin var olmadığına dair akli bir delil getirebilir mi?

Siz akıl sahipleri hüküm verin:

Bir astronomun, Mars ile Jüpiter gezegenleri arasında dört bin tane yıldızın olduğu haberini vermesi ile, Resulullah'ın (s.a.a) kâfirin ölümünden sonra başına geleceklerden haber vermesi arasında ne fark vardır? Belki birisi, "Astronom bunu görerek söylüyor" diyebilir. Evet, Hz. Muhammed (s.a.a) de görerek söylüyor. Miraç gecesi hepsini gördü. Kaldı ki duyu organları hata yapabilir; ama Resulullah'ın kalp gözü asla hata yapmaz.

Öyleyse Hz. Muhammed'in (s.a.a) sözü astronomun sözünden daha üstündür. Eğer birisi onun sözünü kabul etmediyse, bu, onun akılsızlığından dolayıdır; çünkü bunun aksi için (yani ahiretin ve berzahın olmadığına dair) hiçbir delil yoktur. Mutlak doğru konuşan Hz. Muhammed'dir (s.a.a).

Mekkeliler İslâm'dan önce ona es-Sadık, (doğru sözlü) el-Emîn (güvenilir) diyorlardı; hiç kimse ondan bir yalan ve

hiyanet görmemişti. Üstelik onun risâletinin belgesi ve kalıcı mucizesi Kur'ân-ı Kerim de herkesin ulaşabileceği bir kitaptır. Dolayısıyla eşsiz bir şahsiyet, sorgu-sualden, kabir azabından, kıyamet çıplaklığından haber verirse, acaba bunu kabul etmemek doğru olur mu?

Sonra Vuku Bulacak Olaylarla İlgili Bir Rivayet

Fâtıma Bint-i Esed (Hz. Ali'nin (a.s) annesi), dünyadan göçünce, Emirü'l-Müminin ağlayarak Resululla-h'ın (s.a.a) yanına geldi ve annesinin vefat ettiğini haber verdi. Resulullah da "*Benim annem öldü.*" buyurdu. (Yani senin annen benim annem de sayılırdı.)

Fâtıma Bint-i Esed'in, Peygamber'e karşı çok büyük bir sevgisi vardı. Bir müddet de annesinin yerine ona bakmıştı.

Kefenlendiği zaman, Resulullah, gömleğini çıkarttı ve bedenine giydirtti. Resulullah önce biraz kabrine uzandı ve dua etti.

Defninden sonra, Resulullah (s.a.a) kabrinin başında bekledi. Bir süre sonra yüksek sesle şöyle buyurdu: "*İbnuke, ibnuke, lâ Akile ve lâ Cafer.*" (Oğlun, oğlun (Ali'dir); Akil değil, Cafer de değil.)

Resulullah'a bunun sebebini sorduklarında, şöyle buyurdu:

Bir gün kıyamet üryanlığından bahsediyordum. Fâtıma ağladı. Benden, gömleğimi ona giydirmemi istedi. Kabir azabından da korkuyordu. Bu yüzden kabrine uzandım ve dua ettim.

Söylediğim sözün nedeni ise şuydu: Melek, o-na Rabbini sorduğunda, "Allah" dedi; peygamberini sorduğunda, "Muhammed" dedi; imamını sorduğunda, cevap veremedi.

Dedim ki: "De ki Ali! Oğlun Ali; Akil değil, Cafer de değil!"

(Buradan, Gadir-i Hum olayından önce de açık bir şekilde Hz. Ali'nin (a.s) hilâfetine ilân edildiği anlaşıyor.)

Konuşmak ve ahkam kesmek, çok kolaydır. Fâtıma Bint-i Esed gibi birisi bütün faziletine rağmen böyle korkuyor ve Resulullah da öyle davranıyor!

Doğru, Sadık haber veren Hz. Muhammed (s.a.a) sorgusualin, kabir azabının, kıyamet uryanlığının vs. var olduğunu söylüyor; öyleyse vardır.

Ruhun Cismanî Bedendeki Tesiri

Berzah âleminde nimetlenen veya azap gören varlığın ruh olmasına rağmen cismânî bedeninin de ruhun kuvveti vasıtasıyla etkileneceği mümkündür. Öyle ki bazen ruhun hayatının şiddetinden dolayı beden de çürümez. Bin yıl geçmesine rağmen ceset bırakıldığı gibi kalır. Bu konuya örnekler çoktur. Örneğin Merhum İbn Babaveyh'in (r.a) naşının bundan elli yıl önce mezarının tamirâtı sırasında çürümediği, yeni konulmuş gibi durduğu görülmüştür. Bundan daha şaşırtıcı olanı, dokuz yüz yıl geçmesine rağmen tırnaklarının kınasının renginin bile değişmediğidir!

Ravzatü'l-Cennet adlı kitapta şöyle yazılmıştır:

Hicrî 1238 yılında, Şeyh Sadûk'un (r.a) kabrinde yağmurdan dolayı yıkılma meydana geldi. Onarmak için aşağı indiklerinde, cesedin kabirde bozulmadan durduğunu gördüler.

Bu haber, Tahran'da yayıldıktan sonra, Feth-ali Şah'ın kulağına da gidince, kendisi bir grup âlim ve hükümet yetkilileriyle birlikte araştırma amacıyla oraya gittiler. Söylenenlerin gerçek olduğunu gözleriyle gördüler.

Sonra Şah, Şeyh Sadûk'un kabrinin yenilenmesini ve ayna işleme sanatı ile süslenmesini emretti.

Hürr'ün Cesedinin de Sağlam Olduğu Görülmüştür

Muhaddis-i Cezâirî'nin Envâru'n-Numâniye kitabında yazdığına göre, Şah İsmail Safevî Kerbelâ'ya gittiğinde bazı-
larının Hz. Hürr hakkında kötü konuştuğunu duydu. Bunun

üzerine Hürr'ün kabrinin açılmasını emretti. Kabri açtılar ve cesedin şehit olduğu günkü gibi olduğunu, hiç bir değişikliğin meydana gelmediğini ve başına sarılan mendilin yerinde durduğunu gördüler.

Tarih kitaplarında yazıldığına göre Aşura günü Hz. Hüseyin (a.s), onun başının yarasını kendi mendiliyle bağlamıştı. Şah, mendilin açılmasını emretti. Açtıklarında yaradan kan akmaya başladı. Sonra yarayı aynı mendille bağladılar ve kan kesildi. Tekrar açıp, başka bir mendille bağlamak istediler. Sonunda yaradan kan aktığını görünce mecbur kalıp, yarayı aynı mendille bağladılar. Şah ona bir türbe yaptırdı ve oraya bir hizmetçi bıraktı.

Sıcak Ateş

Merhum Şeyh Şuşterî, Mevâiz adlı kitabında şöyle diyor:

Allah-u Teâlâ Kur'ân'da, ateşten bahsederken sıcak ateş tabirini kullanıyor. Acaba soğuk ateş de mi var? Evet, dünya ateşi berzah ve kıyamet ateşi karşısında soğuktur. Bu dünyadaki ateş de iki kısımdır: Odun ve kömür ateşiyle, yıldırım ateşini kıyaslayın. Yıldırım ince bir ateştir, ama hangi cisme değerse, onu yakar ve hiç bir şey o-nu söndüremez. Eğer bir ağaca isabet edecek olursa, onu tamamen kül eder. Denize bile düşse, onu yakar. Yıldırım da ateştir, mangaldaki ateş de; ama mangalın ateşini bir avuç su veya toprak söndürür, yakıcılığı da sınırlıdır.

Şimdi bilin ki öteki âlemin ateşi, asla bu dünyanın -hatta yıldırımın- ateşiyle bile kıyaslanacak gibi değildir. Eğer misalî beden ve ruh, berzahta azap görürse, maddî cesedin etkilenmesi mümkündür. (Ama bu herkes için söz konusu olmayabilir.) Tıpkı bunun tersinin de mümkün olduğu gibi.

Kimler Korkmaz?

Ehlibeyt'ten nakledilen hadislerde şöyle bir müjde verilmiştir: Bir grup insanı Allah-u Teâlâ, kabir sıkma-sından ve berzah azabının korkusundan emniyete alır: Birincisi telkin edilenlerdir. Herhâlde kastedilen defnedildikten sonra yapılan üçüncü telkindir. Yahya İbn Abdullah dedi ki:

Hız. İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle duydum:
"Neden Ölülerinizin Nekir ve Münker'i görünce amanda olmalarını sağlamıyorsunuz?" Dedim ki: *"Ey Mevlâm, ne yapalım?"* Buyurdu: *"Ölü def-nedildikten sonra velisi mezarının başında kalsın. Ağzını mezarın baş tarafına yaklaştırsın, son-ra yüksek sesle ona telkinde bulunsun ve şunları söylesin: 'Ya fulanebe fulan, hel ente ale'l-ehdil-lezî fâreqtênâ aleyhi min şehâdeti en lâ ilâhe il-lallahu vehdehû lâ şerîke leh ve enne Muham-meden sallallahu eleyhi ve alihî ebduhû ve resu-luh, Seyyudü'n-Nebiyî'n ve Hâtemü'l-Murselîne ve enne Aliyyen Emir'el-Mu'minin ve Sey-yid'el-Vasiyyîn... Ve enne mâ câe bihî Muhammedun haqqun ve enn'el-mevte heqqun ve enn'el-ba'se haqqun ve ennellahe yeb'esu men fil qubûr.' Sonra Münker, Nekir'e 'Gidelim; zira ona hücceti tel-kin ettiler.' der."*¹

(Birinci telkin ölüm sırasında, ikincisi defin sırasında mezara konulduktan sonra okunur.)

Şimdi, kimse "Ölü ne anlar?" demesin. Önceden de dediğimiz gibi ruh, hazırır; bizden daha iyi işitir. Yine deme-

1- Tercümesi: "Ey filan oğlu filan, acaba sen bizden ayrılırken, hiçbir şeriki olmayan tek Allah'ın bir olduğundan, Allah'ın selâm ve salâtı ona ve Ehlibeyt'ine olsun Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi, peygamberlerin efendisi ve elçilerin sonuncusu olduğundan, Müminlerin Emiri Ali'nin vasilerin efendisi olduğundan... Muhammed'in getirdiklerinin hak olduğundan, ölümün hak olduğundan, tekrar dirilmenin hak olduğundan ve Allah'ın kabirlerdekilere yeniden dirilteceğinin hak olduğundan ibaret olan ahit üzere misin?" (Vesâilü's-Şîa, Kitâb'ut -Tahâret, 35. bab)

yin "Arapça bilmez." Buradan göçen herkes için bütün diller birdir. Buradaki sınırlılık orada yoktur.

Korunmada olanlardan bir grup da, perşembe günü öğle vaktiyle Cuma gününün öğlesi arasında ölenlerdir. Çünkü rahmetin inmesi sırasında, Allah'ın geniş rahmetinden faydalanırlar. Bu, Allah'ın lütuflarındandır. Bu vesile ile kulunu kendi lütfüne mazhar kılar. Ölünün koltukları altına iki çubuk koymak, vaat edilmiş olan kabir azabını önleyen şeylerdendir. Bunların hurma dalından olması daha iyidir. Tabi ki yaş olmalıdır. Vesâi-lü's-Şia kitabının 17. babında, bu konuda rivayetler nakledilmiştir. Onlardan birisi de, İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s) nakledilen şu hadistir:

İki çubuk yaş olduğu müddetçe, ölü azap görmez; sonrasında da ona azap ve hesap yoktur inşaallah.

Kırk veya daha çok kişinin, ölünün iyi birisi olduğuna şahadet etmesi ve ölü için mağfiret dilemesi de bunlardanır.

Envârü'n-Nu'manniyye'de, İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle bir hadis nakledilmiştir:

Ölünün yanında kırk kişinin hazır bulunması ve "Allahumme innâ lâ ne'lemu minhu illâ hay-ran" (Allah'ım, biz onda, iyilikten başka bir şey görmedik) demesi durumunda, Allâh Teâlâ buyurur ki: "Onun için ettiğiniz şahadeti kabul ettim; sizin bil-mediklerinizi de bağışladım."

Yine Hz. İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle bir hadis nakledilmiştir:

Benî İsrâil'de bir âbid vardı. Allah, Hz. Davu-d'a (a.s) onun riyakâr olduğunu vahyetti. Ölünce Hz. Davut (a.s), onun cenaze merasimine gitmedi. Diğerleri geldiler, kırk kişi ona namaz kıldılar. "Ey Allah, biz onda iyilikten başka bir şey görmedik. Sen onu daha iyi tanıyorsun; öyleyse onu bağışla!" dediler.

Onu guslettikleri sırada da kırk kişi yine, aynı şeyleri söylemişlerdi. (Çünkü onun gerçek yüzünü bilmiyorlardı.) Hz. Davud'a (a.s) vahiy indi: "Neden ona namaz kılmadın?" Dedi ki: "Ya Rab-bi, bana bu âbidin riyakâr olduğunu haber verdiğinden dolayı." Nida geldi: "Doğrudur, ama bir grup onun iyi olduğuna şahadet ettiler. Biz de onayladık ve onu bağışladık."

Bu da Allah'ın fazlından bir örnektir ki, hak etmediği hâlde kulundan azabı kaldırıyor.

Bu bakımından sâlihler, önceden kefenlerini hazırlarlar. Bu, özellikle eskiden çok yaygındı. Mümin dostlarından, kendileri hakkındaki şahadetlerini kefenlerinin üstüne yazmalarını isterlerdi.

Muhaddis Cezâirî'nin nakline göre, Merhum Allâme Meclisî, müminlerden istiyordu ki, Hz. Hüseyin'in türbetiyle onun kefeninin üzerine imanına şahadet ettiklerini, yazsınlar. Onlar da "lâ reybe fî imânihi" (imanında hiç şüphe yoktur) diye yazıyorlardı ve kendi adlarını da altına yazarak mühür basıyorlardı.

Çok tesirli olan şeylerden birisi de, Hz. İmam Hüseyin'in (a.s) türbetinin mezara ve kefene konulması ve alın ile avuçlara sürülmesidir.

Berzah ve kıyamette şahsa faydası olan şeylerden biri de, ölen kimseden niyabeten bu dünyada yapılan hayırlı ameller ve sevabının ona hediye edildiği şeylerdir. Birinci derecede kul hakkının ödenmesi, yerine getiremediği namaz, oruç, vb. ibadetlerin kazasıdır. Aynı şekilde boynuna farz olduğu hâlde haccını yapmadan ölmüşse, haccını niyabeten yerine getirirler.

Yine Allah yolunda O'nun adına sadaka vermek, dua etmek, mağfiret dilemek onun için çok faydalıdır. Bu konudaki hadisler oldukça fazladır. Rivayetlerin özeti şudur:

Her kim bir ölü için namaz, oruç, hac, sadaka ve.. yerine getirirse, bunların sevabını Allah ölüye ulaştıracak, bunun birkaç katını da kendisine verecektir.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

Bazen ölü kabir azabındayken, birden kendisine bir ferahlık gelir. Ona derler ki: "Bu, sana filan şahsın gönderdiği bir hediyedir."

İnfakın bazı dereceleri çok büyüktür; ölüye gönderildiğinde ölü büyük bir mükâfat elde eder. Bu konuda, Vesâil kitabında İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle bir hadis vardır:

Allah Cebrail'e, yetmiş bin melek ile o meyyitin kabrine doğru gitmelerini emreder. Her birinin elinde cennet nimetlerinden bir tepsi vardır. Ona, "Selâm sana ey Allah'ın dostu! Bunlar filan oğlu filanın sana gönderdiği hediyelerdir." Ve böylece kabir aydınlıkla dolar. Allah, cennette ona bin şehir, bin huri verir ve bin hacetini yerine getirir.

Câmiü'l-Ahbâr kitabında Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"Ölülerinize hediye gönderin!" "Ölülerin hediyesi nedir?" diye sorulduğunda buyurdu ki: "O, sadaka ve duadır. Müminlerin ruhları her cuma gecesi gökyüzüne, kendi evlerinin önüne gelirler. Hazin bir sesle ağlayarak şöyle feryat ederler: Ey ailem, ey çocuklarım, ey annem ve babam, ey akrabalarım, Allah size rahmet etsin, (dünyada) elimizde olan ama şimdi sorgu ve azabı bize, faydası ise başkalarına (dünyadaki mirasçılara) ait olan şeylerden dolayı bize acıyın. Bize merhamet edin, bir dirhem, bir parça ekmek sadaka vermekle, bir elbise giydirmekle; böyle yapın ki Allah da size cennet elbisesi giydirdi..."

Berzah Nerededir?

Bazılarının aklına şu soru gelebilir: "Berzah âlemi bu ayrıntılarıyla nerededir?"

Tabi ki bu suali cevaplandırmaya akıl güç yetiremez. Ancak rivayetlerde bazı benzetmeler yapılmıştır. Bütün dünya âlemi, yeriyle göğüyle berzah âlemi karşısında çölde

küçük bir halka gibidir. İnsan dünyada olduğu müddetçe elmadaki kurtçuk ya da anne karnındaki çocuk gibidir. Ölünce özgür olur. Tabi ki başka bir yere gitmez, varlık âleminin içindedir, ama sınırlaması yoktur, zamanı ve mekanı yoktur. Bu şeyler buraya (madde ve tabiat âlemine) aittir.

Eğer anne karnındaki çocuğa deseler ki: "Senin yaşadığın yerin dışında bir âlem var ki, anne karnı onun karşısında bir hiçtir." Çocuk bunu yine de anlayamaz, idrak edemez. Biz de duyu organlarımızla etrafımızı algıladığımızdan dolayı sonraki âlemleri tam anlamıyla idrak etmemiz mümkün değildir. Kur'ân-ı Kerim'de bu-yuruyor ki:

Hiç kimse Onlar için hangi göz aydınlığının (göz aydınlığına vesile olacak şeyin) hazırlandığını bilmez.¹

Evet, idrak edemiyoruz ama Sadık, doğru habercinin söylediği şeyleri doğruluyor, tasdik ediyoruz. Berzah âlemi, bu âlemi ihata etmekte, kapsamaktadır. Tıpkı bu âlemin ane rahmini kapsadığı gibi.

Ruhlar Birbirleriyle Dost Olurlar

Esbâğ İbn Nübâte diyor ki:

Mevlâm Emirü'l-Müminin'i (a.s) Kûfe şehrinin kapısında gördüm. Sahraya doğru durmuş, birisiyle konuşuyormuş gibiydi; ama kimseyi göremiyordum. Ben de durdum. Bir müddet geçtikten sonra yoruldum ve oturdum. Sonra kalktım fakat İmam Ali (a.s) ayakta idi ve hâla konuşuyordu. Dedim ki:

– Ya Emir'el-Müminin, kiminle konuşuyorsun?

Buyurdu ki:

– Müminlerle konuşuyorum.

– Müminlerle mi?!

– Evet, dünyadan göçmüş olanlar buradadırlar.

– Ruh mudurlar, yoksa ceset mi?

– Ruhturlar; onların nasıl da toplanıp birbirleriyle dostluk kurduklarını, konuştuklarını, Allah'ın niyetini yad ettiklerini keşke görseydin.

Vâdiyu's-Selâm, Ruhların Yeridir

Diğer hadislerde dünyanın doğusunda ve batısında ölen her müminin ruhunun Misalî kalıba yerleşip, Vâdi-yü's-Selâm'da zahir olduğu bildirilmiştir. Vâdiyü's-Se-lâm, İmam Ali'nin (a.s) türbesinin etrafındadır. Başka bir deyişle Necef-i Eşref, Yüce Melekût'dan bir görüntüdür.

Kâfirlerin ruhlarının yerleştiği yer ise Berehût Çölüdür. Burası, Yemen'de kurak bir vadidir. Ne bir bitki vardır, ne de bir kuş uçar. Burası Süflî Melekut'un zuhur ettiği yerdir.

İmam Ali'nin (a.s) hem civarlığının ehemmiyeti hakkında işittiğiniz şeyler, bedenî yakınlık ve komşuluk değil, ruhanî yakınlıkla ilgilidir. Ali (a.s) ile yakınlık, ilim ve amel ile, hatta insanın bedeni ondan uzaklarda olsa dahi. İnsan işlediği her günah oranında Ali'den (a.s) uzaklaşır.

Eğer ruh Ali'ye (a.s) yakın olur ve beden de Necef'te defnolursa, bu büyük bir saadettir. Ama Allah göstermesin, bir kimse ruhen Ali'den uzak olursa, bedeni Ne-cef'te defnedilse dahi, ruhu Berehût Vadisi'nde azap görecektir!

Öyleyse ruhanî bağı güçlendirmek gerekmektedir. Tabi ki Vâdiyü's-Selâm'da defnedilmek de tesirsiz değildir. Zira bu, Emirü'l-Müminin'in (a.s) inayetine bir tür tevessülü ifade etmektedir.

Medinetü'l-Meâciz adlı kitapta şöyle geçer:

Muttakilerin mevlâsı Ali (a.s), ashaptan bir grup ile Kûfe kapısının arkasında oturuyorlardı. İmam (a.s) bir yere doğru baktı ve buyurdu ki: *"Benim gördüğüm şeyi siz de görüyor musunuz?"* Dediler ki: *"Hayır, ya Emir'el-Müminin!"*

Buyurdu ki: *"İki kişiyi görüyorum; bir cenazeyi, bir devenin üzerine bindirmiş buraya doğru getiriyorlar. Buraya ulaşınca kadar üç gün yolu vardır."* Üçüncü gün İmam Ali (a.s) ve ashâbı, getirilen cena-

zeyi görmek için oturup beklediler. Uzaktan bir deve göründü. Devenin üstünde bir cenaze vardı. Yularları birisinin elindeydi. Birisi de arkasından geliyordu. Yaklaştıklarında İmam A-li (a.s) onlara şöyle sordu: *"Bu kimin cenazesidir? Siz kimsiniz ve nereden geliyorsunuz?"* Dediler ki: *"Biz Yemenliyiz, bu da babamızın cenazesidir. Babam bizlere cenazesini Irak'a getirip Kûfe şehrinin Necef civarına defnetmemizi vasiyet etti."* İmam Ali (a.s) şöyle buyurdu: *"Bunun sebebini kendisinden sordunuz mu?"* Dediler ki: *"Evet, Babamız bize diyordu ki, orada öyle biri defnedilecek ki o isterse bütün mahşer ehline şefaate edebilir."*

Ali (a.s) buyurdu: *"O, doğru söylemiştir."* Sonra iki kere şöyle buyurdu: *"Allah'a ant olsun ki o insan benim!"*

Kısacası, açıktır ki, kendisini İmam Ali'nin (a.s) tür-besi civarına ulaştıran ve O'na tevessül eden birisi, mutlaka o İmam'ın himayesine mazhar olur.

Ruhun, Kabre İlgisi Fazladır

Muhaddis-i Cezâiri, Envârü'n-Nu'mâniye adlı kitabında şöyle diyor:

Eğer desen ki: Ruhlar, misalî kalıpta Vâdi-yü's-Selâm'dadırlar; öyleyse neden İslâm'da mezarlık ziyareti özellikle vurgulanmıştır? Orada olmadıkları hâlde bunun ne anlamı var?

Cevaben şöyle derim: İmam Cafer Sadık'tan (a.s) rivayet edilmiştir ki; ruhlar Vâdiyü's-Se-lâm'da olmasına rağmen, onlara ait mezarların bulunduğu yerlere bilgisel ihataları vardır. Ziyaret edenleri bilirler. Ve İmam (a.s), ruhları güneşe benzetmiştir; Güneş yeryüzünde olmadığı hâlde ışığı Dünya'nın her yerini kaplamaktadır.

Hakir der ki: Güneş ışığının aynanın olduğu yerde diğer yerlerden daha fazla olduğu gibi, ruhun da mezarına olan

teveccüh ve ihatası diğer yerlerden fazladır. Zira yıllardır beraber olduğu ve vesilesiyle kemallere ve mutluluklara ulaştığı bedene tabi ki ilgisi olacaktır.

Bu beyandan "Masum İmam her yerde hazırdır, kabrinin ziyaretine gitmeye ne gerek var?" sorusunun cevabı da anlaşılmaktadır.

Şüphe yoktur ki, İmamların ve din büyüklerinin kabri-şerifleri, sürekli olarak onların şerif ruhlarının teveccüh odağı, Allah-u Teâlâ'nın rahmet ve bereketinin indiği yer ve meleklerin gelip gittikleri mekanlardır.

Bu büyük insanlardan tam manasıyla faydalanmak isteyen birisi, bu mübarek mekanlardan uzak durmamalı, her ne pahasına olursa olsun oralara kendini ulaştırmalıdır.

Başka Bir Şüphe ve Cevabı

Bazıları zayıf bir şüpheyi gündeme getirip şöyle diyorlar: "Ruh ölümden sonra, latif bir bedene (misalî beden) taalluk ettirilir. O, bugünkü bedenimiz gibidir. Onunla sevabın ve günahın karşılığı görülür. İnsan maddî bedenle ibadet ettiği hâlde, neden misalî bedene yaptıklarının karşılığı verilir?"

Bu soruya birkaç cevap verilebilir:

1) Merhum Meclisî'nin (r.a) beyan ettiği gibi, misalî beden, somut, dışsal bir varlık değildir ki ölümden sonra kabrine getirilsin ve ruha, "Ey ruh hazretleri, buyurun şu bedenin içine girin!" densin! Aksine Misalî beden, şu anda da (ölümden önce) insanla beraberdir.

Her ruh iki bedene sahiptir: Maddî olmayan beden ve maddî beden. İbadet ve günah her ikisiyle de yapılır. Uyku da bu konu daha iyi anlaşılabilir. Rüya da görülen şeyler maddî değildir. Hiçbir boyutu yoktur. İşte rüyada gördüklerini bahsettiğimiz misalî, latif, yani maddî olmayan beden ile yaşar; yürür, konuşur, bir anda doğuya, batıya gider; sınırlılık yoktur. Bu bakımdan "misalî beden" her zaman insanla

beraberdır, fakat öldükten sonra tamamen cismanî beden-den ayrılır.

Allâme Meclisî'nin bu sözleri gerçekten muhakkıkçe sözlerdir ve buna birçok delil de vardır.

2) İkinci bir cevap da şu olabilir: İnsan ruhu, ölümden sonra tıpkı dünyevi bedeni gibi şekillenir. Dışsal bedene bağıllığı olmadan sadece dünyadaki şekliyle, sûretiyledir. Siz buna "misalî beden" deyin veya "berzahî sûret" veyahut da "ruh" deyin fark etmez. Latif olduğundan dolayı maddî göz onu göremez.

Kısacası dünyada günah ya da sâlih amel yapan ruh idi. Aynı ruh da karşılığını görür; azap çeker ve ya ni-metlenir.

Şimdi bunun nasıl olacağını inceleyeceğiz:

Kur'ân'da Berzah Azabı ve Mükâfatı

1- "Onlar sabah akşam ateşe sunulurlar. Kıyamet geldiği gün Firavun'un adamlarını azabın en ağırına sokun denilir."¹

Kur'ân-ı Mecîd'de berzah azabına delalet eden ayetlerden birisi Firavun hakkındaki bu ayet-i şerifedir. Fi-ravun ve adamları boğulup, öldüklerinden beri sabah akşam ateşe sunulmaktadırlar. Bu, kıyamete kadar sürecek, kıyamette ise daha şiddetli bir azaba uğratılacaktır. İmam Cafer Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Kıyamette sabah akşam yoktur. Bu, berzaha aittir.

Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edildiğine göre, berzahta insana her sabah ve akşam kıyametteki yeri gösterilir; cehennemlik ise oradaki yerini, cennetlik ise oradaki yerini gösterirler ve "Bunlar, senin kıyamette ki yerin" derler.

2- "Bedbaht olanlar cehennemdedirler. Onlar için orada ah edip inleme vardır. Gökler ve yer orada durdukça orada kalıcıdır. Rabbin şüphesiz her istediğini yapar. Onlar cen-

nettedirler. Rabbinin dilemesi hariç, gökler ve yer durdukça onlar, hep orada kalacaklardır. Kesintisiz bir lütuf olarak..."¹

İmam Cafer Sadık'tan (a.s) rivayet edildiğine göre, bu ayet berzahla ilgilidir. Burada bahsedilen, berzah cehennem ve cennettir. Zira, kıyamette (şimdiki) gökyüzü yoktur (gök yarıldığı zaman!) ve yeryüzü de değişecektir, şimdiki yeryüzü olmayacaktır.

3- "Gir cennete denir (ona). Der ki: "Keşke kavmim bilse-lerdi Rabbimin beni bağışladığını ve ikram olunanlardan kıldığını."²

Bu ayet, Firavunların içindeki mümin, Habib-i Nec-câr hakkındadır. Kavmini, peygamberleri takip etmeye çağırıldıktan sonra onu tehdit ettiler. (Yasin suresinin tefsirinde zikredildiğine göre.) Ve sonunda idam ettiler. Ta ki Allah'ın mükâfatı ulaştı ve dedi ki: "Keşke kavmim, Rabbimin beni bağışladığını ve ikrama mazhar olanlardan kıldığını bilse-lerdi!"

Burada Allah-u Teâlâ'nın buyurduğu "**Gir cennetime**" ayetindeki cennet, İmam'ın (a.s) da buyurduğu gibi berzah cennettir. Başka rivayetlere göre aşağı cennet (el-Cennetü'd-Dünya) dünyevî cennettir. Yani kıyamet cennetinden makam olarak daha aşağı olan cennet diye tabir edilmiştir.

Kısacası, ayet-i kerimenin zahiri şudur ki: Firavun'un soyu tarafından şehit edilen mümin, berzah cennetine girdi. Kavmi henüz dünyada yaşamakta olduğundan dolayı demek istedi ki: "Keşke kavmim, Rabbimin beni nasıl nimetlerle nasiplendirdiğini bilselerdi; böylece tövbe eder, Rab'lerine dönerlerdi."

4- "Zikrimden yüz çeviren için dar bir yaşantı vardır ve kıyamet günü onu kör olarak haşr ederiz."³

1- Hûd, 106-108

2- Yâsîn, 26-27

3- Tâhâ, 124

Müfessirlerin çoğu, ayetteki "dar yaşantı" tabirinin ka-
bir ve berzah azabına işaret ettiğini söylemişlerdir. Bu ma-
na İmam Zeynelâbidin'den (a.s) de nakledilmiştir.

**5- "Ta ki onlardan birine ölüm gelip çattınca, der ki:
'Rabbim, beni dünyaya geri döndürün, ümit ederim ki terk
ettiğim dünyada sâlih amel işlerim.' Hayır asla! Bu, faydası
olmayan bir sözdür. Ve onların arkasında geri döndürülecek-
leri güne kadar berzah vardır."**¹

Bu ayet açıkça gösteriyor ki, dünya hayatından sonra ve
ahiret hayatından önce, insanın başka bir hayatı vardır. İn-
sanın iki hayatını birbirine bağlayan bu hayat, berzah âle-
midir.

6- Berzah cennetiyle ilgili ayetlerden birisi de Fecr Su-
resi'nin son ayetleridir:

**"Ey nefs-i mutmainne, dön Rabbine razı olmuş
ve razı olunmuş olarak; gir kullarımın arasına, gir
cennetime."**²

Buradaki cennet, berzah cenneti olarak tefsir edilmiştir.

Başka ayetler de vardır ki açık veya kinaye yoluyla ber-
zah cenneti veya cehenneminden bahsetmektedir. Kısacası,
söz konusu ayetler ve diğer bir çok ayet üzerinde düşünül-
düğünde anlaşıyor ki, insan ruhu bedenden ayrı bir haki-
kattir, ama aralarında bir çeşit birleşme söz konusudur.
Ruh, irade ve şuur vesilesiyle bedeni yönetir. İnsanın şahsi-
yeti, bedeni değil ruhu sayesinde. Beden, ölümle ortadan
kalkar, organlarının dağılmasıyla fani olur. Ama insanın asıl
hakikati ve şahsiyeti olan ruh, ölümden sonra yaşamaktadır.
Ebedî bir hayat içerisinde seyretmektedir. Ya mutlu bir şe-
kilde ya da mutsuz, azap görür bir hâlde. Kurtuluşu veya
bedbahtlığı, bu dünyadaki nefsanî melekelerine ve amelle-
rine bağlıdır; fiziksel özelliklerine ve toplumsal konumları-
na bağlı değildir. İslâm filozofları, ruhun bedenden ayrı bir
hakikat olduğunu, ölümle yok olmadığını, beden yapısıyla
ruh yapısının tamamen farklı olduğunu ispat etmek için akli

1- Müminûn, 99-100

2- Fecr, 27-30

deliller getirmişlerdir. Aslında Allah'ın, Resulü'nün (s.a.a) ve İmamların (a.s) sözlerinden sonra bu delillere gereksinimiz yoktur. Bu konu bizim için gündüzden daha aydınlıktır.

Hadislerde Berzah Mükâfatı ve Azabı

Berzah âlemiyle ilgili hadisler çoktur. Burada bir bunlardan birkaçıyla yetiniyoruz. Bihâru'l-Envâr'ın 3. cildinde Ali İbn İbrâhîm Kummî'nin tefsirinden, Hz. Emirü'l-Mümin Ali'nin (a.s) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

Ademoğlu, dünyanın en son gününde ve ahi-retin ilk gününde malı, evladı, ameli kendi karşısında şekillenir. Malına dönerek: "Allah'a yemin olsun ki ben sana hırslı ve cimri idim. Şimdi benim sendeki payım nedir?" Mal der ki: "Kefenin kadar benden al." Çocuklarına dönerek der: "Allah'a yemin olsun ki, sizleri seviyordum; sizlerin yardımcısıydım. Sizdeki payım nedir?" Derler ki: "Seni mezarına götürür defnederiz." Sonra ameline dönerek, "Allah'a yemin olsun ki, sana karşı itinasızdım ve bana ağır geliyordun. Senden bana nasip olan nedir?" der. Ameli şöyle cevap verir: "Allah'ın huzuruna götürülene kadar ben kabir ve kıyamette seninle birlikte olacağım!"

Eğer insan Allah'ın dostuysa, amel çok güzel bir suretle onun yanına gelir, "Müjdeler olsun sana, ferahlık, rahatlık, nimetler cennetine hoş geldin" der. Adam sorar: "Sen kim-sin?" "Ben, senin sâlih amelinim, der. Dün-yadan cennete doğru hareket et." O, kendine gusül ve-reni tanır. Kendi cenazesini taşıyanlara çabuk olmalarını söyler. Kabre konulduğu zaman, kabrin imtihan edicileri olan iki melek gelir. Onlar, kıllarını çekerler, yeri dişleriyle ayırırlar, sesleri yıldırım sesi gibidir. Gözlerinden şimşek gibi ışıklar çıkar. Ona "Rabbim kim? Peygamberin kim? Dinin nedir?" diye sorarlar. "Rabbim, Allah'tır" der. "Peygamberim Muhammed (s.a.a), dinim İslâm'dır." der. Melekler derler ki: "Allah, seni sevdiğin ve razı olduğun şeyde sabit kılsın." Bu, Allah'ın sö-

zûdür: "Allah, iman edenleri dünya ve ahiret hayatında sabit söz ile sabit kılar."¹ Sonra kabrini göz alabildiğince genişletirler. Cennetten ona bir kapı açarlar ve derler ki: **"Buyur göz aydınlığıyla, tıpkı mutlu bir genç gibi."** Bu, Allah'ın buyurduğu sözdür: **"Cennet ashabının mekanları en hayırlıdır. Dinlenecekleri yer çok daha güzeldir."**²

Ama eğer Allah'ın düşmanı olursa, ameli en pis elbise-lerle, en pis kokularla onun yanına gelir ve der ki: "Cehennem'in yakıcı suyu ve cehenneme girişinden dolayı eyvahlar olsun sana!" O, kendine gusül vereni görür ve cenazesini taşıyanlara geç göturmeleri için yemin verir. Onu kabre koyduklarında kabrin imtihan edici melekleri gelirler. Kefenini ondan alırlar. "Rabbin kim? Peygamberin kim? Dinin nedir?" diye sorarlar. "Bilmiyo-rum" der. "Bilmeyesin, hidayet olmayasın" derler. Sonra ona demir asayla öyle bir vururlar ki; insan ve cinden başka her yaratık dehşete düşer. Sonra ateşten bir kapıyı onun yüzüne açarlar. Ona, "En kötü bir hâl ile uyu" derler. Sonra çok dar bir yere bırakırlar. Mızrağın ucunun girdiği yer gibidir. Öyle bir sıkılmaya uğrar ki beyni, tırnaklarıyla tırnak etlerinin arasından çıkar. Allah, yeryüzünün haşerelerini ona musallat eder. Bu durum, Allah onları kabirlerinden çıkarıncaya kadar devam eder. O kadar büyük azaptadır ki kıyametin kopmasını ister.

Ayrıca, Şeyh Tûsî'nin İmam Cafer Sadık'tan (a.s) naklettiği bir hadisin sonunda İmam (a.s) şöyle buyuruyor:

Allah, ölünün ruhunu alır. Onu aslî (dünyadaki) sureti gibi bir suretle cennete gönderir. Orada yerler, içerler. Yeni biri geldiği zaman oradakileri dünyadaki suretleriyle tanır.

Başka bir hadiste ise şöyle buyurur:

Müminler birbirleriyle görüşürler. Birbirlerine sorular sorarlar. Birbirlerini tanırlar. Birisini gördükleri zaman derler ki; evet bu filan adamdır.

1- İbrâhim, 27

2- Furkân, 24

Bir başkasında da şöyle buyurmuştur:

Ruhlar, beden sıfatlarıyla cennet bahçelerinden bir bahçede birlikte olurlar. Birbirlerini ta-nırlar, birbirlerine sorular sorarlar. Yeni bir ruh içlerine gelince, "Onu serbest bırakın, derler. Zira büyük bir korkudan çıkıp bize doğru geliyor." Sonra ona, "Falan kimse ne oldu?" diye sorarlar. Eğer "Ben geldiğimde o yaşıyordu." derse, kendi yanlarına geleceklerini düşünerek ümitlenirler. Ama eğer ölmüştü derlerse, aşağı düştü derler (yani buraya gelmediğine göre muhakkak berzah cehennemine gitmiştir.)

Bihâru'l-Envâr'ın 3. cildinde ve el-Kâfî'de nakledilen başka bir hadisin özeti şöyledir:

Berzah âleminde ruhlar, akrabalarının ziyaretine giderler; bazıları her gün, bazıları iki gün-de bir, bazıları da iki cumada bir, ayda bir, bazısı da yılda bir defa. Bu farklılık onların makamlarının darlık ve genişlik durumuyla ilişkilidir.

Rivayette müminin iyilikten ve mutluluğuna sebep olacak şeylerden başka bir şey görmediği ve müminin ruhunun rahatsız olacağı şeyin ondan saklı tutulduğu bildirilir.

Berzahtaki Kevser Havuzu

Bir çok kitapta¹ rivayet edildiğine göre, Abdullah İbn Sinan Hz. Ebû Cafer'den (a.s) Kevser havuzunu sordu. İmam (a.s) buyurdu:

"Uzunluğu Busrâ'dan Yemen'in sonuna kadardır." Abdullah şaşırdı. Bunun üzerine İmam (a.s), "Onu sana göstermemi ister misin?" diye sordu. Abdullah, "Evet, ey Mevlâ'm!" dedi. İmam, onu Medine'nin dışına çıkardı ve "Ayağını yere vurarak yere bak" dedi. Abdullah diyor ki: "İki tarafı da görülmeyen bir nehrin ortaya çıktığını gördüm. Ada gibi bir yerdi. Öyle bir nehirdi ki, bir tarafında kardan daha

1- el-İhtisâs, Besâir'üd-Derecât, Bihâru'l-Envâr, c.3, s.152, Meâlim'üz-Zülfâ vs.

beyaz bir su ve diğer taraftan da kardan daha beyaz süt akıyordu. O ikisinin ortasından ise Yakut renkli ve latif bir şarap nehri akıyordu. Hiç öyle bir yer görmemiştim. Dedim ki: "Sana feda olayım, bu nehir nereden çıkıp geliyor." "Bunlar, Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de bahsettiği **'Sütten bir kaynak ve şaraptan bir kaynaktır ki bu nehirde akıyor.'** buyruğudur." buyurdu.

Nehrin iki tarafında ağaçlar vardı. Her ağacın yanında saçları başlarından aşağı dökülmüş huriler oturmuştu. Sonra İmam, onlardan birinin yanına gitti ve su vermesini istedi. Önce Hazret içti ve sonra bana uzattı. Şimdiye kadar bu yumuşaklıkta ve bu lezzetlikte bir şey içmemiştim.

Dedim ki: "Bugün gördüğüm şeylerin benzerini asla görmemiştim ve böyle şeylerin olabileceğini de asla zannetmiyordum." İmam buyurdu: "Bu, Allah'ın bizim Şii'lerimize hazırladığı en küçük şeydir. Ölünce ruhunu bu nehrin kıyısına getirirler. Buranın bağlarında gezip dolaşır ve nimetlerinden faydalansın. Düşmanımız ölünce de ruhunu Berehût vadi-sine götürürler. Orada sürekli bir azap içerisinde. Öyleyse bu vadiden Allah'a sığın." "

Berzah cennetini bu dünyada görenlerden bazıları da Hz. Hüseyin'in (a.s) ashabıdır. Âşûrâ gecesi İmam (a.s) onlara berzah cennetini göstermiştir. Bihârul-En-vâr'ın 2. cildinde İmam Bâkır'dan (a.s) şöyle rivayet edilir:

Ölen her mümine son nefesinde Kevser havuzundan ve her kâfire de cehennemın kaynar suyundan tattırılır.

Berehût, Berzah Cehenneminin Mazharıdır

Söylediğimiz gibi Vâdiyü's-Selâm, saadete ermiş ruhların zuhur ve toplanma yeridir. Kuru, susuz, bitkisiz bir çöl olan Berehût ise kirli ve habis ruhların azap görme yeridir. Konunun aydınlanması için bir hadis zikrediyorum:

Bir gün adamın biri Resulullah'ın (s.a.a) meclisine geldi. Korkuyor gibi görünüyordu... Korkunç bir şey gördüğünü söyledi. Allah Resulü ne gördüğünü sorunca, dedi ki: "Karım, şiddetli bir şekilde hastaydı. Bana Berehût'ta bulunan bir kuyudan su getirip içirsem iyi olacağını söylediler. (Bazı deri hastalıkları kaynak suyuyla iyileşebiliyor).

Bunun üzerine hazırlandım. Yanımda su tulumu ile, suyu tuluma doldurmak için bir de bar-dak alarak oraya gittim. Korkunç bir çöldü. Çok korkmama rağmen direndim; kuyuyu arıyordum. Birdenbire yukarıdaki bir şeyden zincir sesi gibi bir ses geldi. Sonra o şey aşağı geldi. O şeyin bir insan olduğunu gördüm. "Su ver bana, helâk oldum!" diye sesleniyordu. Başımı kaldırıp ona su kadehini vermek istediğimde, boynunun zincirli olduğunu gördüm. Suyu uzatınca, onu hemen yukarı çektiler. Öğle vakti tekrar geldi. Susuz olduğunu bana bildirdi. Ona su vermek isteyince, onu yine yukarı çektiler. Üçüncü kez aynı olay tekrarlandı. Sonra tulumun ağzını bağladım. Kor-karak senin yanına geldim. Bu gördüğüm nedir acaba?"

Resulullah, (s.a.a) cevabında şöyle buyurdu: "O, Kâbil'dir; kıyamet gününe kadar orada azap görecektir; ta ki ahirette cehennem azabına uğrayana kadar!"

3. BÖLÜM

KİYÂMET

AKIL VE KIYAMET

Naklî delillerimizin olmadığını ve hiçbir peygamberin gelmemiş olduğunu varsaysak bile akıl, bu âlemin hareketinin ve her varlığın ilk yaratılışının sonuçsuz ve gayesiz olmayacağına hüküm verir. Her akıl sahibi, etrafına baktığı zaman gecenin gündüz ve gündüzün gece olduğunu, çocuğun genç ve gencin yaşlanıp, öldüğünü görür.

Müşahede edilen bu sonsuz sistem, sadece bu bayağılıktan mı ibarettir, bir hedef söz konusu değil midir?

Ahireti inkâr edenler, Allah'ın hikmet sahibi olduğunu kabul etmezler. Çünkü onlara göre mevcut sistem neticesiz ve boştur. Her yerde gördüğümüz her şey binlerce hikmetle doludur. İnsanoğlunun bu hikmetlerin az bir miktarına ulaşması mümkündür. Âlemin yaratıcısını hüküm ve hikmet sahibi bildikten ve yaratılış sistemindeki en küçük varlığı, hikmetinden yoksun bırakmadığını anladıktan sonra bu âlemin esas yaratılış gayesi üzerinde düşündüğümüzde, cansızlar, bitkiler ve hayvanların yaratılışındaki hedefin, insanoğluna ulaştıracakları faydalar olduğunu görüyoruz.

Öyleyse insanın yaratılmasının gayesi, sadece şu dünyevî ve maddî hayat mıdır ki ölümden sonra yok olsun? Eğer insanın bu dünyadaki hayatı başından sonuna kadar rahatlık içerisinde geçse ve hiçbir sorunu olmasaydı bile yine de yaratılışı saçma olurdu. Çünkü ne kadar iyi olursa olsun, fani olduğundan dolayı itibara sahip değildir ve bu genişlikteki bir sistemin fani bir gayeden dolayı yaratılmış olması imkânsızdır. Oysa insanoğlunun maddî hayatı baştan başa elem, ıstırap ve musibetlerle doludur. Eğer insan ölümlerle yok olsaydı ve hayatı dünyanın maddî hayatıyla sınırlı olsaydı yaratılışının aslı boş olur ve Allah'ın hikmet, kerem ve

diğer ke-malî sıfatlarına ters düşerdi. Öyleyse kesinlikle insanın ulaşacağı başka bir hayatı vardır. Orada bütün mutlulukları bulacaktır. Beraberinde mutsuzluğun olmadığı bir mutluluğa, gerçek ve hüznün olmadığı bir rahatlığa, fena ve yokluğun kendisinden uzak olduğu lezzetlere ve zevklere ulaşacaktır. Allah-u Teâlâ, insanı ebedi bir hayat ve ebedi bir mutluluk için yaratmıştır. Gerçekten de insan, kendi aklına ve fitratına döndüğü zaman, her şeyden şüphe etse bile, ahiret hakkında asla şüphe ede-meyeceğini anlar:

Kıyamet saati gelicidir; onda hiçbir şüphe yoktur.¹

İnsanlar, şehvetlere dalmaları, dünya ile meşgul olmaları ve günah işlemelerinden dolayı kendi fitratlarının üstünü örterler ve içlerini şüpheyile doldururlar. Kısacası aklın hükmüne göre, âlemin ve insanın yaratılmasının sebebi, kıyamet günü belli olacaktır. İşte bundan dolayı, bu âlemden sonra başka bir âlem vardır.

Allah'ın Adaleti, Kıyamet Gününün Gerçekleşmesini Gerektirir

İlâhî adaletin tecellilerinden birisi de, insanların yaptıkları amellerin karşılığının verilmesidir. Ömürlerini ibadetle, itaatle, hayır ve sâlih amellerle geçiren insanların dünyada yeterli derecede bunların karşılığını göremediğini görüyoruz. Ayrıca kötü insanların, yaptıkları kötülöklere karşılık hakkettikleri cezanın da verilmediğini müşahade ediyoruz. Fesat ehlinin çoğu sâlih insanlardan daha fazla rahat bir hayat sürüyorlar. İnsanlar, birbirine nice zulümler yapıyor, kanlarını döküyor, haklarına tecavüz ediyorlar. Bu bakımdan ilâhî adalet gereği kesinlikle herkesin kendi amel-lerinin karşılığını gördüğü, hak sahibinin hakkını aldığı, mazluma zulmetmiş her zalimin cezasını çektiği, günahsız katledilen herkesin kâtilinden intikam aldığı, diğer taraftan

1- Hac, 7

da iyilerin mükâfatlarını gördüğü, başka bir âlemin mutlaka olması gerekir; olacaktır da.

Doğru Sözlüler Kıyametten Haber Veriyorlar

Peygamberlerin, insanların en doğru söyleyeni olduğu ve bütün sözlerinin bizlere delil olmasından dolayı, onların kıyamet gününü haber vermeleri, dünyadaki bütün izleyicilerinin kıyamet gününe inanmalarını sağ-lamıştır. Aslında dine inanmanın esası, yaratılış ve ahi-ret inancına döner. Kur'ân ayetlerinin çoğunda Allah'a imandan bahsedildikten hemen sonra, ahirete imandan da bahsedilir:

Allah'a ve ahiret gününe inanırlar.¹

Bütün dinler ve mezhepler bu iki esasta birleşmişlerdir. Peygamberler, bu konuda binlerce defa kıyametin geleceği haberini vermişlerdir. Dolayısıyla tevatür hükmüyle akıl, böyle bir günün geleceğinin kesinlikle kabul edilmesi ve o güne iman edilmesi gerektiğine hükmeder.

Bir şeyin Mümkün Olduğunun En İyi Delili "Vuku Bulmasıdır"

Önceden dediğimiz gibi Meâd ve ahiretin vukuu, aklen imkânsız değildir. Akıl, ölçerek şuna hüküm verir: "Kıyamet mümkündür; zira yüz yirmi dört bin peygamber ve onların vasîleri, bunu haber vermişlerdir." Salim bir akıl için bunlardan her birisi yeterlidir. Bazı akılsızlar, yok olan şeyin tekrar vücuda gelmesinin imkânsız olacağını ileri sürmüşlerdir. Oysa bu iddialarına hiçbir delilleri yoktur. Araştırmacı alim Merhum Hâce Nasîruddin Tûsî (r.a) buyuruyor ki:

Meâd, yok olan şeyin geri döndürülmesi değildir, dağılan şeylerin birleştirilmesidir.

Yani beden, parçalardan oluşmuştur ve ölünce bu parçalar ayrılarak dağılır. Kıyamet olduğunda da bu zer-re zerre olan parçalar, Allah'ın kudretiyle bir araya gelir. Dolayısıyla

meâd, parçaların toplanması ve ruh ile bedenın ayrıldıktan sonra bir araya gelmesi demektir. Bu bakımdan yok olan şeyin geri döndürölmesi değildir.

Her şeyin imkânının en büyük ve en iyi delili onun vuku bulmasıdır. Her insan, bedeninin ilk hâli üzerinde düşünürse, şu sonuca varacaktır:

İnsanın yaratılışı dağınık zerrelereğ oluşur; onlar toprak, su ve havadan meydana gelir.

Biz, sizi topraktan yarattık.¹

Babanın bedeninden toplanarak yaratılan insanın, öldükten sonra kabirde çürümesi ve bedeninin zerrelerinin dağılmasından sonra tekrar Allah tarafından birleştirilmesi, şaşılacak bir şey değildir.

Sizler, mutlaka ilk yaratılışı bildiniz. Öyleyse neden kendinize gelmiyorsunuz.²

Yani, ey insan, sen bu zerrelerin, bu âlemde toplanıp dağıtıldığını gördün. Öyleyse bir kez daha bu âleme dağıtılan şeylerin tekrar birleştirilmesine neden şaşıyorsun?!

Meâdın varlığına diğer bir delil de baharda yeşeren ve canlanan tabiatı gösterebiliriz:

Yeri ölümünden sonra dirilitir.³

Ayrıca bir çok insanın, ölümünden sonra dirilişine Kur'ân'dan deliller nakledebiliriz.

Hz. Üzeyir (a.s) Yüz Yıl Ölü Kaldı

Bakara Suresi'nde Allah-u Teâlâ, Hz. Üzeyir'in (a.s) kıssasını zikrediyor. Özeti şöyledir:

Hz. Üzeyir (a.s), Benî İsrâil peygamberlerinden biriydi. Bütün Tevrât'ın hafızı idi. Beytü'l-Mukaddes'te Yahudilere öğretenlik ve liderlik yapıyordu. Bir gün merkebiyle yolculuk yaparken bir köye ulaştı. Köyün ehli, yıllar önce helak

1- Hac, 5

2- Vâkıa, 62

3- Rûm, 19

olmuştu. Çürümüş kemiklerden başka onlardan geriye bir şey kalmamıştı. Hz. Üzeyir (a.s), şaşkınlıkla bu kemiklere baktı şöyle dedi: "Allah, onları öldükten sonra nasıl diriltir?" Tabii ki bunu, bu işe şaşırdığı için söyledi; kesinlikle kıyameti inkâr ettiğinden dolayı değil.

Allah-u Teâlâ ona, bunun onun için şaşırtıcı ve büyük, ama kendisi için çok kolay olduğunu göstermek için oracıkta onu öldürdü. Yüz yıl orada öylece kaldı; hatta merkebinin kemikleri bile çürüdü. Yanında azık olarak getirdiği üzümle ri taze tuttuğu hâlde Allah, Hz. Üzeyir'i (a.s) diriltti. Karşısında insan suretinde bir meleği gördü. Melek, Hz. Üzeyir'e (a.s) sordu: "Ne zaman buraya geldin." Hz. Üzeyir (a.s), "Belki bir gün veya bir günden de az oldu" cevabını verdi. Melek de, "Sen, buraya geleli yüz yıl oldu" dedi. Hz. Üzeyir (a.s), merkebinin çürümüş kemiklerine baktı. Melek dedi ki: "Şimdi merkebine bak ve Allah'ın ne yaptığına dikkat et."

Hız. Üzeyir (a.s), merkebinin çürümüş zerrelerinin bir den bire hareket ederek birbirlerine yapıştığını gördü. Bir anda merkep eski hâline geri döndü ve hareket etmeye başladı. Sonra melek, "Üzümüne bak, asla bozulmamış, Allah'ın kudretini müşahade et. Bil ki Allah her şeye kadirdir."

Hız. Üzeyir (a.s), Beytü'l-Mukaddes'e geri döndü. Şehir çok değişmişti. Tanıdığı insanları göremiyordu. Evini arayarak buldu ve kapıyı çaldı. Evin içerisinden "Kim o?" dediler. "Ben Üzeyir'im" dedi. "Şaka yapma, Üzeyir-den yüz yıldan beridir haber yok. Acaba ondaki alamet sende var mı? Ben, senin halanım ve kör durumdayım. Allah'tan gözlerimi açmasını iste." diye cevap geldi.

Hız. Üzeyir (a.s) dua etti ve halasının gözü açıldı. Sonra başından geçenleri ona anlattı. Kendisine ve diğerlerine ibret oldu.

Bu konuda başka bir kıssa da Kur'ân-ı Kerim'de Hız. İbrahim'le (a.s) ilgilidir. Hız. İbrahim (a.s), Allah'a dedi ki: "Allah'ım, kalbimin mutmain olması için, ölüleri nasıl dirilttiğini görmek istiyorum." Allah-u Teâlâ şöyle buyurdu:

Dört tane (dört çeşit) kuş tut. Onları öldü-rerek parça parça et ve her parçayı bir dağın başına bırak; sonra onları çağır; hızla se-nin yanına gelecekler!¹

Tefsirlerde Hz. İbrâhim'in (a.s), kuşların başını eli-ne alarak tek tek onları çağırdığını, bunun üzerine onların be-den parçalarının birbirine yapıştığını gördü. Her kuşun parçaları kendi başına doğru, hızla geldi. Emin olmak için baş-ları diğerlerinin bedenlerine doğru tuttu ve yapışmadığını gördü. Bilahare her kuşun bedeni ken-di başına yapıştı. Böylelikle dört kuş da dirildi.

Allah Her Şeye Kâdirdir

Şöyle düşünülmesi mümkündür: "Bedenin zerreleri öldükten sonra çok değişmiştir. Nasıl olur da tekrar birleşir-ler?" Bu şüphe Allah'ın ilim ve kudretinden gaflet etmekten ileri gelmektedir. Tevhit konusunda Allah-u Teâlâ'nın her şeye ilmî açıdan ihatasının olduğunu gördük. Varlık âlemi-nin bütün zerrelerinden bir zerre bile onun bilgisinin dışın-da değildir. Ayrıca her şeye de gücü yeter. Dolayısıyla bu şüphenin yeri yoktur. Bu beden bir müddet kaldıktan sonra çürür; karınca ve diğer böceklerin yemi olur veya çürüyüp toprak olur. Sonra rüzgarla birlikte etrafa yayılır. Buğday, arpa ve diğer baklagillerin parçası olur. Allah-u Teâlâ bu toprak zerrelerini nerede olursa olsun toplayabilir. Bütün zerrelerin yerini bilir. Onları da tekrar bir araya toplayabi-ler; mükâfat ve azaba uğratabilir.

Su ve Ateş Bir Arada

De ki: Onları ilk defa yaratan diriltir ve O, her çeşit yaratmayı bilir. O ki, size yeşil ağaçtan ateş yaptı da şimdi siz ondan yakıyorsunuz.²

1- Bakara, 260

2- Yâsîn, 79-80

Arap Yarımadası'nda iki cins ağaç vardı ki bunların bir dalı kopartılırsa, öylesine yaş ve yeşil olduğu görülür ki koparılan daldan su damlamaya başlar. Bunlar birbirlerine göre âdeti dişi erkek gibidirler. Ancak bu iki ağaç birbirlerine sürtüldüklerinde ateş çıkmaktadır. A-rap Yarımadası'nda bu iki ağaç çok önemliydi. Çünkü kibritleri yoktu. Bu ikisini kullanarak ateş yakıyorlardı. Şaşırtıcıdır ki tek başına bunlardan su damlar. Birbirlerine sürtüldükleri zaman ateş çıkar. Allah, nasıl bu iki zıt şeyi bir arada karar kılmıştır? Eğer yaşsa ve su veriyorsa, ateş çıkarmaması gerekir. Hekimler hünnap ağacı dışında bütün ağaçlarda ateş olduğunu söylemişlerdir.

Bu kudret ve azamete sahip olan Allah (c.c), dağılmış bedeni tekrar bir araya getiremez mi?!

Çürümüş Kemikler Nasıl Dirilir?

Yaratılışını unuttu da bize bir de misal ge-tirdi:
"Bu kemikler çürümüşken, onları kim diriltir?"
dedi. De ki: "Onları ilk defa yaratan diriltir ve O,
her çeşit yaratmayı bilir."¹

Ubey bin Halef, Resulullah'ın (s.a.a) meclisine geldi. Elinde çürümüş bir kemik vardı. Onu dağılana kadar sıktı ve rüzgara bıraktı. Sonra dedi ki: "Bu kemik çürüdüğü hâlde kim diriltebilir?" Allah-u Teâlâ bu ayetlerde bu cahilane sözleri kınıyor. Buyuruyor ki: "Bizim için böyle bir misal getiriyor; oysa kendi yaratılışını, yoktan var edildiğini unutmuş. Ey Peygamber de ki: "Onu ilk kez yarattığımız gibi tekrar diriltiriz. O, her yaratmayı bilir." Önceden hiç olduğu hâlde şimdi var olmuştur. Üstelik (o çürüyen kemik), müminin bedeninin zerreleridir ki o, altının diğer madenlerden üstün olduğu gibi, diğerlerinden üstündür. Yağmur yağdığı zaman, toprağın arasından altın parlamaya başlar. Kısacası, herkesin bedeninin zerrelere toplanacaktır. Âlemin yaratılışı insanın yaratılışından daha büyüktür.

1- Yâsîn, 78-79

Elbette gökleri ve yeri yaratmak, insanları tekrar yaratmaktan daha büyüktür. Lakin insanların çoğu bilmezler.¹

Şimdi bunları yaratan, insanı tekrar yaratamaz mı?² Amellerinin hesabını soramaz mı? Elbette istediği anda kıyameti koparabilir. Bir anda her şeyi yeniden diriltebilir.³

Muhtemel Zararı Kendinden Uzaklaştırmak Aklen Vaciptir

Eğer muhtemel bir zararın bile ulaşacağına ihtimal verirken aklın verdiği hüküm çare yollarını aramamızın gerekliliğidir. Örneğin bir çölden ya da bir yoldan geçerek yırtıcı bir hayvanın bize saldıracağı ihtimali varsa, kesin emin olmasak bile akıl, bize oradan geçmememizi söyler. Tehlikesiz olduğuna emin olduğumuz yoldan gitmemiz gerekir. Tehlikeler farklıdır; bazen bir kuyuya düşme veya bir taşla çarpma ihtimaline itina edilmez; ama bazen de uçurumdan yuvarlanma ihtimali olabilir. Bu ihtimale çok itina edilir.

Siz bir de cehennem uçurumunu düşünün. Zarar önemli olunca, sadece ihtimal vermek, önlem almanın gerekliliği için yeterlidir. Size bir örnek vereyim: Eğer bir çocuk size elbisenizde bir akrep olduğunu söylese, siz ona "Sen çocuksun, anlamıyorsun!" mu? dersiniz. Kesinlikle hayır. Çünkü zarar, önemlidir. Üzerinizde olan akreptir, çekirge değil. Hemen elbisenizi çıkarırsınız, akrebi ararsınız. Oysa henüz emin değildiniz. Çocuk yalan da söylemiş olabilir. Burada akıl bu ihtimali göz önünde bulundurarak hüküm verir.

1- Mu'min, 59

2- "Gökleri ve yeri yaratan, onların benzerini yaratmaya güç yetiremez mi? Elbette güç yetirir. Her şeyi bilen Âlîm, sürekli yaratan Hallâk O'dur." (Yâsîn, 81)

3- "O, bir şeyi istediğinde, buyruğu sadece şunu söylemektir: 'Ol!' Artık o, olurur. * Her şeyin kaynağı, egemenliği elinde olan O Yaratıcı'nın şanı çok yücedir! Sonunda O'na döndürüleceksiniz." (Yâsîn, 82-83)

Veya yolculuğa çıkacaksınız. Birisi, yolda su bulamaya-
cağınızı söylüyor. Akıl, yanınıza su almanız gerektiğine
hükmeder. Evet, eğer su bulunursa, yanınıza aldığınız suyu
dökebilirsiniz, zarar etmemişsinizdir. Ama eğer su bulun-
mazsa, susuz kalmayacaksınız.

Bu aklî kaideyi açıkladıktan sonra, diyoruz ki: Yüz yirmi
dört bin peygamber geldi; hepsi aynı şekilde tehlikeyi bil-
dirdiler:

"Ey insanlar, bütün amel, söz ve inançlarınız yazılmak-
tadır. Yaptığınız her ameli, iki melek yazmakla görevlendi-
rilmiştir. Kıyamet gününe emin değilseniz bile, eğer aklınız
varsa, size ihtiyat etmenizi emreder."

Usulü'l-Kâfi'nin Tevhit kitabı bölümünün 2. hadisinde,
İmam Cafer Sadık'ın (a.s) İbn Ebi'l-Evcâ ile yaptığı tartışma-
da, İmam (a.s) şöyle buyurdu:

"Eğer gerçek din ehlinin dediği gibiyse -ki ke-
sinlikle öyledir- onlar doğrudurlar ve siz, helâk ola-
caksınız. Eğer sizin söylediğiniz gerçekse -ki kesin-
likle öyle değildir- siz ve onlar aynı durumdasınız."
İbn Ebi'l-Evcâ, "Bizim söylediğimizle on-larınki bir
değil midir?" dedi. İmam, "Nasıl olur?! Onlar
meâdın, azap ve mükâfatın varlığına, göklerin ve ye-
rin Rabbinin varlığına inanmaktalar. Oysa siz, gök-
lerin viran olduğunu ve Allah'ın ol-madığını söylü-
yorsunuz..."

Gördüğünüz gibi İmam (a.s) burada, yaratıcının varlığı-
nı, ihtiyat deliline dayanarak ispatlamaya çalışmıştır. Bu,
delil ve burhanın en aşağı derecesi ve karşı tarafın durumu-
nu dikkate alarak getirilen delildir. Yoksa herkesin ahirete
yakın etmesi ve asla şüphe etmemesi gerekir.

Kıyamet Büyüktür

Kıyametten bir haber işitiyoruz ve bunu basit görüyo-
ruz. Oysa dünya âlemi bize nazaran çok büyük ve ö-nemli
olmasına rağmen Allah-u Teâlâ Kur'ân-ı Kerim'de onu oyun
olarak addediyor. Buna karşılık kıyamet için **"büyük bir**

olay" tabirini kullanıyor.¹ Evet, kıyamet çok büyüktür. O, öyle bir gündür ki önceki ve sonraki halk toplanır, büyük bir topluluk, amellerinin neticesinden şaşkın ve rahatsız bir şekildedir. Az bir grubun dışında herkes feryat etmektedir. (Daha sonra bunları açıklayacağız.)

Amr İbn Me'd-i Kerb, Arapların ünlü savaşçılarından biridir. İslâm tarihindeki birçok fetih ona isnat edilmektedir. Müşrik iken Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna geldi. Resulullah onu İslâm'a davet etti ve iman etmesi hâlinde kıyamette en büyük korkudan amanda olacağını söyledi. Amr dedi ki: "Ya Muhammed, büyük korku nedir? Ben öyle korkusuzum ki, hiçbir şeyden korkmam." Hazret buyurdu:

Ey Amr, zannettiğin gibi değil; insanlara bir çığlık sesi gelir. Dirilmeyen ölü, ölmeyen diri kal-maz. - Allah'ın ölmelerini istemediği kimseler hariç.- Sonra başka bir çığlık sesi daha onlara doğru gelir; hepsi dirilir, sıraya dizilirler. Gök yarılır; dağlar ufalanır. Ruha sahip olan herkesin kalbi açılır. Günahı hatırlatılır ve insan sadece kendisiyle meşgul olur. Allah'ın istediği kimseler hariç. Öyleyse neredesin ey Amr!

Kısacası Resulullah (s.a.a) o kadar buyurdu ki, Amr titremeye başladı, "Önümdeki böyle bir gün için ne yapayım?" dedi. Resulullah, "*La ilahe illallah de.*" dedi. Bunun üzerine Amr, kavmiyle birlikte oracıkta Müslüman oldu.

O gün insan nereye baksa, korkunç şeyler görür. Yeryüzü tamamen değişmiş hâldedir. Buna ilaveten önceden de dediğimiz gibi kıyamet yerinin idrak ve şuuru vardır. Müminin ayaklarının altı sakın, beyaz ve parlaktır. Ama kâfirin ayaklarının altı, tamamen ateştir. Ağaç, dağ gibi bir engel yoktur. Herkes birbirini görür. Hepsi insandır, ama değişmiş şekillerle. Amelleri ve inançlarına göre çeşitli şekillere bürünmüşlerdir.

Mahşerdeki Çeşitli Şekiller

Sura üflendiği gün, sizler grup grup gelir-siniz.¹

Mecmau'l-Beyân tefsirinde Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilmiştir ki: Muâz bu ayetin manasını sorduğunda Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: *"Ey Muâz, büyük bir şeyi sordun."* Sonra gözlerinden yaşlar akmaya başladı:

Kıyamet günü Ümmetimden on sınıf olacaktır ki Allah, onları Müslümanlardan ayırıp şekillerini değiştirecektir. Bir kısmı maymun, bir kısmı domuz şeklindedir; bir kısmı el ve ayakları kesik bir hâlde gelir; bir kısmı kör, dilsiz ve sağırdır. Ve bir grup mahşere girer ki dillerini çiğnerler, ağızlarından irin akar. Mahşer ehli onların kokusundan rahatsız olur.

Bir grup ters dönmüş, başının üzerinde yürütülerek mahşere getirilir ve bu hâlde azaba götürülürler. Bir kısmını ateşten dallara asılmış hâlde getirirler. Bir kısmının kokusu murdardan daha kötüdür. Bir kısmına, derilerine yapışmış bir hâlde katrandan elbiseler giydirilirler.

"Bunlar kimlerdir?" diye sorduklarında buyurdu ki:

Maymun şeklinde mahşere gelenler arabozuculardır. Domuz şeklinde olanlar, haram yiyenlerdir. Ters dönmüş olanlar, faiz yiyenlerdir. Dilini çiğneyenler ve ağzından irin akanlar, amelsiz alimlerdir; iyi nasihat, vaaz verip de kendileri amel etmeyenlerdir. Bu yüzden dillerini çiğner ve pişmanlık duyarlar. Eli ve ayağı kesik olanlar, komşusuna eziyet edenlerdir. Kör olanlar, haksız yere hükümler eden zalim yöneticilerdir. Dilsiz ve sağır olanlar, kendini beğenmiş kimselerdir. Ateşten dala asılmış olanlar, dünyada (zalim yöneticilere) ispiyonculuk yapan ve insanların arasını bozup onların zahmet ve eziyetine vesile olanlardır. Murdardan daha iğrenç kokanlar, şehvetlere ve haram zevklere dalmış olanlar ve mallarında farz olan Allah haklarını verme-

yenlerdir. Ateşten elbiseler giyenler, büyüklenip kibirlenenlerdir.

Başka bir hadiste de Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilmiştir ki:

Kıyamet gününde iki gözünde ateşten çivi olanlar, gözlerini haramla dolduranlardır.

Merhum Feyzi Kaşânî, Aynü'l-Yakîn kitabında naklediyor:

Şarap içen birisi mahşerde bir şarap şişesi boyuna asılmış, kadehi eline yapışmış ve her murdar-dan daha pis bir kokulu olduğu hâlde mahşere gelir. Herkes onun şarap içen biri olduğunu anlar. Yakınından gelip geçenler ona lanet okur.

Yine aynı kitapta şöyle naklediliyor:

Kıyamet günü bazı insanlar öyle bir surette haşr edilirler ki maymunlar ve domuzlar onlardan daha güzeldir.

Yine Resulullah'tan (s.a.a) şöyle nakledilmiştir: *"Kıyamet günü insanlar üç sınıf hâlinde haşr olurlar: Bazısı binek üzerinde, bazısı yaya, bazısı da yüzüstü hareket ederler."* "Ya Resulullah, nasıl yüz üstü hareket edebilirler?" diye sorduklarında şöyle buyurdu:

Dünyada ayakları üzerinde yürüten Allah, onları yüzüstü hareket ettirmeye de kadirdir.

Kalpler Boğazda Tıkanır

Korkut onları yakın ve büyük olan günden ki o gün insanların kalpleri boğazlarında olacak.¹

Çünkü o günün korkusundan kalpler yerlerinden hoplar, boğazlarında kalır; ne geri gider, ne de dışarı çıkar. Kalpler, o gün gam ile doludur. Kısacası o kadar korku vericidir ki kalpler yerlerinden hoplar. Nefes yolunu kapatır. Kur'ân-ı Kerim'de Allah-u Teâlâ defalarca, o günün korku-

1- Mu'min, 18

sundan kardeş kardeşten kaçır. İnsan, anne-babasından, karısından, çocuğundan kaçır. Bu a-yette Allah, insanın hissettiği korkuyu tasvir etmektedir. Korkunun şiddetinden dolayı insanın en yakınlarına olan alakası bile kaybolur. Herkes kendisiyle öyle meşgul olur ki, diğerlerine teveccüh bile edemez. Bu yüzden herkesten kaçır. Ayrıca kendi hakkını talep etmekten bile kaçır.¹ Evet, nefesler boğazda tıkanır. Artık feryattan başka bir ses işitilmez!²

Kıyamet Korkusundan Amanda Olanlar

Resulullah (s.a.a), birkaç grubun bu büyük korkudan amanda olacaklarını müjdelemiştir. İslâm'da saçını ağartan kimseye (bunlar anne-baba olursa daha bir önem kazanır) saygı göstermek, kıyamet korkusundan amanda olmayı sağlar. Bir diğeri ise çaresizlerin feryadına yetişmektir. Allah, dünyada çaresizlerin imdadına yetişen insanın, kıyamet gününü imdadına yetişeceğini vaat etmiştir. Rivayette şöyle buyruluyor: *"Mümin, Sırât'ın ne olduğunu sorduğunda, 'Ayaklarının altından geçti.' cevabını alır."* Ve yine: *"Bu bindiğim şey ne idi?" sorusuna şöyle cevap verilir: "Bu, senin dünyada sevdiğin mescit idi."* Evet, Allah'ın evinin kıymetini bilmeliyiz.

Kıyamet korkusundan amanda olanlardan bir kısmı da Mekke ve Medine'de ölen veya oraya defnedilenlerdir. Ayrıca Mekke'ye giderken veya geri dönerken yolda ölen birisi de bu sınıftandır. (Zahiren, hac için orayı ziyarete giden müminler kastedilmiştir.)

Kıyamet korkusundan amanda olanlardan diğeri bir grup, halkı değil kendi nefsinin düşmanıdır. Kendi ayıplarını görüp başkasının ayıplarına göz yumandır.

Gazabını yenen, hilim sahibi olan da bunlardandır. Kendisine şehvet ve günah yaklaştığı zaman sadece Allah korkusundan -dünyevî şeylerden dolayı değil- o günahı sakınan da bunlardandır. Bazı ölümler için başka bir lütuf da

1- Abese, 34

2- Tâhâ, 108

vardır; eğer bir mümin elini mezarına koyarak yedi kere Kadir Suresi'ni okursa, o meyyit kıyamet korkusundan amanda olacaktır.¹

Hız. Ali'nin (a.s) Velâyeti Hakiki Kurtuluştur

Hiçbir korkunun yeri olmadığı mutlak kurtuluş, E-mir'ül-Müminin Ali İbn Ebî Tâlib'in (a.s) velâyetidir. Kur'ân-ı Kerim'de bahsedilen kendisinden daha büyüğü olmayan **"husna-iyilik"** Hz. Ali'nin (a.s) velâyetidir.

Ayette açıkça belirtildiği gibi böyle bir kimse kıyametin büyük korkusundan uzak olacaktır:

Bizden kendileri için iyilik takdir edilmiş olanlar, işte onlar ondan (cehennemden) uzak tutulanlardır. Cehennemin uğultusunu duymazlar. Canlarının istediği şeyde temelli kalırlar. En büyük korku onları üzmez ve melekler onları, "Size söz verilen gün işte bu gündür." diye karşılarlar.²

Resulullah'tan (s.a.a) şöyle rivayet edilmiştir:

Ya Ali, sen ve Şiaların (kıyametin) en büyük korkusundan amandasınız ve bu ayet, sizinle ilgilidir.

Ayrıca Kur'ân'da, **"İyilik ve güzellik getirene, getirdiğinden daha hayırlısı vardır. Onlar o gün, korkudan güvene çıkmışlardır."**³ ayetinde geçen iyilikten de maksat Hz Ali'nin (a.s) ve evlâtlarının velâyetidir. Zemahşerî'nin Keşşâfı, İmam Fahrettin Râzî'nin Tefsir-i Kebir'i, Tefsir-i Sa'lebî ve

1- Sefinet'ül-Bihâr, c.1, s.360. Müellif, kitabın metninde hadisi açıklamalı olarak vermiştir. Hadisin orijinali şöyledir:

"(Kıyamet gününün) büyük dehşetinden (insanı) amanda kılan hasletler şunlardır: İslâm'da sakalını ağartan kimseye saygı göstermek, Harem'de (Mekke ve etrafını kapsayan 16 km kare içinde) defnedilmek, iki haremden birisinde (Mekke ve Medine'de) ölmek, ölen kimsenin mezarına elini koyup yedi defa Kadir Suresi'ni okumak, önüne çıkan bir kötülüğü veya nefsanî bir hevesini Allah'ın (azze ve celle) korkusundan terk etmek, insanlara değil kendi nefesine düşman olmak, Mekke'ye giderken veya dönerken yolda ölmek."

2- Enbiyâ, 101

3- Neml, 89

Ruhu'l-Beyân gibi Ehl-i Sünnet tefsirlerinde Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

Muhammed'in Ehlibeyt'inin sevgisiyle ölen bi-risi tövbe etmiş olarak ölü ve pak olarak dünyayı terk eder. Kabirden başını kaldırdığı zaman serin bir kalple mahşere girer. Kıyametten bir korkusu yoktur. Cennet, kendisi için süslenir...

Geleceği Kazanmak

Kur'ân ayetlerinin büyük bir kısmı kıyamet ve kıyame-tin durumlarıyla ilgilidir. Ayetler incelendiğinde Allah-u Teâlâ'nın bu güne ne kadar önem verdiği açıkça görülür ve insan bunun karşısında şaşkınlığa düşer. Özellikle Kur'ân-ı Kerim'in sonlarında Vâkıa suresinden sonra hemen her surede kıyametten bahsedilmektedir. Kur'ân'da kıyamet için, yetmişden fazla isim zikrediliyor. Kur'ân'ın kıyamete verdiği bunca önemin sebebi, insanı ileriye yönelik düşünmeğe zorlamasıdır. Bir şeyi çok hatırlatmak, tekrarlamak, karşı tarafın iyice anlayıp kavraması içindir. Hedef, bu telkinleri işittikten sonra kalplerde korkunun oluşması, insanların geleceklerini kazanmaya yönlendirilmesidir.

Herkes geleceği düşünmenin zorunluluğundan bahse-der. Doğru, açık ve mantıklı bir sözdür; ancak bunun hayata uyarlanması hata yapmaktadırlar. Acaba geleceği kazanmak bir bankaya para yatırmak mıdır? Acaba elli-altmış yıllık, hem de kesin olmayan bir ömrü, mal toplamakla geçirmek, sonrasında da yeterince kullanmadan bırakıp gitmek mantıklı mıdır? Bu, cahillik değil midir? Açlık tehlikesi mi söz konusudur da insan geleceği sağlama almak adına bu kadar ihtiraslı davransın? Siz ömrünüzde açlıktan ölen kaç kişi gördünüz? Evet, eğer kıtlık olursa ki bu da takdir olunan ölüm sebeplerinden biridir, yine mal bir işe yaramaz. Mal olmamasının geleceğe dair bir tehlikesi yoktur. Çünkü

eğer ömür varsa Allah (c.c.) her canlının rızkını vereceğine dair teminat vermiş, hatta yemin etmiştir.¹

Ama ahiret için hazırlık yapılmasını, asıl tehlikenin, hatta bütün tehlikelerin içinde barındıran ahiret için düşünülmesi gerektiğini üstelleyerek teşvik etmiştir.²

Allah kerimdir, diyoruz. Evet, doğru ama, eğer O'nu gerçekten kerim olarak biliyorsak dünya işinde neden kerim bilmiyoruz? Açıktır ki bunu kalpten söylemiyoruz. Eğer siz gerçekten geleceğinizi kazanmak istiyorsanız, Rabbimizin katında bir hesap açtırın; yaptığınız ibadetler ve infaklar hesabınıza işlenir. Allah bunları çok iyi korur. Yarın kıyamet günü, hatta bu dünyada karşılığını daha güzel bir şekilde verir!³ Allah-u Teâlâ Kur'-ân'da Resulullah'a, **"İnsanları azabın geleceği gün ile korkut."**⁴ diye emirde bulunuyor.

İsrâfil (a.s) Sûr'a Üfleyecektir

Sûr'a üflenmesiyle kıyamet kopar. Allah-u Teâlâ, bunu Kur'-ân-ı Kerim'de defalarca haber vermiştir. Ayet ve hadislerden anlaşıldığına göre iki kere Sûr'a üflenecektir. Birisi insanları öldürmek, diğeri ise diriltmek için. Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

Sûr'a üflenince, Allah'ın dilediği müstesna, göklerde olanlar ve yerde olanların hepsi düşüp ölür. Sonra Sûr'a bir daha üflenince hemen ayağa kalkar bakışır dururlar.⁵

Konunun açıklaması şöyledir: Allah'ın dört yakın meleği olan; Cebrâil (a.s), Mikâil (a.s) Azrâil (a.s) ve İsrâfil'in (a.s) her birinin çok önemli bir görevi vardır. Cebrail (a.s) Peygamberlere vahiy indirir. Mikâil (a.s), rızıkla, Azrâil (a.s) canları almakla görevlidir. İsrâfil'in (a.s) görevi ise kıyame-

1- Zâriyât, 22-23 ve Hûd, 6

2- Necm, 39

3- Müzzemmil, 20

4- İbrâhîm, 44

5- Zümer, 68

tin kopma zamanı geldiğinde, her zaman elinde olan Sûr ile ve Allah'ın emriyle yeryüzüne iner.

Sonra göklerdeki de üflemesi emredilir. Üfler ve oradakilerin hepsi ölür. Sonra kendisine de ölmesi emredilir.

Sadece Allah (c.c.) Kalır

Limen'il-mülk'ül-yevm, lillahi'l-Vâhidi'l-Kahhâr.¹ (O gün mülk kimindir; tek ve kakhhâr olan Allah'ındır.)

Allah'ın kakhhârlık nidası yükselir: "Ey büyüklenenler, neredesiniz? Bugün mutlak hükümet ve saltanat kime aittir?" Hiç kimse yoktur ki cevap versin. Sonra Allah-u Teâlâ'nın kendisi cevap verir: "**Lillahi'l-Vâhidi'l-Kahhâr.**" (Tek ve kakhhâr olan Allah'a aittir.)

Bu üflemeden sonra bir müddet geçer. Dirilme ve kıyametin kopmasına yönelik üfleme gerçekleşir.

Ehlibeyt İmamları'ndan birisine sordular: "Bu iki üflemenin arası ne kadardır?" Bir rivayete göre kırk yıl, başka bir rivayete göre ise dört yüz yıl olduğu vurgulanmıştır. Bazı rivayetlere göre büyük olaylar (âlemin alt üst olması, depremler, dağların ufalanması, denizlerin yanması vs.) bu müddet zarfında meydana gelir. Sonra yağmur yağması emredilir. Dünyanın her tarafına çok şiddetli bir yağmur yağar.

Allah'ın emriyle ilk dirilen İsrail'dir (a.s). İsrail (a.s) şöyle nida eder: "Ey bedenlerin dışında olan ruhlar, ey dağılmış bedenler, ey çürümüş et ve kemikler ve dağılmış kıl-lar, (hepiniz geri dönün ve birleşin) hesap ver-meye gelin!"

Allah-u Teâlâ yeryüzüne vahyeder. İçindekileri dışarı çıkarması emredilir:

Yer ağırlıklarını dışarı çıkarır.²

Şiddetli bir deprem vesilesiyle yeryüzünde toprağın altında olan bedenler dışarı çıkar. Bedenin zerreleri birleşe-

1- Mümin, 16

2- Zilzâl, 2

rek, ruh üflenir. Bir anda herkes ayağa kalkar. Hepsinin bir anda dirilmesinde hiçbir engel yoktur; Allah için bir kişinin veya milyarlarca insanın yaratılmasında hiçbir fark yoktur.¹

Herkes dirilerek ayağa kalkar, ama durumları, sözleri farklıdır. Kabirlerinden çıkan iyiler, iyilik yapanlar, Allah'ın, verdiği (kıyametin olacağına dair) vaadi yerine getirdiği için şükrederler.²

Bunların dışında bazıları vardır ki, teessüf feryadını yükseltirler. Derler ki:

Bizi, kim kabirlerimizden çıkardı?³

Rivayette, bir ayağı kabirde diğer ayağı ise dışarıda üç yüz yıl hayret ve şaşkınlık içinde öylece kalacakları nakledilmiştir. Ancak bu göreceklere azabın henüz başlangıcıdır.

Bir gün Cebrail (a.s) Resulullah'a (s.a.a) dedi ki:

"Kıyametin nasıl olduğunu görmek istiyor musun?" Resulullah (s.a.a) da "Evet" dedi. Cebrail (a.s) Resulullah'ı (s.a.a) Bakî mezarlığına götürdü. Ayağını bir mezara vurdu ve "Kalk Allah'ın izniyle!" dedi. Nuranî bir şahıs mezarından çıkarak "Bizim hakkımızdaki vaadinde Sadık olan Allah'a hamdolsun" dedi. Ayağını başka bir mezara vurdu ve "Allah'ın izniyle kalk" dedi. Mezardan çok çirkin ve korkunç bir adam dışarı çıktı ve "Eyvah eyvah!" dedi. Cebrail (a.s), "Müminler ve kâfirler mezarlarından işte bu şekilde çıkarılırlar." dedi.

Rivayetlerde şöyle geçer: "Berzahta müminler, Allah'tan kıyameti çabuk koparmasını isterler. Çünkü lezzetin örneğini tatmışlardır ve onun aslına ulaşmak isterler. Öteki taraftan kâfirler ve fâsıklar derler ki: 'Ya Rabbi, bizi buracıktan bırak!' Çünkü onlar azabın küçük bir örneğini tatmışlardır."

...(Allah) alçaltıcı, yükselticidir.⁴

1- Lokmân, 28

2- Zümer, 74

3- Yâsîn, 52

4- Vâkıa, 3

...(Kıyamet) **gizliliklerin açığa çıkacağı gün-dür.**¹

Kıyamet günü öyle bir gündür ki, dünyada aşağı mevkilerde olup da takvalı olanlar, orada yükselirler, saygın ve büyük olurlar. Buna karşılık dünyada saygın ve yüksek mevkilerde olup da takva sahibi olmayanlar, zelil olurlar; küçülerek aşağı inerler. Ayrıca herkesin içerisinde ne varsa, o gün açığa çıkar. Bu dünyada herkesin amelinin ve inancının üstü örtülebilir, ama kıyamette zâhir ve bâtın bir olur. Batınları melek gibi olanların, yüzleri de melek yüzlü olur. Batınları vahşilik ve şehvet dolu olanların, şekilleri de maymun, köpek vs. olur.

Acaba ölümden sonraki duraklar için bir şey yaptınız mı? Öncekilerin ve sonrakilerin önünde rezil olmamak için ne yaptınız? Karşınıza mahşer sahrasında nelerin çıkacağını biliyor musunuz?

Takva Kıyamet Elbisesidir

...**Ve takva elbisesi, o daha hayırlıdır.**²

Kabirden çıkınca herkes çıplaktır, ama kendilerine çıplak olarak haşr olunmayacakları vaat edilenler çıplak değildirler. Onlar takva sahipleridir. Dünyadan takvalı olarak ayrılan herkes, ilâhî bir elbise ile haşr olunur. Ayrıca tövbesiz ölen, fakat berzahta azap görüp temizlenen müminler de böyledir. Ama Allah göstermesin, temizlenmeden mahşere giren birisi, utancından bir an önce cehenneme gitmek ister!

Hız. Âdem (a.s) tek bir terk-i evla yaptı; (günah olmamasına rağmen, yüksek makamına yakışmadığı için) onu cennetten atıldılar ve çıplak kaldı. Meleklerden utanarak kendini ağaç yapraklarıyla örttü.³

Evet, günahkâr için ilâhî bir elbise yoktur. Acaba benim ve sizin için günahlarımıza bir günahın daha eklenmediği tek bir gün var mıdır? Eğer takva elbisemiz yoksa kıyametin

1- Târık, 9

2- A'râf, 26

3- A'râf, 22

bize nasıl zor geçeceğini düşünebiliyor muyuz? İmam Zey-nülâbidin (a.s), mübarek ramazan ayının gecelerinde kıya-met üryanlığından korkarak nice feryatlar ediyordu: *"Kab-rimden çıplak ve zelil bir şekilde çıkmama ağlıyorum!"* diyor-du.

Günahkârlar Yüzlerinden Tanınırlar

(Kıyamet günü) suçlular, simalarından ta-nınır, perçemlerinden ve ayaklarından yakalanırlar.¹

Mahşerdeki ilk durak, hayret ve şaşkınlıktır. Kur'-ân-ı Kerim'de bir kaç yerde hatırlatılmıştır:

...O gün başları kalkmış, gözleri kendileri-ne dönmeyecekleri şekilde sabit kalmış, gönülleri bomboş hâlde koşup duracaklardır.²

Dünyada içki içen birisi elinde içki şişesiyle mahşere gelir. Allah-u Teâlâ, izzet ve celaline yemin etmiştir ki şarap içen kimseye, dünyada içtiği miktarınca cehennemin kaynar sularından içirir. Resulullah'tan (s.a.a) şöyle rivayet edilmiş-tir:

Beni gönderen Allah'a andolsun ki, şarap içen, susuz ölür, susuz kabre gider, susuz haşro-lunur. Bin yıl susuzluktan feryat eder. Sonra cehennemin kaynar sularından ona içirirler.

Faiz yiyenlerin karnı o kadar büyüyecektir ki yerde sü-rünecek. Ayağa kalkmak istediğinde kalkamayacaktır. Utan-cından başını aşağı dikecek ve herkes onun faizci olduğunu anlayacaktır. Eğer dünyada haram müzikle iştigal etmişse, elinde müzik aletleriyle haşredile-cektir. Envârü'n-Nu'mâniyye kitabında Resulullah'tan (s.a.a) şöyle rivayet edilmiştir:

(Haram müzikte) tambur (bir türlü müzik aleti) çalan kimse, yüzü kara bir şekilde haşr edilecektir. Elinde, başına vurulan ateşten bir tambur olacaktır.

1- Rahmân, 41

2- İbrâhîm, 42-43

Yetmiş bin azap meleği başına ve yüzüne vuracaklar. (Haram) şarkı söyleyen, tef (gibi haramda çalınan müzik aletlerinin) sahibi kör ve sağır olarak haşr edileceklerdir.

Ayrıca iki yüzlülerin kıyamet günü ateşten iki dili olacağı rivayet edilmiştir. Dilleriyle halka eziyet edenlerin dilleri, başlarının arkasından dışarı çıkar. Bir grup da karınca gibi zayıf ve güçsüzdür; bunlar, kibirlilerdir; dünyada insana büyüklük taslayanlardır. Rivayetlerin zahirinden anlaşıldığına göre her kötü huy ve alışkanlık, sahibini ona uygun bir şekle sokacaktır! Böylece o günah, bu şekille tanınacaktır.

Elli Bin Yıllık Gün

(Öyle bir gün) ki miktarı elli bin yıldır.¹

Bihâru'l-Envâr'ın üçüncü cildinde kıyametin, her biri bin yıl sürecek durakları olduğuna dair rivayetler nakledilmiştir. Her birinde bin yıl durulması gerekiyor. Eğer "Kıyamette, gece ve gündüz olmadığı hâlde neden kıyamet için gün tabiri kullanılmıştır?" diye sorulursa, deriz ki çünkü gün, insanın gece göremediği şeyleri güneş vesilesiyle açık bir şekilde gördüğü bir zaman dilimidir.

Aynı şekilde kıyamette dünyada gizli olanlar açığa çıkacağından dolayı kıyamet için "Kıyamet Günü" tabiri kullanılmıştır.

(Kıyamet, insanoğlunun) bütün sırlarının açığa çıkacağı bir gündür.²

...O gün hesap edemedikleri-tahmin edemedikleri şeyler zahir olacaktır.³

Evet, dünya gecedir ve karanlıktır. Kimsenin başkasının içinden haberi yoktur. Hatta kendi batınından bile habersizdir. Ama kıyamet günü gerçek gündüzlüktür. Gecesi ol-

1- Meâric, 4

2- Târık, 9

3- Zümer, 47

mayan, elli bin yıllık bir gündüzdür. Kıyametin hakikat güneşi parlayınca, kendimizin ve diğerlerinin ne olduğunu anlayacağız.

Kıscası kıyametin durakları vardır: Hayret ve şaşkınlık durağından bahsettik. Bir başka durak, korkudan dillerin tutulması ve susma durağıdır. Ayet-i kerimede şöyle buyuruyor:

Korku sesinden başka bir ses duyulmaz. Seslerini yükseltmek isterler, ama kalpler, boğaza tıkanmış hâldedir ve kimseden ses çıkmaz.¹

Başka bir durak konuşma durağıdır:

Birbirlerine günahları ve sevapları hakkında soru sorarlar.²

Başka bir durakta da birbirlerinden kaçarlar. Baba oğuldan, kardeş kardeşten, koca karısından kaçır. Kur'-ân-ı Kerim, o günkü insanları dağılmış kelebeklere benzetiyor. Tûr suresinde buyuruyor ki:

Kâfirlerin gözünden korku akar. Kabirlerden çıkıp çekirge gibi mahşere yayılırlar. Tabii ki onların kaçmasının bir faydası yoktur. "Ey cinler ve insanlar, kaçabilerseniz ka-çın, ama kaçmak imkânsızdır. Ancak Allah'a doğru kaçarsınız."³

Başka bir durak, soru sorma durağıdır. Herkes tanıdıklarından kendisine bir sevabını vermesini ister. Ama kimse vermez; hatta baba evladına, evlat babasına, kardeş kardeşe vs. Çünkü kendisi ona muhtaçtır. Herkes o gün kendini kurtarma peşindedir.

Amel Defteri

Kitabı sağından verilen, "Alın kitabımı okuyun; doğrusu bir hesaplaşma ile karşılaşacağımı umuyordum." der. Artık o, meyveleri

1- Mu'min, 18

2- Tûr, 25

3- Kıyâmet, 11-12

**sarkmış, yüksek bir bahçede, hoş bir yaşayış içinde-
dedir. Onlara şöyle denir: "Geçmiş günlerde, peşi-
nen işlediklerinize karşılık afiyetle yiyiniz ve içi-
niz!"¹**

İnançlarımızdan birisi de amellerin yazılması konusudur. Kur'ân'ın birkaç yerinde Kirâmü'l-Kâtibîn'in a-melleri yazdıkları vurgulanmıştır.²

Başka bir yerde bu iki melekten Rakîb ve Atîd diye söz etmekte ve onların amelleri yazdığı, hatta söylenen en küçük sözü dahi kaydettikleri vurgulanmaktadır.³

Tabi ki bu yazma işinin ne şekilde olduğu, kağıt kalemle mi, yoksa başka bir şeyle mi olduğunu bilmiyoruz. Bu tür şeyleri ancak nübüvvet gözü görebilir. Bu melekler, hiçbir şeyi göz ardı etmezler. Hayır bir şeye edilen niyeti de yazarlar.

Râvî, İmam'a (a.s), "Hayır niyetten nasıl haberdar oluyorlar da yazıyorlar?" diye sorduğunda, İmam (a.s) şöyle cevap verdi:

Niyet edince ondan güzel koku yükselir. Böylece onlar anlarlar. Bazen de şer niyeti edince, pis bir koku onları rahatsız eder. Her kim hayır niyeti ederse, ona bir hasene yazılır. Eğer niyet ettiği şeyi yerine getirirse, on hasene yazılır. Eğer günah yaparsa, onun sadece bedeli yazılır.

Başka insan hakkındaki başka bir ilahî lütuf da şudur ki, birisi günah işledikten sonra Atîd adlı melek bu günahı yazmak istediğinde, Rakîb adlı melek ona der ki: "Ona mühlet ver, belki pişman olur da tövbe eder." Beş veya yedi saat ona süre tanırırlar. Eğer tövbe etmezse, "Ne kadar utanmaz bir kulmuş!" derler ve günahı yazarlar!

Rivayetlerden anlaşıldığına göre herkesin iki amel defteri vardır. Birisi sevap, diğeri ise günah defteridir. Kur'ân-ı Kerim'de buyuruyor ki:

1- Hâkka, 19, 24

2- İnfitâr, 11-12-

3- Kâf, 17

İnsanların yaptığı her şey, defterlerdedir (kayıtlıdır). Küçük ve büyük hepsi satır satır (yazılı)dır.¹

Şeyh Sadûk, "el-Akâid" kitabında şöyle nakletmiştir: Bir gün Emirü'l-Müminin Ali (a.s) bir yerden geçerken bir grup gencin boş boş konuşup güldüklerini görünce, onlara şöyle buyurdu: *"Bu tür şeylerle amel defterlerinizi neden siyahlaştırıyorsunuz?!"* dediler ki: "Ya Emir'el-Müminin, bunları da mı yazarlar?" İmam (a.s) buyurdu ki: *"Evet, nefes almayı bile yazarlar!"*

Gelin de Karneme Bakın

Kıyamet günü Müminin amel defteri sağ eline verilir. Büyük bir sevinçle bağırarak arkadaşlarına ve tanıdıklarına, "Gelin de amel defterimi okuyun!" der.

Kitabı sağından verilen, "Alın kitabımı okuyun; doğrusu bir hesaplaşma ile karşılaşacağımı umuyordum." der. Artık o, meyveleri sarkmış yüksek bir bahçede, hoş bir yaşayış içinde dir.²

Ama sınıfta kalmış öğrencinin vay hâline! Yavaş yavaş eve gelir; başı aşağıda ve ölmeyi bile arzular. Bu durumun binlerce kat daha şiddetlisini düşünün. Günahkarların amel defterleri sol ellerine verilir:

Fakat kitabı kendisine solundan verilen kimse, "Kitabım keşke bana verilmeseydi; keş-ke hesabımın ne olduğunu bilmeseydim; bu iş keşke son bulmuş olsaydı; malım bana fay-da vermedi, gücüm de kalmadı!" der.³

Bir kısım insanlara da amel defterleri arkalarından verilir:

1- Kamer, 52-53

2- Hâkka, 19-23

3- Hâkka, 25-29

Kimin de kitabı arkasından verilirse, der-hâl yok olmayı isteyecek ve alevli ateşe girecektir.¹

Burada iki ihtimal vardır: Birincisi, iki eli arkadan bağlanıp ve amel defteri eline verilir. İkinci ihtimal ise sol elini göğsüne sokar, arkasından çıkarır. Yüzünü çevirtirler ve O'na derler ki;

Amel defterini oku; bugün hesap görücü olarak sen kendine yetersin.²

Gıybetler, iftiralar, yalanlar, küfürler, insanların hay-siyetlerini ayak altına almalar...; bunların hepsini, kendisi okumak zorundadır. Evet yaptığı bu günahlar yüzünden feryat eder:

Kitap ortaya konmuştur: Suçluların, onda yazılı olanlardan korkmuş olduklarını görürsün. "Vay hâlimize!" derler, "Bu nasıl kitapmış! Küçük büyük hiçbir şey bırakmaksızın (yaptıklarımızın) hepsini sayıp dökmüş!" Böylece yaptıklarını karşılarında bulmuşlardır. Senin Rabbin hiç kimseye zulmetmez.³

Her insanın amelini boynuna bağladık. İnsan için kıyamet gününde, açılmış olarak önüne konacak bir kitap çıkarırız.⁴

Bazıları amel defterlerine bakınca eklemeleri birbirinden ayrılır! Gözlerinden kan ve irin akmaya başlar! Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilen hadiste şöyle geçmektedir: *"İnsana 'Acaba amel defterinde yapmadığın bir şey mi kaydedilmişti?' diye sorulur. 'Hayır ya Rab-bi, hepsi doğrudur.'*" der ve başını mahcubiyetten aşağı eğer.

Kıyamette bir anda dünyadaki ömrü boyunca işlediği amellerini ve niyetlerini hatırlar, hepsini görür. Orası acayip bir âlemdir. Herkesin hesabı kendi yanında açıktır. Bazılarının beklemesi bir göz açıp kapatıncaya kadardır; bunlar

1- İnşikak, 10-12

2- İsrâ, 14

3- Kehf, 49

4- İsrâ, 13

sâlihlerdir. Bazıları da hesap vermek için bin yıl beklerler. Süreyi uzatan hesabın kendisi değildir, şaşkın bir hâlde azap çekmesi içindir. Yoksa Allah hesaba çekenlerin en çabuğudur. Bir koyunun sağılmasından tutun, elli bin yıla kadar, şahısların derecesine göre hesap süresi vardır. Bazıları için öğlen-ikindi arası kadar, bazıları için kırk yıl bazıları içinse bin yıldır.

Müjde

Bihâru'l-Envâr'ın 3. cildinde Merhum Şeyh Müfid'in "el-Emâlî" kitabından naklen İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet ediliyor:

"Kıyamet günü Allah, şialarımızın hesabına bizi vekil kılar. Allah'a ait olan her hakkı, O'ndan bizim için bağışlamasını isteriz, onlar bağışlanır. Bizim hakkımızı da bağışlarız." Sonra İmam şu ayeti okudu: **"Sonra dönüşleri bizedir; sonra hesapları bizim üzerimizdir."**¹

Aynı kitaptaki başka bir rivayette de yine İmam Cafer Sadık (a.s), Allah ve İmam'ın hakkının bağışlanacağını zikrettikten sonra, şöyle buyurdu: *"Ama eğer insanların hakkı üzerinde varsa, Resulullah (s.a.a) onu eda eder."* Bazı rivayetlerde ise her topluluğun hesabı kendi zamanının İmamına bırakılacaktır. Mesela bizim zamanımızın İmamı Hz. Mehdi (a.s) olduğu için bizim hesabımız ona bırakılacaktır. Rabbim onun mutahhar kalbini bizden razı kılsın ve bizleri Muhammed (s.a.a) ümmetinden ve Ehlibeyt'inin (a.s) şialarından ve gerçek takipçilerinden karar kılsın!

1- Ğâşiye, 25-26

MİZAN

Kıyamet günü doğru teraziler kurarız.¹

Tartı o gün haktır.²

İnanmamız gereken konulardan birisi de, "mizan" konusudur. Kıyamet günü amel mizanları kurulur. Her-kesin ameli ölçülür. İyi amellerinin mi yoksa kötü amellerinin mi ağır olduğuna bakılır.

Mizanın hakikatının nasıl olduğu konusunda çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Kelâmcıların her biri kendi anlayışına göre bir şeyler söylemişlerdir. Bazıları amel defterlerinin cismî suretlerinin tartıldığını öne sürmüştür. Bunların hiçbirisinin muteber bir kaynağı yoktur.

Mizan, ölçme demektir. Ama keyfiyetinin nasıl olduğu hakkında bilgimiz yoktur. Tabii ki ölçü, tartı denince akla hemen terazi gelir. Ama Allah'ın adalet terazisi başka bir şeydir. Onunla hayır ve şer ameller tartılır:

Tartıları ağır gelenler; işte onlar kurtulanlardır. Tartıları hafif gelenler ise, ayetlerimize yaptıkları haksızlıklardan dolayı ken-dilerini mahvetmiş olanlardır.³

Kısacası, kıyamet günü iyi ve kötü ameller tartılır; fakat bunun nasıl yapıldığını bilmiyoruz. Evet, bilinen bir konu vardır. O da şudur ki:

1- Enbiyâ, 47

2- A'râf, 8

3- A'râf, 8-9

Rivayetlerde bir üst sınır belirlenmiştir. İyilerin amelleri bu sınırla ölçülür, tartılır. Bu sınır peygamberlerin ve vasilerin amelleridir.

Hak Mizanı / Ölçüsü Ali'dir (a.s)

Selâm olsun amellerin mizanına!

Allah-u Teâlâ, adalet ölçüsünde, örnek olarak iğnenin ucu kadar sapması olmayan Ali İbn Ebî Tâlib'i (a.s) belirlemiştir. İlk ve son namazı getirselere, ölçü Ali'nin namazıdır. Yarın kıyamet gününde bizim namazımızı getirip Ali'nin namazı ile ölçerler; acaba Ali'nin namazı gibi midir? Acaba kemal sıfatları yönünden bizim sıfatlarımız da Ali'nin sıfatları gibi midir? Acaba cömertlik, cesaret, hamiyet, keramet, merhamet, insaf vb. hasletler bizde de var mı yok mu? Elbette Ali (a.s) gibi olmamız imkânsızdır. En azından Muaviye gibi olmayalım; hak ölçüsünden sapmayalım. Harama el uzatmayalım.

Doğruluktan Ne Kötülük Görmüşüz ki Doğru Olmayanın Peşinden Gidelim?

Dindarlar, hak mizanın doğru yolundan ayrılmayanlar, kötü yolda olanların, dinden uzak olanların sahip oldukları hangi şeyden mahrumdurlar? Hicaplı kadınların, hicapsızlar karşısında cevap veremeyeceği han-gi konu vardır? Zannetmeyin ki hayatlarından daha çok zevk alırlar! Eğer mutluluk ve huzur varsa, o da iman ehliindedir. Hastalıkta bir farkları yoktur. Cinsel zevklerde ortaklırlar. Dünya şehvetleri ise biticidir. Hatta dindar olmayan şahıslar ise nice mahrumiyetlere uğrar. Bir örnek vereyim:

Sinemada güzel bir kadın görür; kalbini çalar. Bazen ateşli bir aşka düşer. Eğer, bu aşkının peşinden gitse, bir sürü zorluklarla karşı karşıya gelir; belki de kadın evlidir. Veya içki içenlerin sarhoş hâllerinde nice kavgalara sürüklenileceği bir gerçektir. Bir saatlik zevk için yıllarca hapse girilebilirler.

Helâl ve harama riayet eden esnaf bilir ki rızkının teminatçısı Allah-u Teâlâ'dır. Hiç bir zaman hile yap-maz. Bunun karşısında hak ve hakikat yolunda ilerlemeyen insan, bin türlü hile ve oyunla karşı tarafı aldatmak için uğraşır. Hangi taraftan bakarsak bakalım, maddî yönden haktan uzak olanların, diğerlerine karşı hiç bir üstünlükleri yoktur. Hatta iman ehli daha rahattırlar:

İnanıp da imanlarına herhangi bir haksızlık buluşturmamayanlar var ya, işte güven onlarındır ve onlar doğru yolu bulanlardır.¹

Kısacası şunu söylemek istiyoruz: Hak mizanına bağlı olanlar, bu dünyada dahi zararda değillerdir. Bilakis asıl fayda onlara aittir. Haktan uzak olan zavallılar, ahirette kesin olarak zarardadırlar. Bu dünyada da fayda içinde oldukları şüphelidir. Hatta zarardan başka bir şeye sahip değildirler denebilir.

1- En'âm, 82

HESAP

Amellerin karşılığının verileceği günde, hesap sorulma yönünden insanlar dört gruba ayrılırlar:

Bir grup, hesapsız olarak doğrudan cennete girer. Bunlar, günah işlemeyen veya işleseler de tövbeyle dünyayı terk etmiş olan Ehlibeyt dostlarıdır. Diğer bir grup, bunların tam tersine hesapsız olarak doğrudan cehenneme girer.

Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyruluyor:

İşte onlar, Rab'lerinin ayetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr eden, bu yüzden amelleri boşa giden kimselerdir ki, biz onlar için kıyamet gününde hiçbir ölçü tutmayacağız.¹

Üçüncü grup, amellerinin hesabını vermek için kıyamette bekleyen, ama sonuçta sevapları ağır bastığından dolayı kurtulanlardır. Hesap vermedeki bekleme, günahlar miktarıncadır. Resulullah (s.a.a), İbn Mes'ûd'a şöyle buyurdu: *"İnsan, bir günden dolayı yüz yıl bekletilir."*

(Tabii ki bu hadiste, Müminler, bütün günahlardan kendilerini korumaları ve hesap için bekletilme çilesinden korkmaları için hangi günden dolayı beklenildiği belirtilmemiştir.)

Dördüncü grup ise, günahlarının sevaplarından daha ağır olduğu insanlardır. Eğer şefaât, Allah'ın rahmeti, fazlı onlara ulaşırsa kurtulanlardan olur ve cennete girerler. Ama ulaşmazsa, azaba mahkum olurlar. Günahlarından temizleninceye kadar, yerleri ateştir. Temizlendikten sonra ise onları cennete götürürler. Birazcık bile imanı olanlar,

1- Kehf, 105

cehennemde ebedi kalmayacaklardır. Cehennemde ebedi kalacak olanlar, kâfirler ve muanitlerdir (Allah'ın dini karşısında durmaya inatla ısrar edenlerdir).

İhbat ve Tekfîr (İyi Amellerin Yok Olması ve Kötü Amellerin Örtülmesi)

Kâfirlere ise yıkım ve yokluk olsun. Allah, onların amellerini boşa çıkarır.¹

İman edip sâlih amel işleyenler ve Muhammed'e, Rablerinden bir gerçek olarak in-dirilene inananların kötülüklerini Allah örter ve durumlarını düzeltir.²

Bu konu, herkesin anlayacağı şekilde şöyle açıklanabilir:

Dünyayı imansız olarak terk edenlerin birisi, ömrünün başından sonuna kadar iyilik yapmış olsa dahi kurtuluşa eremez.

İhbat, batıl etmek ve ortadan kaldırmak demektir. İmansız olarak ölmek, iyi amelleri yok eder.

Eğer bir kimse, "Allah-u Teâlâ, 'Kim bir zerre hayır işlerse, onun (karşılığını) görecektir.' buyurmuyor mu? O hâlde neden kâfirin iyi amelleri boşa çıkıyor?" derse, cevabımız şudur:

Kâfir olarak ölen birisi, kendi eliyle amelini batıl etmiştir. Elbette bu dünyada iyiliklerinin karşılığını görmesi mümkündür. Meselâ hastalanmaması veya hastalandığında çabuk iyileşmesi, maddî açıdan refahta olması, kolay can vermesi vs. gibi.

Kur'ân-ı Kerim'de Allah-u Telâlâ şöyle buyuruyor:

1- Muhammed, 8-9

2- Muhammed, 2

Ayetlerimizi ve ahirete kavuşmayı yalanlayan kimselerin işleri boşa gitmiştir. Onlar işlediklerinden başka bir şeyle mi cezalandırılırlar?¹

Kim kâfir olarak ölürse, yaptığı amellerini boş ve işe yaramaz kılmıştır. Amellerinin boşa çıkmasının şirk ve küfürle alakalı olduğunu Kur'ân-ı Kerim'in çeşitli ayetlerinde görüyoruz.

Acaba diğer günahlar da amelleri boşa çıkarıp batıl eder mi? Evet, anne babaya eziyet etme gibi bazı günahlar hakkında özel hadisler vardır. Eğer üzerinde annesinin ahı varsa, dağ dağ amellerini yakıp kül eder! İftira ve töhmet gibi bazı ameller de (Allah korusun) insanın imansızlaşmasına yol açabilir.

Aynı şekilde haset de, eğer açığa çıkar ve diğerlerine zarar verirse böyledir. Bir ²hadiste şöyle geçer: "Haset, ateşin odunu yediği gibi, imanı yer (bitirir)!"

Örtme (tekfir) ise, günahın bıraktığı tesirin Allah tarafından ortadan kaldırılmasıdır. Hiç şüphe yoktur ki iman etmek, küfrün tesirini yok eder. Dolayısıyla ömrünün sonlarına kadar kâfir yaşayıp sonradan iman eden ve bu iman üzere ölen birisi kesinlikle cennet ehli olacaktır. Ama günahların eserlerinin tamamen yok olması, nasuh bir tövbe ile, bütün şartlarına uygun bir şekilde yapılan tövbe ile gerçekleşir. Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

Ancak tövbe ve iman edip iyi davranışta bulunanlar başkadır; Allah, onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir.³

Başka bir yerde ise Allah şöyle buyuruyor:

...Şüphesiz iyilikler, kötülükleri götürür.⁴

1- A'râf, 145

2- el-Kâfî, c.2, s.306

3- Furkân, 70

4- Hûd, 114

Rivayetlerde kötülükleri temizleyen iyiliklerden bir kısmı zikredilmiştir. Bihâru'l-Envâr'ın 15. cildinde nakledilen bir hadiste şöyle geçiyor: "Adamın birisi, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna geldi ve "Benim günahım büyüktür!" dedi. (Cahiliyyet döneminde kızını diri diri toprağa gömmüştü!) "Bana bir amel öğret ki Allah, beni bu vesileyle bağışlasın."

Resulullah (s.a.a) adama, "*Annen var mı?*" diye sordu. Adam, "Hayır!" dedi. (Buradan anlıyoruz ki, anneye iyilik yapmanın, bu ve bu gibi günahları temizlemede büyük bir etkisi vardır.)

Resulullah (s.a.a), "*Peki teyzen var mı?*" diye sordu. Adam, "Evet!" deyince Resulullah (s.a.a), "*Git, teyzene iyilik et.*" buyurdu ve ardından şöyle ekledi: "*Keşke annesi olsaydı!*"

Çünkü böyle bir günahın temizlenmesinde anneye iyilik etmenin eseri mutlaka daha büyüktür.

Kıyamet Soruları

Kur'ân'da peygamberlerin ve ümmetlerin sorgulanacağı zikredilmiştir:

**Elbette kendilerine peygamber gönderilen
kimseleri de, gönderilen peygamberleri de mutlaka
sorguya çekeceğiz!¹**

Peygamberlere, "Sizleri, halkı davet için göndermiştik; acaba halka bu daveti ulaştırdınız mı?" diye sorulur. Peygamberler şöyle cevap verirler: "Rabbimiz, sen bizim ihmalkârlık etmediğimize şahitsin." "Şahidiniz kimdir?" denir. "Şahidimiz, hâtemimiz (sonuncumuz) olan Muhammed'dir (s.a.a)."² Ayrıca İsa İbn Meryem (a.s) hakkında şöyle geçmektedir Kur'ân'da:

1- A'râf, 6

2- "İşte böylece sizin insanlara şahitler olmanız, Resûl'ün de size şahit olması için sizi vasat bir ümmet kıldık." (Bakara, 143)

t.me/caferilikcom

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Allah, "Ey Meryem oğlu İsa, insanlara, 'Be-ni ve anamı, Allah'tan başka iki tanrı bilin.' diye sen mi dedin?" buyurduğu zaman o, "Hâşâ! Seni tenzih ederim; hakkım olmayan şeyi söylemek bana yakışmaz. Hem ben söylesey-dim sen onu şüphesiz bilirdin. Sen benim i-çimdekini bilirsin, hâlbuki ben senin zâtın-da olanı bilmem. Gizlilikleri eksiksiz bilen yalnızca sensin. Ben onlara, ancak bana em-rettiğini söyledim: Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin, dedim. İçlerinde bulunduğum müddetçe onlar üzeri-ne kontrolcü idim. Beni vefat ettirince artık onlar üzerine gözetleyici yalnız sen oldun. Sen her şeyi hakkıyla görensın.¹

Ümmetler de sorgulanır. Onlara, "Acaba sizin peygamberleriniz bugünün olaylarını haber vermedi mi?" diye sorulur. Hepsı, "Evet" diye cevap verirler.

Başka bir soru da nimetler hakkındadır. Nimetler karşısında ne yapmıştır? Acaba şükretmiş midir? Yoksa nankörlük mü etmiştir?

Nimetten sorgulanma hakkında çeşitli rivayetler vardır. Rivayetlerden çıkan sonuç şudur: Nimetlerin dereceleri vardır. Bu nimetlerin, en büyüğü Âl-i Muhammed'in (s.a.a) velâyetidir; hatta mutlak nimet budur.

İmam (a.s), Katâde'ye şöyle buyurdu: "*Sizler, 'Sonra o gün nimetten mutlaka sorguya çekileceksiniz.'*² ayeti hakkında ne diyorsunuz?"

Katâde, "Su, ekmek gibi şeylerden sorguya çekilme olacaktır." dedi. İmam (a.s) şöyle buyurdu: "*Allah, insanı bunlardan sorguya çekmekten daha Kerim ve bahşedicidir.*"

Katâde, "Öyleyse naîmden/nimetten kastedilen nedir?" dedi. İmam (a.s) şöyle buyurdu: "*Biz Âl-i Muhammed'in*

1- Mâide, 116-117

2- Tekâsür, 8

*(s.a.a) velâyet nimetidir."*¹

O gün sorulur ki: "Sizler Âl-i Muhammed hakkında nasıl davrandınız? Onları ne kadar sevdiniz? Ve ne kadar onlara tâbi oldunuz?" Düşmanlarına sorulur ki: "Ne-den bu nimete düşman oldunuz?"

İnsan, yiyeceklerden sorguya çekilmez. Ama eğer israf yapmışsa veya haram yoldan kazanmışsa yada haram yolda harcamışsa sorguya çekilir.

Yine yapılan günahlardan ve işlenen haramlardan hesap sorulacaktır.

Sorulan şeylerden birisi de ömür nimetidir. Rivayetlerde dört nimeti nasıl değerlendirdiği konusunda insanın sorguya çekileceği bildirilmiştir. Allah Resulü'nden (s.a.a) şöyle nakledilmiştir:

Kıyamet günü, adım adımdan açtırılmadan şu dört şeyden sorulur insana:

Ömrünü nerede geçirdiğinden, gençliğini nede sarf ettiğinden, malını nereden kazandığından ve nerede harcadığından ve biz Ehlibeyt'in muhabbet ve velâyetinden.²

İbadetler Konusunda Hesap Sorulacaktır

Onları durdurun; çünkü hiç şüphesiz onlar sorguya çekileceklerdir.³

İlk sorulan şey, namazdır:

Kulun ilk hesaba çekileceği şey namazdır. Eğer namaz kabul olursa, başkaları da kabul olacaktır; ama namaz reddedilirse, başkaları da reddedilecektir.⁴

1- Benzer bir konuşmanın, bir defasında da İmam Cafer-i Sadık ve Ebû Hanife arasında geçtiği rivayet edilmiştir. Bk. Bi-hâru'l-Envâr, c.10, s.220-221.

2- Tuhefu'l-Ukûl, s.18-19

3- Sâffât, 24

4- Bihâru'l-Envâr 3. cilt

Acaba kul farz namazlarını vaktinde yerine getirmiş midir? Dinin sütunu, Allah'ın emaneti olan bu ibadeti doğru bir şekilde yerine getirmiş midir?

Daha sonra diğer ibadetler sorulur.

Sorulacak şeylerden bir diğeri de kul hakkıdır. Neh-cü'l-Belâğ'a'da Emirü'l-Müminin (a.s) şöyle buyuruyor:

Günah üç kısımdır: Bağışlanan günah, işleyenin bağışlanmasını ümit ettiği günah ve asla bağışlanmayan günah.

Bağışlanan günah; dünyada telâfi edilmiş olan, yani had uygulanmış olan günahdır. Allah, bir günaha iki kere ceza vermekten uzaktır.

İkincisi; dünyada telafi edilmemiş, ancak günah sahibinin tövbe ettiği günahdır.

Üçüncü kısım ise, kullara zulmetmektir. Bu, kul hakkıdır ki, Allah bunu bağışlamaz. Eğer birisine bir zerre dahi bir zulüm yapılmışsa Allah, bunun karşılığını gösterecektir. Fecr Suresi'ndeki "Mirsâd" kelimesi, kul hakkının cezası olarak tefsir edilmiştir. Yani Rabbin, herkesin hakkını vermek için pusudadır!

Hakların Alınması

Allah-u Teâlâ kullarına iki şekilde muamele eder: Birisi adaletiyle, diğeri fazlı ile. Adaletle davranması, başkasının boynunda hakkı olan herkesin aynı miktarda sevaplarından alıp hak sahibine vermesi şeklindedir.

Örneğin, bir kimse birisinin giybetini etmiş veya birine iftira etmişse, onun sevaplarından alınarak giybetini ettiği veya iftira ettiği şahsa ne kadar vereceğini Allah biliyor. Eğer sevabı yoksa, aynı miktarda günah, o şahıstan alınıp giybet eden kimseye yüklenecektir.

Bu hususlar çeşitli hadislerde vurgulanmıştır.

Ravzatü'l-Kâff'de mahlukatın hesaba çekilişi ve hakların alınması hakkında İmam Zeynülâbidin'den (a.s) uzun

bir hadis nakledilmiştir. Hadisin bir bölümünde şöyle buyuruyor:

Allah buyurmuştur ki: "Ben, kendisinden baş-ka bir ilâh olmayan Allah'ım. Yanlışlık yapmayan hakîm ve adilim. Sizlerin aranızda adaletle hükmederim. Bugün, benden kimseye zulüm ulaşmaz. Bugün güçlüden güçsüzün hakkını alırım. Borçludan alacaklının hakkını alırım; sevaplarla günahları değiştirerek borçları öderim... Bugün boynunda başkasının hakkı bulunan hiç bir zalim burada karşımdan geçemez. Ey mahlukat, birbirinize yapışın. Kimin boynunda hakkınız varsa alın. Ben, onlara karşı sizin şahidinizim."

Hadisin sonunda şöyle geçiyor:

Kureyşli bir adam, İmam'a (a.s) sordu: "Ey Resulullah'ın oğlu! Bir müminin kâfir üzerinde hakkı varsa, cehennem ehli olan bu kâfirden bu hak karşısında ne alınır?" İmam (a.s) şöyle cevap verdi: "Bu müminin günahlarından, kâfirin boynundaki hakkı kadar azalır ve aynı miktarda kâfirin azabına eklenir."

Kureyşli sordu: "Müslüman'ın Müslüman üzerinde hakkı varsa, o Müslüman'dan hakkı nasıl alınır?"

İmam (a.s) şöyle buyurdu: "Zulmetmiş olan Müslüman'ın sevaplarından alınarak, hak sahibi Müslüman'ın sevaplarına eklenir."

Kureyşli, "Eğer o zulmedenin sevabı yoksa ne olacak?" diye sordu. İmam (a.s) şöyle buyurdu: "Kendisine zulmedilmiş olanın günahlarından alınarak, zulmedenin günahlarına eklenir."

Kâfir bir şahsın, Müslüman üzerinde bir hakkı varsa, kâfirin sevap sahibi olamayacağından dolayı adaletin gerektirdiği, hakkı miktarınca azabından azaltılmasıdır.

Yine İmam Zeynülâbidin'den (a.s) nakledilen bir hadiste İmam (a.s) şöyle buyuruyor:

Kıyamet günü kulun eli tutularak yukarı kaldırılır. "Her kimin bu şahıs üzerinde hakkı varsa gelip alsın." denir. Mahşer ehli için, kendisini ta-nıyıp hak iddia eden birisinin çıkmasından duyduğu korkudan daha zor bir şey yoktur.

Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilen bir hadise göre Resulullah ashabına şöyle buyurdu: *"İflâs etmiş olanın kim olduğunu biliyor musunuz?"* Dediler ki: "Bizim aramızda iflâs eden kimse, parası, eşyası ve hiç malı kalmayıp." Resulullah buyurdu ki:

Benim ümmetimin içinde iflâs etmiş olan, kıyamet günü yerine getirdiği namaz, oruç, zekât ve hac ile birlikte gelip, ama birisine küfretmiş, başkasının malını yemiş, birisinin kanını dökmüş ve başkasına vurmuş olandır. Bunun sevapları, ona buna verilir. Sevapları bitince, üzerinde hakkı olan şahısın günahlarından alınarak onun üzerine yüklenir.

Kendi Fazlıyla Muamelesi

Eğer bir şahıs Allah'ın inayetine ulaşırsa, üzerinde başkasının hakkı bulunması hâlinde kul hakkı durağında beklediğinde Allah-u Teâlâ kerem ve fazlı (cömertliği) ile alacaklı olanlara cennet köşklerinden birisini gösterir. Bir ses duyulur:

"Filan kulun boynunda hakkı olanlar! Eğer bu köşke ulaşmak istiyorsanız, onu bırakın, hakkınızı helal edin!"

Evet, kendisini Allah'a bağlayanın her yerde yolu açılır. Eğer Allah, işlerini ıslah etmezse, kim bunu yapabilir?

Öyleyse şimdi: **"Allah'ım, bana fazlınla davran, adaletinle davranma! Ey Kerim!"** diye dua etmeliyiz.

Ebu Hamza Sumalî duasında birkaç yerde İmam Zey-nülâbidîn (a.s) şöyle yalvarıyor:

İlâhî! Ümidim, fazlındadır!

KEVSER HAVUZU

Allah-u,Teâlâ'nın Hz. Muhammed'e (s.a.a) verdiği bol lütuflardan birisi de "Kevser Havuzu"dur ki Kur'ân-ı Kerim'de ve çeşitli Sünnî ve Şiî kaynaklarda nakledilen hadislerde vurgulanmış ve özellikleri sıralanmıştır.

Yıldızların sayısı kadar etrafına kadehler konulmuştur. Bazıları cennet gümüşünden, bazıları kristaldendir.

Rivayetlerden anlaşıldığına göre bu havuz üç kısımdır, ki Kur'ân ayetinde de buna değinilmiştir:

Tadı bozulmayan süt ırmakları, içenlere zevk veren şarap ırmakları ve bal ırmakları vardır.¹

Bazısının tabiri ise şöyledir: "Hz. Muhammed'in (s.a.a) havuzu kardan daha serin ve baldan daha lezzetlidir." Ne mutlu ondan içenlere ki, ondan sonra bir daha susamazlar!

Merhum Şeyh Şuşterî "el-Hasâis" kitabında ve başka âlimler kendi kitaplarında zikretmişlerdir ki:

Kevser havuzunun başında Hz. Muhammed (s.a.a) ve İmam Ali (a.s) bulunmaktadır ve her mümine ondan içireceklerdir.

Ancak İmam Hüseyin'e (a.s) yas tutanların bu konuda bir ayrıcalıkları vardır. Başkaları Kevser'in başına varınca sevineceklerdir; ama Hz. Hüseyin'e ağlayıp yas tutanlar, havuzun başına ulaşacakları zaman Kevser sevinecektir. Bir hadiste İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle nakledilmiştir:

Hz. Hüseyin'e (a.s) ağlayanlar, Kevser havuzuna geldiklerinde, Kevser havuzu sevinecektir.

1- Muhammed, 15

Resulullah (s.a.a) buyurmuştur ki:

Allah-u Teâlâ bu havuzun etrafında bir milyon ağaç yaratmıştır. Her ağacın 360 tane dalı ve yaprağı vardır. Her yapraktan diğesinde olmayan bir nağme yayılır!

Eğer güzel müzik dinlemek istiyorsanız, Kevser havuzunun başına gelin, ama bir şartla ki, bu dünyanın oyunlarına, müziklerine kulağınız tanık olmasın!

Hız. Muhammed (s.a.a) ve Onun Ehlibeyt'inin Azametinin Tecellisi

Kıyametin duraklarından birisi de Hız. Muhammed (s.a.a) ve Ehlibeyt'inin azamet ve yüceliğinin açığa çıktığı yerdir.

Livâ (sancak): Resulullah (s.a.a) nurdan bir sancağın sahibidir. Onun yolunun uzunluğu bin yıldır. Üç parça perdeden oluşmuştur.

Bir rivayette her parçanın doğuyla batının uzaklığı uzunluğunda, başka bir rivayette güneş ve aydan daha büyük olduğu bildirilmiştir.

Birincisine, **Bismillahirrahmanirrahim**,

İkincisine, **"el-hamdu lillahi Rabbi'l- âlemin"**,

Üçüncüsüne ise, **"Lâ ilâhe illallah, Muhammedun Resulullah"** yazılmıştır.

Bütün peygamberler, sâlihler ve müminler, İmam Ali'nin (a.s) sancaktarı olduğu bu sancağın altında toplanırlar.

Vesîle: Resulullah'a tahsis edilen minberin ismidir. Bin basamağı vardır. Her basamak, diğeri basamağa kadar, züm-rüt, yakut ve altındır. Resulullah, bu minberin en üst basamağında yerleşir.

İkinci basamağında Hız. Ali, ondan sonrakinde Hız. İbrahim ve daha sonra diğeri peygamberler ve vasiler decelerine göre...

Makâm-ı Mahmûd (Övülmüş Makam): Allah Resulü (s.a.a) böyle bir minberin üzerinde Allah'ı övmeye başlar; öyle ki hiç kimse Allah'ı öyle övememiştir.

Sonra melekleri, peygamberleri, sâlihleri ve müminleri över.

Âlemin en üstün şahsının insanı, bu yüce makamda yad etmesi ne büyük saadettir! (Allah'ım bizi sâlih kullarından karar kıl.)

Ziyaret-i Âşûrâ'da, şu cümleyi dikkatlice okuyun:

(Allah'tan) beni, sizin (ey Ehlibeyt) Allah yanındaki övülmüş makamınıza ulaştırmasını isti-yorum.

Bu büyük makam, on yıl boyunca Hz. Resulullah'ın (s.a.a) geceleri kalkıp, sabaha kadar yatmaması ve ibadetin çokluğundan ayaklarının şişmesi sayesinde kendisine verildi.

Hız. Ali (a.s), Cennet ve Cehennemi Paylaştıran İnsan

Cennet ve Cehennemi paylaştıran...

Bu övülmüş makamda, meleklerin en güzeli Resulullah'ın huzuruna gelip selâm verir ve "Ben Rıdvan, cennetin anahtarcısıyım." der ve cennet anahtarlarını Resulullah'a verir.

Sonra korkunç bir melek gelir ve cehennemin anahtarlarını Resulullah'a verir.

Resulullah (s.a.a) ise her ikisini de Ali'ye (a.s) teslim eder.

Hız. Ali, Sırât köprüsünün önüne gelir. İzin verdiği herkes cennete girer. İzin vermediği ise alevler tarafından aşağı çekilir.

Resulullah (s.a.a), Ali'ye (a.s) şöyle buyurmuştur:

Ya Ali, ateşin sana itaati, kölenin sahibine itaatinden daha fazladır.

SİRÂT KÖPRÜSÜ

Sırât konusu da inanılması farz ve kesin olan konulardan birisidir. Sırât'ın sözlük anlamı yol demektir. Dünyada doğru yolda ilerleyenler, ahirette de cehennemin üzerinde olan Sırât'tan selâmetle geçeceklerdir. Bazıları yıldırım hızıyla, bazıları ata binen kimse gibi, bazıları da sürünerek Sırât'tan geçerler. Dünyada din yolunda nasıl ilerlemişlerse, orada da Sırât köprüsünde aynı şekilde ilerlerler.

Fecr Suresi'nin **"O gün cehennem getirilir."** ayetinin¹ tefsirinde Resulullah (s.a.a) kendisinden nakledilen bir hadiste şöyle buyuruyor:

Kıyamet günü cehennemi getirirler. Bin tane tutma yeri vardır ki, her birisini bin melek tutar. Bir milyon melek, cehennemi çekmekle görevlidir. Cehennem bir nara atar. Alevler göğe yükselir ve yaratıkların etrafını bir yüzük kaşı gibi sarar. İnsanlar büyük bir tedirginliğe düşerler, neredeyse helâk olurlar. Sonra Allah, Sırâ-t'ın getirilmesini emreder. Cehennemin üstüne bir köprü kurulur. Herkes bu köprü'nün üzerinden geçmek zorundadır. Kur'ân'da da açıkça buyurduğu gibi² ister cennetlik olsun, ister cehennemlik, herkes cehennemin içinden geçen Sırât'tan geçmek zorundadır. Bu köprü'nün yedi aka-besi (sarp geçit) vardır. Her akabede duraklar vardır. Her durak on yedi bin fersahtır. Her aka-

1- Fecr, 23

2- *"İçinizden oraya (cehenneme) uğramayacak hiç kimse yoktur. Bu, Rabbin üzerinde kesinleşmiş bir hükümdür. * Sonra biz, korunup sakınanları kurtaracağız. Zalimleri de orada dizleri üzerinde çökmüş bırakacağız."* (Meryem, 71-72)

bede yetmiş bin melek görevlidir. Herkes cennete ulaşmak için bu yedi akabeden geçmek zorundadır.¹

Birinci Akabe: Sıla-i Rahim, Emanet ve Velâyet

Bu akabenin birkaç durağı vardır: Köprünün başında önünü keserler. Kardeşiyle, babasıyla, annesiyle, akrabasıyla ilişkini kesip kesmediğini sorarlar.

Sıla-i rahimi terk etmek ömrün kısalması, malda bereketin azalması gibi dünyevi sonuçların yanı sıra, a-hirette de Sırât köprüsünün ilk akabesinin, ilk durağında sorulan sorulardandır. Kur'ân-ı Kerim'de buna işaret edilmiştir.²

Öyleyse akrabalarınızdan biri hastalandığı zaman ziyaretine gidin. Muhtaç ise elini tutun. Bir isteği varsa yerine getirin. Önemli günlerde ziyaretine gidin.

Diğer bir durak, emanet durağıdır. Tabii ki bu emanet sadece mala ait değildir. Eğer birisi size bir sözü emanet etmişse, onu saklamalı ve kimseye söylememelisiniz. Eğer bunu yapmazsanız, emanete hıyanet etmişsinizdir. Birisini rezil etmek, onun haysiyetiyle oynamak ona hıyanettir.

Yine eğer bir kimse size malını emanet etmişse, emaneti gerektiği vakitte geri vermelisiniz. Eğer kira vaktiniz dolmuşsa hemen boşaltmalısınız.

Başka bir durak ise, Ehl-i Sünnet ve Şia'da, hakkında birçok hadis olduğu, Ali bin Ebî Tâlib'in (a.s) velâ-yeti konusudur.

Tefsir-i Sa'lebî'de ve diğer tefsirlerde, "**Durdurun onları, şüphe yok ki onlardan sorulacak**"³ ayetindeki "sorulacak olanın", Ali bin Ebî Tâlib'in velâyeti olduğu rivayet edilmiştir.

1- Merhum Müellif, hadisi kendi açıklamalarını da ilave ederek vermiştir.

2- Nisâ, 1

3- Sâffât, 24

Hemvînî ve Taberî -ki ikisi de Ehl-i Sünnet'in büyük âlimlerindendir- Resulullah'tan (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakletmişlerdir:

Ya Ali, senin velâyet beratına sahip olan herkes Sırât'tan geçecektir.

Aşağıdaki hadisler de bu konuda Hz. Resulullah'tan (s.a.a) nakledilmiştir:

Sırât'tan ancak, Ali'nin kendisi için geçiş izni yazdığı kimse geçecektir.¹

Allah-u Teâlâ, Meâdın hesabını sona erdirdikten sonra, iki meleğe, Sırât üzerinde durmalarını emre-decektir. Böylece Ali'den velâyet beratı olmayan (Sırât'tan) geçemeyecektir. Kimin elinde bu berat olmazsa, Allah onu yüzüüstü (cehennem) ateşine atacaktır!²

Kıyamet günü olduğu ve mizanın cehennemin yanı başında kurulduğu sırada, oradan ancak, yanında Ali b. Ebî Tâlib'in velâyet yazısı bu-lunan kimse geçecektir.³

Bilin ki kim Ali'yi severse, Sırât'tan göz alıcı şimşek gibi geçecektir!⁴

Bilin ki kim Ali'yi severse, Sırât'tan göz alıcı şimşek gibi geçer ve hiçbir zorluk görmez.⁵

Sizden, kim Ali'yi daha çok severse, Sırât üzerinde ayakları en sağlam basan, o olacaktır.⁶

1- Zehâirü'l-Ukbâ, s.71, el-Gadîr, c.10, s.279, İhkâkü'l-Hak, c.7, s.119, Cevâhirü'l-Metâlib, c.1, s.101 (az farkla)

2- İhkâkü'l-Hak, c.7, s.117

3- İhkâkü'l-Hak, c.7, 120

4- Fezâilü'ş-Şîa, s.4

5- Bihâru'l-Envâr, c.27, s.115

6- İhkâkü'l-Hak, c.7, s.142

İkinci Akabe: Namaz

Birinci akabeden geçtikten sonra namaz akabesine ulaşılır. Günlük farz namazlar, âyât namazı, kaza namazı ve diğer namazlar hakkında sorguya çekilir. Resu-lullah buyurmuştur ki:

Namazı zayi eden benim şefaatiye ulaşamaz.

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) son vasiyeti ise şuydu:

Namazı önemsemeyenlere bizim şefaatiniz ulaşmaz.

Rivayetlerde namazı terk eden şahsın, susuz olarak ölüp, susuz olarak diriltileceği bildirilmiştir. Üzerinde özellikle durmak istediğim konu, çocuklarımızı ergenlik çağına gelmeden önce namaza alıştırmamız hususudur.

Bu çok önemli bir konudur ve üzerimizdeki en önemli vazifelerimizden birisidir. Çocuklarımızı ne kadar İslâm ahlakına ve İslâm kurallarına uygun yetiştirirsek, o derece bizim ahiretimiz için faydalı olacaktır. Eğer anne-baba çocuğunu namaz kılmaya ve diğer amelleri yerine getirmeye teşvik ederse, çocuğun buluğ çağına varmadan önceki bütün hayır amelleri anne-babaya verilir ve buluğdan sonra da yine o sevaptan anne-baba için de yazılır. Çünkü hayra vesile olmuşlardır.

Bu olayı belki de duymuşsunuzdur: Bir peygamber ashabıyla birlikte bir mezarlıktan geçtiklerinde "Çabuk buradan ayrılın, bu kabrin sahibine azap ediyorlar" buyurdu. O peygamber, bir yıl sonra aynı mezarlıktan geçtiğinde, aynı kabirde azap görmedi. "Allah'ım dedi, bu ölüye artık azap edilmemesinin sebebi nedir?" Şöyle nida geldi: "Bu adamın bir oğlu vardı. Onu, babasının ölümünden sonra okula gönderdiler. Öğretmeni ona "Bis-millahirrahmanirrahim"i öğretti. Oğlu bizi Rahman ve Rahim'le andığı için babasından azabı kaldırdık.

Üçüncü Akabe: Humus ve Zekât

Eğer birisinin boynunda bir zerre humus veya zekât varsa orada durdurulur. Zekâtını vermeyenlerin azabı hakkındaki hadisler çoktur. Humusun hesabının zorluğunu da bildiren birçok hadisimiz vardır. Bunlardan birisi şöyledir: İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurdu:

İnsanların kıyamet gününde en zor anları, humustaki hak sahiplerinin gelerek haklarını talep ettikleri anlardır.

Dördüncü Akabe: Oruç

Mübarek Ramazan ayının orucu, dördüncü akabede söyler. *"Oruç, ateşe karşı bir siperdir."*

Oruç tutanın iki mutluluğu vardır: Birincisi iftar vakti. İkincisi likaullah vakti; Sırât köprüsünden geçip Rabbinin huzuruna vardığı zaman.

Beşinci Akabe: Hac

Gücü yettiği hâlde hacca gitmemiş olanlar, beşinci akabede durdurulurlar. Hadislere göre şartlara sahip olduğu hâlde hacca gitmeyen kimse, Yahudi veya Hristiyan olarak ölür.

Altıncı Akabe: Taharet

İbn Abbâs'ın rivayetine göre taharettten maksadın üç taharetler olduğu, yani abdest, gusül ve teyemmüm olduğu zikredilmiştir. Bazıları da bunun mutlak taharet olduğunu buyurmuşlardır. Özellikle hanımların özel gusüllerini zamanında yerine getirmeleri gerekir. Aksi takdirde büyük sorumluluk sahibidirler. Hatta necisler-den kaçınmamanın kabir azabına yol açtığı söylenmiştir.

Yedinci Akabe: Kul Hakkı

Bazen bu akabeden adalet akabesi veya mezâlim olarak da bahsedilir; Kur'ân-ı Kerim'de ise mirsâd (gözet-leme) olarak tabir edilmiştir. Eğer birine haksız yere bir tokat atılmışsa beş yüz yıl orada bekletilirler. Haksız yere atılmış tokadın karşılığında onun kemiklerini kırarlar. Kim, boy-nunda kul hakkı olmadığını iddia edebilir? Hadiste şöyle buyrulur:

Eğer birisi, başkasının hakkının önüne geçip alı-koyarsa, örneğin emanetini geri vermezse, bu aka-bede konuşturulmaksızın kırk yıl alıkonulur. O şahıs, bu müddet içerisinde sürekli olarak ağlar. Sonra bir münadi, "Bu, başkasının malını hapsedmiştir." der. Kırk yıl da kınanır ve sonunda cehenneme düşer!

Elbette bu, onun iyilikleri olmadığı taktirde vuku bulacaktır. Aksi durumda onun sevapları alınarak hak sahibine verilir.

Bazı rivayetlerde, bir dirhem paraya karşılık onun yedi yüz rekat namazı alınarak ona verildiği beyan edilmektedir.

Sigatü'l-İslâm Merhum Şeyh Hüseyin Nurî, Müsted-rek kitabında, Seyyid Gıyâsüddin-i Neceffî'nin (Şia'nın büyük fakih arif âlimlerinden) "Envârü'l-Muzîa" adlı kitabından şöyle bir olay nakletmektedir:

Bizim köyümüz Irak'ın Hille şehrine yakın köylerden birisiydi. Mescidin müdavimlerinden biri olan Muhammed İbn Üzeyne, bir gün mescide gelmedi. Sorduk; hastalandığını ve evinde olduğunu söylediler. Şaşırdık; çünkü dün gece sapasağlamdı. Onu görmeğe gittiğimizde gördük ki baştan aşağı yanmış vaziyettedir. Şuuru gidip geliyordu. Dedim ki: "Sana ne oldu böyle?" Dedi ki:

Dün gece bana Sırât'ı gösterdiler. Benim de oraya gitmem emredildi. İlk önce ayağımın altı iyi iken sonra inceldiğini gördüm. İlk önce ayağımın altı yumuşak iken, keskin ve yakıcı oldu. Yavaş yavaş

gidiyor, düşmemek için sıkıca tutunuyordum. Alevleri yükselen ateşin rengi siyahtı. Aynen yaprak dökümü gibi insanlar, cehennemin bir bu tarafına bir o tarafına düşüyorlardı. Aniden ayağımın altındaki Sırât'ın kıl kadar inceldiğini gördüm ve birden bire ateş beni kendine çekti ve çukura düştüm; çıkmak için çabaladıkça da daha derine gömülüyordum.

(Cehennem ateşinin aşağı çekme özelliği var. Rivayette yetmiş yıllık bir mesafe aşağı gittiği nakledilmiştir.)

O an anladım ki, artık iş işten geçmiş. Her zaman "Ya Ali!" dediğim için "Ey Mevlâm, ey E-mirü'l-Müminin, beni kurtar!" demek bana ilham edildi.

O anda Sırât'ın kenarında duran İmam Ali'yi (a.s) gördüm. Elini bana uzatarak beni tuttu ve beni gitgide düştüğüm cehennem çukurundan yukarıya doğru çekti. Dedim ki: "Ey efendim, yandım, imdadıma yetiş!" İmam (a.s) da mübarek elini dizimden bacaklarımın yukarısına kadar çekti.

Uykudan uyandım, gördüm ki İmam Ali'nin (a.s) elini çektiği yerler yanmamış ama geri kalan vücudumun tamamı yanmıştı!" Bu zat üç ay boyunca yatı. Acıdan inliyordu, doktorlar getiriyorlar, envai ilaçlar veriyorlardı ki üç aydan sonra yavaş yavaş iyileşmeye başladı; yeniden deri geldi.

Aynı Müstedrek kitabında yazıyor ki, o şahıs ne zaman bu olayı anlatmaya kalkışsa, bir müddet kendisini ateş basıyor ve titriyordu!

Evet, çare yolu Ehlibeyt'in (a.s) velâyetine sığınmaktır. İmam Ali er-Rızâ (a.s), kendi mezarını ziyaret edenlerin Sırât'ta ellerinden tutacağını vaat etmiştir.

İmam Ebû Abdullah Hüseyin'e (a.s) sığınanlara böyle bir müjde verilmiştir. Hatta İmam Cafer Sadık (a.s) bir rivayette, buyuruyor ki, (Kerbela şehitlerinin katillerinden intikam alan) Muhtar'ı kurtaracaklardır.

ŞEFAAT

Meâd ile ilgili kesin konulardan birisi de şefaattir. Allah katında değerli olan, güç ve imkân sahibi olanlar, zayıf düşmüşlerin elinden tutup yardımcı olacaklar. Şefaate iki kısımdır: Birincisi cehennemlik olan bir şahsın, şefaate edilerek cehennemden kurtarılmasıdır. İkincisi ise cennetlik bir şahsın, şefaate derecesinin yükseltilmesidir. Dolayısıyla herkes şefaate muhtaçtır.

Bihâru'l-Envâr'da Ebû Eymen'den şöyle nakledilir:

İmam Muhammed Bâkır'a (a.s) dedim ki: "Ey Resulullah'ın oğlu, siz şefaate ile insanların aldanmasına (ve şefaate güvenip amel etmemesine) vesile oluyorsunuz!" Bunu duyunca, bir anda öfke ve gazap nişaneleri İmam'ın simasında belirdi ve şöyle buyurdu: *"Yazıklar olsun sana! Kıyamet günü öncekiler ve sonrakiler, hatta peygamberler bile ceddin Muhammed'in (s.a.a) şefaatine muhtaçtırlar. Acaba haram lokma yemediğin için şefaate ihtiyaç duymayacak kadar kibirlendin mi?"*

Büyük ve asıl şefaate, Hz. Muhammed (s.a.a) ve Ehlibeyt'e (a.s) aittir. Diğer şefaate edecekler, bu aslın şubeleridir. Âlimler, müminler, şehitler, mescitler ve... de şefaate ederler; ama hepsi bu aslın gölgesi altında...

Şefaate Her Yerde Mümkündür

Şefaatin asıl zuhur edeceği yer kıyamettir. Ama bazı kârine ve şahitler, berzahta, hatta bu dünyada da şefaatin var olduğunu göstermektedir. Örneğin bir bela gelmek üzere olduğu zaman Hz. Veliyy-i Asr'ın (a.s) şefaatiyle gelmeyebe-

lir. Veya berzahta azap görmekte olan bir şahsın yakınlarının ve dostlarından birinin Resulul-lah (s.a.a) ve Ehlibeyt'i-ne tevessül etmesiyle bu şahsın azabının kalkması mümkündür. Eğer, Ehlibeyt şefaât ederlerse, Allah Teâlâ'nın inayetine sahip olacaklardır.

Bununla ilgili gerçekleşmiş bir olayı sizlere aktarmamız uygun olur. Hacı Mirza Halil, son zamanlarda yaşamıştır; belki de yaşlılar onun olayını anımsıyorlar-dır. Bu şahıs, öğrenimine ilk olarak Kum şehrinde Dâ-rü's-Şifâ medresesinde, dini ilimler talebesi olarak başlamıştır. Bir gün odasında otururken, aniden yaşlı bir kadın odasına girdi. Dedi ki: "Halâmın kalbi şiddetli bir şekilde ağrıyor. Acaba, onun hastalığına iyi gelen bir ilaç biliyor musun?" Hacı'nın da hekimlikle ilgili bir bilgisi olmamasına rağmen, aniden ağzından filan ilacı ver" sözü çıktı! Bir gün sonra, hasta yakınları tedavi karşılığı olarak odasına çeşit çeşit yemekler getirdiler! O günün sabahı civar komşulara da "Darü's-Şifa'da iyi bir hekim var." haberini yaydılar. Baktı ki böyle yürümüyor, "Tuhfe-i Hekim-i Mümin" isimli tıp kitabını aldı ve resmî hekimliğe başladı; işi öylesine ilerledi ki artık onu Tahra-n'a götürdüler. Bir ara Kerbelâ'ya gitmeye niyetlendi; ama bunun için acelesi yoktu. Bir gece rüya âleminde birisi ona, "Eğer Kerbelâ'ya gitmek istiyorsan, şimdi git, yoksa iki ay sonra devlet gitmeyi önleyecektir."

Merhum Hacı Halil de iki aydan önce oraya hareket etti ve aynı şekilde de oldu. Böylece gördüğünün Sadık bir rüya olduğunu anladı. Bir müddet Kerbelâ'da kaldı ve orada da hastaları tedavi etmekle meşgul oldu. Bir gün iki kadın ona müracaat ettiler. Onlardan birinin elinde ilginç bir yara vardı. Hacı, "Bu cüzam hastalığıdır ve kemiğe kadar ulaşmıştır, artık iyileşme imkânı yoktur." dedi. Kadın buna çok üzüldü ve perişan bir hâlde oradan ayrıldı. O kadının hizmetçisi de oradaydı; o biraz gittikten sonra geri döndü ve şöyle dedi: "Saygıdeğer Hacı, bu kadını tanıdın mı?" Hacı "Hayır." dedi. Hizmetçi dedi ki: "Bu seyyide (Resulullah'ın neslinden) bir kadındır ve Hindistan'ın saygın ailelerdendir. İmam Hüseyin'i ziyaret etmek aşkı, onu malı-mülküyle birlikte buraya

çekip getirmiştir. Bir müddettir malî sıkıntı çekiyordu. Şimdi de bu hastalığa yakalanmış. Senin bu sözlerinde onu temelli ümitsizliğe itti ve incinmesine vesile oldu." Hacı, "Hemen onu geri getirin." dedi. Geri gelince, "Teyzeciğim dedi, gerçi bu hastalığın tedavisi güçtür, ama ben elimden geleni yapacağım; ümit ediyorum ki Rabbimden şifanı alırsın." Altı ay sonra kadının eli iyileşti. Hacı'ya o kadar hayran kalmıştı ki evini terk etmiyor ve ona bir anne gibi davranıyordu.

Bir müddet sonra Hacı, Tahran'dayken rüyasında gördüğü şahısı tekrar rüyada gördü. Adam bu sefer rüyada ona hastalanacağını ve on gün sonra da öleceğini haber verdi. Hacı da vasiyet etti ve kısa bir süre sonra hastalandı. Hastalığı şiddetlendi ve onuncu günü artık ölüm belirtileri baş gösterdi. Tam son anlarında tedavi ettiği seyyide kadın içeri girdi. Hacı'nın durumunu gördü ve şiddetli bir şekilde üzüldü ve oradakilere, "Ben gelinceye kadar ona sakın dokunmayın." dedi. Hemen İmam Hüseyin'in (a.s) türbesine geldi ve parmaklıklardan tutarak, "Ey Ceddim dedi, Hacı'yı senden istiyorum, Allah-u Teâlâ'dan ona yeniden ömür dileyin." O kadar ağladı, feryat etti ki oracıkta bayıldı. Baygınlık hâlindeyken İmam Hüseyin'i (a.s) rüyasında gördü. İmam (a.s) ona şöyle buyurdu: "Kızım sana ne oluyor? Hacı ömrünü tamamlamıştır, eceli yetmiştir." Kadın tekrar ısrarla isteğini yineledi ve "Ben Hacı'yı sizden istiyo-rum." dedi! İmam (a.s) da "Madem öyle, ben de dua edeceğim, eğer Allah dilerse onu geri döndürür." buyurdu. Az bir müddet geçmişti ki İmam (a.s) tebessüm ederek, "Allah, duamı kabul etti; Hacı'yı geri döndürdü ve ona (yaşadığının) iki katı ömür verdi." buyurdu.

Hacı, o zaman 30 yaşındaydı ve tam doksan yaşında vefat etti. Dört oğlu oldu. Çocuklarından birisi Şia'nın büyük müçtehitlerinden olan Hacı Mirza Hüseyin'dir; diğer oğlu ise büyük hekimlerden birisi oldu.

Seyyide kadın eve döndü ve Hacı'nın sağ-salim oturduğunu gördü. Hacı ona, "Allah sana hayırlı mükâfat versin." diye dua etti. Hacı çocuklarına vasiyet ederken ısrarla, "Sey-

yidlerin haklarına riayet edin." buyuruyordu. Buna benzer yaşanmış olaylar oldukça fazladır.

Şefaati Konusunda Çok Umutluyuz

Bihâru'l-Envâr'ın 3. cildinde Resulullah'tan (s.a.a) şöyle nakledilmiştir:

Allah-u Teâlâ dünyada her peygamberin bir duasını kesin olarak kabul edeceğini taahhüt etmiştir. Geçmiş peygamberler onu dünyada Allah'tan istediler, Allah da onlara inayet etti; ama ben bunu ümmetimin günahkarları için kıyamet gününe erteledim ve orası için biriktirdim.

Hiz. Fâtıma'nın (a.s) şefaati hakkında da birçok hadis Hiz. Resulullah'tan (s.a.a) nakledilmiştir. Örneğin bir hadiste şöyle buyuruyor:

Farz namazı terk etmeyen, orucunu yemeyen, farz olduğunda hac ve zekâtını eda eden ve kocasını kendisinden razı eden her kadın Hiz. Fâtıma'nın şefaatine nail olacaktır.

Tabii ki bu konu bizlerde gevşekliğe yol açmamalıdır. Ehlibeyt, kesinlikle bizlere şefaati edecek diyerek canımızın istediği her şeyi yapmamız doğru değildir. Olur ki bazı günahlar insanın imansız olarak dünyadan göçmesine sebep olur veya bazı günahlardan dolayı cehennemde kalması gerekir ki şefaate layık olacak derecede temizlenebilsin. Öyleyse, mümin hem korkmalı, hem de ümitli olmalıdır.

A'RÂF

İki taraf (cennetliklerle cehennemlikler) arasında bir engel ve A'râf (burçlar) üzerinde hepsini yüzlerinden tanıyan adamlar var-dır. Cennete gideceklere "Selâm sizlere" derler.¹

Ehlibeyt'ten (a.s) gelen hadislere göre; A'râf (burçlar), Sırât'taki yüksek bir mekandır ki, Allah-u Teâlâ Hz. Muhammed (s.a.a) ve O'nun Ehlibeyt'ini orada yerleştirecektir. Her kim kendilerine tabî olanlardan ise alınlarının nurundan velâyet sahibi olduğu belli olur ve Emirü'l-Müminin (a.s) cennete girmesine izin verir.

Başka bir tefsirde A'râf, cennetlikler ve cehennemlikler arasında Sırât köprüsünde yapılmış olan bir surdur. Hadîd suresinde Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

Münafık erkekler ve kadınlar, müminlere, "Bize de bakın, ışığınızdan faydalanalım!" de-dikleri gün onlara ardınıza (dünyaya) dönün de ışık arayın denir. İnananlarla münafıklar arasına, kapısının içinde rahmet ve dışında azap olan bir sur çekilir.²

Ayetin tefsirinde şöyle nakledilmiştir: "Önlerindeki nur, doğru inançlarının ve Âl-i Muhammed'in velâyetinin nurudur. Sağ tarafta ibadet nuru vardır. Bazılarının nuru göz işlediği kadar geniştir; bazılarının ise çok azdır. Nurları yanar söner, düşe kalka derler ki: *"Rabbi-miz nurumuzu tamamla ve kamil et."* Burada kimsenin nuru, kimseye yol göstermez. Münafıklar ve günahkarlar, saadete ulaşmışların nurundan

1- A'râf, 46

2- Hadîd, 13

faydalanmak için ne kadar ısrar etseler de bir neticeye ulaşamazlar. Bu iki grup arasında bir sur örülür ki bahsedilen A'râf'tır.

Birisi, "Ey müminler, biz sizinle beraber değil miydik?" der. Müminler, "Evet, ama sizi nefisleriniz kandırdı. Sizleri gurur sardı da Allah'tan uzak oldunuz. Bugünü düşünmüyor muydunuz?!" derler.¹

Bugün çare günü değildir ve sizin yeriniz ateştir. Öyleyse o günün nurunu hazırlamak için şimdiden bu dünyada bir çare düşünmeliyiz. Zira yarın çok geç olacaktır.

A'râf hakkındaki üçüncü bir ihtimal de cennet ile cehennem arasında bir yer olup delilerin, mustazafların, çocukların ve akli noksan olanların yaşayacağı bir yer olduğudur. Ne cehennem gibi azap yeri, ne de cennet gibi bol nimetleri olan bir yerdir.

1- Hadîd, 14

CENNET

Allah-u Teâlâ ahirette iman ve takva ehli için bir yer yaratmıştır ki, orada her türlü nimetler, lezzetler, zevkler Allah'ın büyüklüğüne ve o âlemin genişliğine yakışır bir şekilde mevcuttur.

Oranın hakikatini ve ayrıntılarını bilmek bu âlemde yaşayanlar için imkânsızdır. Tıpkı ana rahminde olan bir çocuk için bu dünyada olanları kavramsının imkânsız olduğu gibi.

Kur'ân-ı Kerim'de, Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

**Yaptıklarına karşılık onlar için saklanan göz
aydınlığını (göz aydınlığına vesile olacak şeyleri)
kimse bilmez.¹**

Ve cennet nimetleri hakkında genel bir beyanda şöyle buyuruyor:

**Onlar için orada ne istiyorlarsa mevcuttur. Ka-
tımızda daha da fazlası vardır.²**

Başka bir yerde de şöyle buyurmaktadır:

**...Canlarının istediği şeyler içinde temelli kalır-
lar.³**

Orası öyle bir yerdir ki, asla mutsuzluk, hastalık, rahatsızlık, üzüntü, zayıflık, yaşlılık ve bitkinliğe yer yoktur; mutlak bir selâmet hâkimdir. Dolayısıyla adı Dâ-rü's-Selâm'dır (selâmet yurdu). Hakiki saltanat yani her istediğini yapabilme, her istediğine ulaşabilme imkânı, cennetlikler içindir.

1- Secde, 17

2- Kâf, 35

3- Enbiyâ, 102

"Cennet ehli krallar gibidir." Allah-u Teâlâ da şöyle buyuruyor:

Oranın neresine baksan, nimet ve büyük bir saltanat görürsün.¹

Cennetin Yiyecek ve İçecekleri

İhtiyarlamayan gençler yanlarında, baş ağrısı ve baş dönmesi vermeyen bembeyaz bir kaynaktan doldurulmuş kaseler, ibrikler, kadehler; seçecekleri meyveler, arzulayacakları kuş etlerinden sunulur onlara.²

Bol meyveler arasındadırlar. Ne tükenir, ne yasaklanır.³

İkisinde de türlü türlü meyveler, hurmalıklar ve nar ağaçları vardır.⁴

Cennette pak sulardan ırmaklar vardır ki asla değişmez. Tadı değişmeyen süt nehirleri vardır. İçenlere büyük bir lezzet ve ferahlık bahşeden halis şarap nehirleri vardır ki (dünya şaraplarının aksine) güzel kokulu, lezzetli, zararsız, akli güçlendiren ve temizleyici özelliği sahiptir!

Yine, bütün atıklardan arınmış bal akan nehirler vardır.⁵

Cennette olan bir çok pınarın kendine has bir özelliği ve tadı vardır. Kâfûr, Zencebîl, Selsebîl, Tesnîm ve hepsinden önemlisi Kevser pınarı bunlardandır. Kevser pınarı Arş-ı İlâhî'nin altından akar. Sütten daha beyaz, baldan daha tatlıdır. Cennette nehir şeklinde ve mahşerde daha önce bahsettiğimiz büyük havuz olarak belirir.

1- İnsân, 20

2- Vâkıa, 17-21

3- Vâkıa, 32-33

4- Rahmân, 68

5- "Sakınanlara vaat olunan cennetin durumu şöyledir: Orada, bozulmayan sudan ırmaklar; tadı bozulmayan sütten nehirler, içenlere lezzet sunan bir şaraptan nehirler, süzme bir baldan oluşan nehirler var..." (Muhammed, 15)

Cennetin Giyecekleri

Kehf Suresi'nde şöyle buyurmaktadır:

Doğrusu inanıp, sâlih amel yapanlara altlarından ırmaklar akan Adn cennetleri vardır. Orada altın bilezikler takınırlar; ince ve kalın ipekten yeşil elbiseler giyerek tahtları üzerinde otururlar. Ne güzel bir mükâfat ve ne güzel dayanaktır.¹

Başka bir yerde de şöyle buyuruyor:

...Onların oradaki elbiseleri ipektendir.²

Resulullah'tan (s.a.a) şöyle rivayet edilmiştir:

Mümin, cennetteki köşküne girdiğinde başına keramet tacı giydirebilir. Çeşitli renklerde cennetin mücevherleriyle süslenmiş yetmiş kat elbise giyinir.

Yine şöyle buyurmuştur:

Eğer cennet elbiselerinden bir tanesi bu âleme getirilse, dünya ehlinin onu görmeye takatleri yetmez!'

İmam Cafer Sadık'tan (a.s) da şöyle nakledilmiştir:

Allah-u Teâlâ'nın, cennette her cuma günü müminlere bir lütfü olacaktır; şöyle ki bir meleği iki kat elbiseyle ona (mümine) gönderecektir. Mümin onlardan birisini beline bağlayacak, diğerini de omzuna atacaktır. Uğradığı her şey o elbiselerin nuruyla aydınlanacaktır!

Cennet Sarayları

Kur'ân-ı Kerim, Saff Suresi'nde şöyle buyurmaktadır:

Böyle yaparsanız Allah, günahlarınızı bağışlar, sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere, Adn cennetlerinde hoş yerlere koyar. İşte büyük kurtuluş budur!³

1- Kehf, 31

2- Fâtır, 33

3- Saff, 12

Benzer manaları ifade eden başka ayetler de vardır. Zümer Suresi'nde ise şöyle buyrulur:

Fakat Rab'lerinden sakınanlara üst üste bina edilmiş köşkler vardır. Altlarından ırmaklar akar. Bu Allah'ın verdiği sözdür ve Allah, sözünden caymaz.¹

Resulullah'tan (s.a.a) şöyle rivayet edilmiştir:

O köşkler, inci, yakuttan ve zebercetten yapılmıştır. Çatısı ise altındandır. Her köşkün bin kapısı vardır ve her kapıda bir görevli vardır.

Ayette geçen **"Tertemiz meskenler"** cümlesinin tefsiri hakkında Resulullah'tan (s.a.a) yine şöyle nakledilmiştir:

O, cennette inciden bir köşktür. Onun içinde yetmiş tane kırmızı yakuttan ev vardır. Her evde yeşil zümrüitten yetmiş tane oda vardır. Her odada yetmiş tane taht vardır. Her tahtın üstünde yetmiş tane her renkten halı vardır. Her halının üstünde bir huri vardır. Her oda da yetmiş yemek sofrası vardır ve her sofrada yetmiş çeşit yemek vardır. Yine her odada yetmiş tane hizmetçi hizmet etmektedir. Allah-u Teâlâ, mümine öyle bir kuvvet verecektir ki bunların hepsinden yararlanabilecektir.

Cennetin Tahtları Yatakları ve Kapıları

...Tahtlarına yaslanırlar; ne güzel mükâfat ve ne güzel yaslanacak yer.²

Özenle işlenmiş mücevher tahtlar üstündedirler. Karşılıklı yaslanmışlardır.³

Orada, örtüleri parlak atlastan yataklara yaslanırlar...⁴

1- Zümer, 20

2- Kehf, 31

3- Vâkıa, 15-16

4- Rahmân, 54

Vâkıa Suresi'nde, cennetin kaplarına ilişkin şöyle buyruyor:

İhtiyarlamayan gençlerin, yanlarında, baş ağrısı ve dönmesi vermeyen bembeyaz bir kaynaktan doldurulmuş kaseler, ibrikler, ka-dehler, seçecekleri meyveler ve arzulayacakları kuş etlerinden sunulur onlara.¹

Çevrelerinde gümüş kaseler ve billur kadehler dolaştırılır.²

Cennet Hurileri ve Kadınları

Cennetteki cismanî nimetlerin en üstününün huriler olmasından dolayı Kur'ân'da bu konudan çok bahsedilmiştir.

Bu adla anılmalarının sebebi şudur ki: 'Hur', beyaz vücutlu manasında, 'iyn' ise iri göz manasındadır. Yani bu her iki özellik onlarda toplanmıştır.

Diğer bir ihtimal de şudur ki: Gözler, onların güzelliğini görünce, duyduğu hayranlık ve şaşkınlıktan adeta ağarır!

Vâkıa Suresi'nde sedefteki inciler gibi hurilerden bahsedilir. Resulullah'tan (s.a.a) nakledilen bir hadiste şöyle geçmektedir:

Cennette bir nur belirir. Cennettekiler, "Bu neyin nurudur?" derler. "Bu nur, kocasına gülen bir huri-nin dişinin parlaklığıdır!" diye cevap verilir.

Yine yüce Allah Kur'ân'da şöyle buyurmaktadır:

Biz hurileri yarattık ve onları bakire olarak eşlerine aşık ve onlarla yaşıt kıldık.³

Rahmân Suresi'nde ise onları şöyle tavsif etmektedir:

1- Vâkıa17-21

2- İnsân, 15

3- Vâkıa, 35-37

Oralarda bakışlarını yalnız erkeklerine çevirmiş, daha önce ne insan ve ne de cinlerin dokunmuş olduğu eşler vardır.¹

Onlar, sanki yakut ve mercandırlar!²

Bir hadiste şöyle geçer:

Hurilerin ayak bileklerinin iliği, giydikleri yetmiş kat elbisenin ardından da gözükecektir; yakut içinden geçen beyaz ipliğin gözüktüğü gibi!

Yine Bakara Suresi'nde şöyle buyuruyor:

...Onlar için orada tertemiz eşler vardır ve orada ebedi kalacaklardır.³

Cennet kadınları her yönden temizdirler; onlar hayız görmez, her türlü kirlilikten ve necasetten uzaktırlar; asla kibirlenmez ve birbirlerini kıskanmazlar.

Hadislerde hurilerin sağ pazılarına nurdan "elham-du lillahillezî sadeqanâ va'dehû" (verdiği vaadi doğrulayan/yerine getiren Allah'a hamdolsun); sol pazılarına da "elhemdu lillahillezî ezhebe enne'l-hezen" (Hüzün ve kederi bizden gideren Allah'a hamd olsun) yazıldığı nakledilmiştir.

Resulullah (s.a.a) geniş bir hadisinin bir bölümünde şöyle buyurmaktadır:

Allah-u Teâlâ, sağ yanağına "Muhammed Resulullah", sol yanağına ise "Aliyyen Veliyyullah", alınına "el-Hasan", çenesine "el-Hüseyn" ve iki dudağına da "Bismillahirrahmanirrahim" yazan bir huri yaratmıştır.

İbn Me'sûd, "Bu keramet kimin içindir?" dediğinde, "(Hak Teâlâ'ya) saygı ve tazimle 'Bismillahirrahmanirrahim' diyen kimse içindir." buyurdu.

1- Rahmân, 56

2- Rahmân, 58

3- Bakara, 25

Elbette şunu da bilmemiz gerekir ki, dünyadan gidip de cennetlik olan mümine kadınlar, cennet hurilerinden çok daha güzel olacaklardır.

Bu kadınlar, eğer kocaları da cennetlik ise kendi arzularıyla onunla evleneceklerdir. Eğer birkaç kere evlenmiş ise, en son evlendiği veya en güzel ahlâka ve en çok iyiliğe sahip olanla evlenecektir.

Eğer dünyada hiç evlenmemişse ya da kocaları cennetlik değilse, istedikleri cennetlik bir erkekle orada evlenebileceklerdir.

Cennet Çiçekleri ve Kokuları

Rahmân Suresi'nde şöyle buyuruluyor:

Rabbinin makamından korkan kimse için ise iki cennet vardır... İki cennet de çeşit çeşit inceliklere ve güzelliklere (veya her türden sık ağaçlara) sahiptirler.¹

Merhum Allâme Meclisî, Resul-i Ekrem'den (s.a.a) şöyle nakletmektedir:

Cennet kadınlarından birisi, bir gece vakti gökten yeryüzüne gelirse, onun güzel kokusu, bütün yeryüzünde yaşayanlar tarafından hissedilir.

Yine İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle nakledilmiştir:

Cennetin güzel kokusu, bin yıllık mesafeye ulaşır!

Rivayetlerden anlaşıldığına göre cennetin her yeri ve içinde olan her şey güzel kokuludur.

Cennetin Aydınlığı

İnsân Suresi'nde, "Orada ne çok sıcak görürler ne de dondurucu soğuk."² buyurmaktadır. Hava orta derecelidir.

1- Rahmân, 46 ve 48

2- İnsân, 13

Güneşe ve ışığa ihtiyaç yoktur. çünkü iman ve sâlih amel nuru müminler için yeterlidir.

Yine hadislerde, hurilerin nurunun güneşin nuruna galebe edecek derecede olduğu vurgulanmıştır. Hatta hadislerden anlaşıldığına göre cennette bulunan her şey ışık saçmaktadır.

Cennet Nağmeleri

Dünyadaki bütün nimetler ve zevkler, cennettekilerin ancak bir damlası ve küçük bir örneğidir ve zevklerin ve nimetlerin aslı oradadır. Dolayısıyla güzel sesin en kâmil ve hakikisi de cennettedir. Eğer cennet nağmelerinden birisi, dünya ehlinin kulağına gelirse, onu dinlemeğe takat getiremez ve helâk olurlar!

Hız. Davut'un (a.s) güzel sesine kimse dayanamazdı. Okuduğu zaman hayvanlar etrafına toplanır ve baygın düşerlerdi. İmam Ali (a.s) Nehcül-Belâğa'da hutbelerinden birinde peygamberlerden bahsederken şöyle buyuruyor:

...Ve Davut (a.s), mezâmîr (bir tür müzik aleti) çalar ve cennet ehlinin karîsidir.

Bu cümleden anlaşılıyor ki Hız. Davut (a.s), cennette müminler için nağmeler okuyacak ve cennet ehli de bunun güzelliğine dayanabilecek güce sahip olacaklardır.

Hız. İmam Cafer Sadık'tan (a.s) sordular:

"Acaba cennette müzik de var mıdır?" İmam (a.s) buyurdu:

"Cennette bir ağaç vardır ki Allah, cennet rüzgarlarının esmesini emreder. Böylece o ağaçtan hiç kimsenin işitmediği güzellikte nağmeler, güzel sesler çıkar. Bu, dünyada Allah korkusundan haram müzik dinlemeyi terk edenlerin mükâfatıdır."

Ruhanî ve Manevî Nimetler ve Lezzetler

Cennetteki ruhanî ve manevî nimetler ve zevkler, çeşitli şekillerde mevcuttur ki onların idraki bizim akılarımızı aşar.

Orada idrak gözünün önündeki perde kaldırılır. Yani dünyada bildiği şeylerin hakikatini orada görür. Ulaşmayı arzuladığı ilâhî hakikatlere ulaşır. Özellikle Hz. Muhammed (s.a.a) ve onun Ehlibeyt'ini tanıma ve onlarla buluşma nime-tine nail olur!

Merhum Feyz-i Kâşânî, **"(Cennettekiler) birbirleri-ne dönüp bir şeyler sorup dururlar."**¹ ayetinin tefsirinde şöyle nakletmektedir:

Onlar ilâhî marifetler ve hakikatler ve Resu-lullah (s.a.a) ve Ehlibeyt'inin faziletlerinden birbir-lerine bahsederler.

Ruhanî nimetlerden bir diğeri, Allah'ın onu büyük say-masıdır. Örneğin: Her cennetlik mümin anne-baba, eş ve ço-cuklarına- eğer salahiyetleri varsa- şefaet ederek kendi ya-nına götürür.

Bu, müminin Allah katındaki saygınlığının bir tezahü-rüdür. Allah-u Teâlâ, Kuran-ı Kerim'de şöyle buyurmakta-dır:

... Girecekleri Adn cennetleri vardır. Babaları-nın, eşlerinin ve çocuklarının iyi olanları da oraya girerler.²

Manevî ve ruhanî lezzetlerin en üstünü, Allah'ın mümin kuluyla konuşmasıdır.

Bu konuda birçok hadis vardır. Lâkin biz Allah-u Teâlâ'nın Yâsîn suresinde buyurduğu ayeti aktarmakla ye-tiniyoruz:

Merhametli olan Rableri katından onlara selâm vardır.¹

1- Sâffât, 50

2- Ra'd, 23

Bihâru'l-Envâr'ın ikinci cildinde ilâhî nurların cennet ehline nasıl tecelli ettiğine dair uzun hadisler vardır.

Rıdvan makamı bunlardandır ki Kuran-ı Kerim'de zikredilmiştir:

Rableri onları katından bir rahmet, hoşnutluk (rıdvan) ve içinde tükenmez nimetler bulunan cennetlerle müjdeler.²

Allah'tan olan rıdvan (O'nun rıza ve hoşnutluğu) daha büyüktür.³

Ruhanî ve manevî nimetlerden bir diğeri de Hz. Muhammed (s.a.a) ve Ehlibeyti ile (a.s) komşu olmaktır.

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

Ya Ali, senin taraftarların nurdan minberlerin üzerinde bembeyaz yüzlerle benim etrafımda olacaklar ve onlar cennette benim komşularımdır.

Cennette ebedi kalma da bu ruhanî mutluluklardandır. Bu büyük nimetin kendisinden asla alınmayacağı aklına geldiğinde müthiş bir zevk ve mutluluk duyar.

Ruhanî nimetlerden biri de peygamberler, sâlihler ve müminlerin birbirleriyle görüşmeleridir.

Hadislerde beyan edildiği üzere, cennette her gün ulu'l-azm peygamberlerden birinin ziyaretine giderler ve o gün onun misafiri olurlar. Perşembe günleri Hâ-temü'l-Enbiyâ Hz. Muhammed'in (s.a.a) misafiri olurlar. Ve cuma günleri Allah-u Teâlâ'nın (c.c) kurb (yakınlık) makamına çağırılırlar.

Bu zikrettiklerimiz, cennet nimetlerinin bir özeti idi. Şimdi kendiniz hakemlik yapıp karar verin!

Acaba akıllı bir insan kendini bu zevk, mutluluk ve lezzetlerden mahrum eder mi?

1- Yâsîn, 58

2- Tövbe, 21

3- Tövbe, 72

Dünya makamlarından birine ulaşmak için elde edeceğine emin olmadığı, elde etse bile ölümün kendisini ondan ayıracağına emin olduğu hâlde nice zahmetler, çileler çekmektedir insanoğlu; ama bahsettiğimiz makamlar, saadetler, ebedi mutluluklar için bir adım atmamaktadır.

Bu yolda çaba harcayan herkes kesinlikle amacına ulaşır.

Bu kadar ihmalkârlığın ve müsamahanın asıl sebebi, himmet ve gayretin azlığı ve binlerce çirkinlikle iç içe olan iki günlük dünyevî şehvet ve arzulara teslim olup kendini kaptırmaktır.

Nitekim Allah-u Teâlâ Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

İnsanoğlu, önünün günah için (sürekli) açık olmasını ister.¹

İnsanın gideceği üçüncü bir yer yoktur; yolu ya cennete çıkacaktır yada cehennem!

Allah'a doğru gitmeyen insan bu nimetlere ulaşamamakla kalmaz; gideceği yer de cehennemdir. Burada cehennem azaplarından bazlarına değineceğiz.

1- Kiyâmet, 5

CEHENNEM

Cehennem, sonu olmayan bir kuyu, Allah'ın azabından dolayı yakılmış bir ateş, içinde idrakimizin üstündeki çeşitli azap ve belaların bulunduğu ebedi bir zindandır. Cennette bir an dahi rahatsızlık ve mutsuzluğun olmadığı gibi cehennemde de bir an rahatlık ve mutluluk yoktur. Burada Kur'ân'da zikredilmiş olan belli başlı azaplara işaret edeceğiz:

Cehennemin Yiyecek ve İçecekleri

Sonra siz ey sapmışlar ve yalanlayanlar! Doğrusu, zakkum ağacından yiyecek ve karınlarınızı onunla dolduracaksınız. Onun üzerine kaynar su içeceksiniz.¹

Hadiste ise şöyle geçiyor:

Cehennem ehlini, mecburen karınlarını zakkumla doldursunlar diye aç bırakacaklar. Sonra da onları öylesine susuz bırakacaklar ki, kaynar su kendilerine sunulduğunda bol bol ondan içecekler!

...Ve kaynar su onlara içirilir; bağırsaklarını parça parça eder.²

Hadiste de eğer bu sudan bir damla dünyanın dağlarına dökülürse, onların parçalanacağı bildirilmiştir. Vâkıa Suresi'nde, **"Hem de susamış develerin suya saldırışı gibi içecek-**

1- Vâkıa, 51-54

2- Muhammed, 15

siniz. İşte onlara ceza günü sunulacak budur."¹ buyurulmaktadır.

Doğrusu günahkarların yiyeceği zakkum ağacıdır. Karınlarında sıcak suyun kaynaması gibi kaynar; erimiş maden gibidir.²

Başlarının üstünden kaynar su dökülür.³

Şüphesiz katımızda onlar için ağır boyunduruklar, büyük ateş, boğazı tıkayan bir yiyecek ve can yakan bir azap vardır.⁴

İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s) şöyle nakledilmiştir:

Zakkum ağacı, cehennemin dibinden çıkmaktadır. Meyvesi, yaprağı ve dikenini her şeyden daha acı, murdardan daha pis kokulu ve demirden daha serttir.

Cehennemin yiyeceklerinden birisi de kanlı irindir:

Günahkârlardan başkasının içmeyeceği, kanlı irinden başka bir içeceği yoktur.⁵

İrinli su, cehennem içeceklerinden bir başkasıdır.

Orada kendisine irinli sudan içirilecektir.⁶

Darî' adındaki dikenden başka yiyecekleri yoktur.⁷

Bu dikenin Ebucehilkarpuzundan daha acı, leşten daha pis kokulu ve ateşten daha yakıcı olduğu rivayet edilmiştir.

Orada serinlik bulamayacaklar; işlediklerine uygun olan kaynar su ve irin dışında bir içecek tatmayacaklar.⁸

1- Vâkıa, 55

2- Duhân, 43-45

3- Hac, 19

4- Müzzemmil, 12-13

5- Hâkka, 36-37

6- İbrâhim, 16

7- Ğâşiye, 6

8- Nebe', 24-26

Cehennem Ehlinin Elbiseleri

Onlar için ateşten elbiseler biçilmiştir...¹

Hadiste onlara kaynayan kurşundan elbise yapıldığı nakledilmiştir. İbrâhim Suresi'nde Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

Gömlekleri katrandan olacak; yüzlerini ateş bürüyecektir.²

Hadiste şöyle nakledilmiştir:

Eğer cehennemin elbiselerinden birini gök ile yer arasına atsalar, bütün yeryüzü ehli onun pis kokusundan ve sıcaklığından ölürler.

Simsiyah Yüz, Halkalar, Zincirler

Suçlular ve günahkarlar simalarından tanınırlar. Alın ve ayaklarından yakalanırlar.³

Günahkârlar simalarından tanınırlar; gözlerinin mor-luğu, yüzlerinin siyahlığı onların nişaneleridir. Onlar tanındıktan sonra, saçlarının ön taraflarından tutulurlar. Yani bazen saçlarından bazen de ayaklarından tutularak cehenneme çekilirler. Veya bir grup alınlarındaki saçlarından, başka bir grup da ayaklarından tutularak cehenneme doğru çekilirler.

Boyunlarında halkalar ve zincirler olarak kaynar suya doğru sürülür ve ateşte yakılırlar.⁴

Allah'a karşı yalan uyduranların, kıyamet günü yüzlerini simsiyah görürsün.⁵

Ateş yüzlerini yalar ve dişleri sırtıp kalır.⁶

1- Hac, 19

2- İbrâhîm, 50

3- Rahmân, 41

4- Mümin, 71-72

5- Zümer, 60

6- Müminün, 104

Cehennem Görevlileri

Ey inananlar, kendinizi ve ailenizi cehen-nem ateşinden koruyun. Onun yakıtı insanlar ve taş-lardır. Görevlileri, Allah'ın kendilerine verdiği emirlere baş kaldırmayan, kendilerine buyurulan-ları yerine getiren pek haşin meleklerdir.¹

Demir topuzlar da onlar içindir.²

Bu topuzların ağırlığı hakkında şöyle rivayet edilmiştir: Eğer insanlar ve cinlerin hepsi bile bir araya gelseler, onu kaldıramazlar. Yine rivayet edilmiştir ki cehennem görevli-lerinin gözleri, çakan şimşek gibidir. Dilleri, yanardağların ağzı gibidir ve ağızlarından ateş çıkar. Tek elleriyle yetmiş kişiyi bir anda alıp cehenneme atabilecekler.

Cehennem Kapıları

Orasının yedi kapısı var, her kapiya da onlar-dan bir kısım ayrılmıştır.³

Hz. Ali'den (a.s) nakledilen bir hadise göre yedi cehen-nem tabakası şunlardır:

En aşağıda cehennem, onun üstünde Lezâ, onun üstünde Hutame, onun üstünde Sekar, o-nun üstün-de Cehîm, onun üstünde Saîr ve onun üstünde Hâvi-ye yer almaktadır. Her birinin azabı değişiktir.

Ayetlerin zahirinden anlaşıldığına göre cehennem ateşi, dünyadaki ateşin aksine idrak ve şuura sahiptir. Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

O gün cehenneme, "Doldun mu?" deriz. O, "Da-ha var mı?" der!⁴

Ayrıca cehennem ateşi, azap görecekları tanır ve onlara saldırır.

1- Tahrîm, 6

2- Hac, 21

3- Hicr, 44

4- Kâf, 30

Bu (ateş), onları uzak bir yerden görünce sinirinden kaynamasını ve uğultusunu ışıtırler.¹

Başka bir yerde şöyle buyuruyor:

Neredeyse cehennem öfkesinden parçalanacak.²

Bir hadiste şöyle nakledilmiştir:

Mümin, Sırât köprüsünden geçince cehennem ateşinin sesi yükselir: "Ey mümin, benden uzaklaş ve çabuk ol ki nurun beni söndürecek!"

Çünkü mümin rahmetten, ateş ise gazaptandır ve hakkın rahmeti, gazabına galiptir. Kısacası cehennemin diğer uhrevî varlıklar gibi idrak ve şuur sahibi olduğu, Allah dostlarının dostu ve Allah düşmanlarının düşmanı olduğuna dair bir çok delil ve şahit mevcuttur.

Cehennemin özelliklerinden birisi de insanları ve cinleri içine alsa dahi, yine de boş yerinin olmasıyla birlikte cehennem ehli için dar ve sıkıcı olmasıdır.

Bununla ilgili olarak Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

Elleri boyunlarına bağlanarak dar bir yere atıldıkları zaman orada yok olup gitmeyi isterler.³

Cennettekiler ne kadar aydınlıkta iseler, cehennemdekiler de aynı derecede karanlıktadırlar. Ebedi bir karanlık, ebedi bir korku ve ebedi bir dehşet içerisinde dirler. Tıpkı Nûr Suresi'nde de geçtiği gibi, denizin dibinde karanlıklar içinde kalan bir şahısa veya engin bir denizin karanlıklarına benzer. Onu, üst üste dalgalar ve dalgaların üstünde de bulutlar örter. Öyle karanlık hâkim ki, insan, elini uzattığı zaman neredeyse onu bile göre-mez.⁴

1- Furkân, 12

2- Mülk, 8

3- Furkân, 13

4- Nûr, 40. ayetin tam metni şöyledir: "Yahut engin bir denizdeki yoğun karanlıklar gibidir; (öyle bir deniz) ki, onu dalga üstüne dalga kaplıyor; üstünde de bulut... Birbiri üstüne karanlıklar... İnsan, elini çı-

Ruhî ve Manevî Azaplar

Cehennem ehli için cismânî azaplara ilaveten ruhî ve manevî azaplar da vardır. Ebedi olarak cehennemde kalacaklarının ve asla kurtulmayacaklarının onlara hatırlatılması, kendileri için en büyük azaptır. Kendilerine hüccet tamamlanmış ve imansız olarak ölmüş kâfir ve münafıkların azaplarının ebedi olacağından hiç şüphe yoktur. Hak Teâlâ Beyyine Suresi'nde şöyle buyuruyor:

Kitap ehli ve müşriklerden olan kâfirler, cehennem ateşinde ebedi kalıcıdırlar...¹

Başka bir yerde ise şöyle buyuruyor:

İşte böyle Allah'ın düşmanlarının yeri atıştır. Ayetlerimizi bilebile inkâr etmeleri karşılığı, orası onların temelli kalacakları yerdir.²

Şüphesiz ayetlerimizi yalan sayıp onlara karşı büyüklük taslayanlara göğün kapıları açılmaz. De-ve, iğnenin deliğinden geçmedikçe cennete giremezler. Günahkarları ve suçluları böyle cezalandırırız.³

Yani devenin iğne deliğinden geçmesi, imkânsız olduğu gibi, kâfirlerin cennete girmesi de imkânsızdır. Bu konudaki hadisler çok fazladır. Kalbinde birazcık imanı olan bile cehennemde ebedi kalmayacaktır.

Ruhî ve manevî azaplardan bir diğeri, Allah'ın sonsuz rahmetinden ve lütfünden mahrum kaldığını, üstelik onun gazabına uğradığını görmektir.

Hayır, doğrusu onlar, o gün Rablerinden perde-lenmiş olacaklardır.⁴

karıp uzatsa, neredeyse onu dahi göremez. Bir kimseye Allah nûr vermemişse, artık o kimsenin aydınlıktan nasibi yoktur."

1- Beyyine, 6

2- Fussilet, 28

3- A'râf, 40

4- Mutaffifin, 15

Yani, Rablerinin rahmet ve bağışlarından mahrum kalacaklardır. Başka bir ayette de şöyle buyuruluyor:

Allah'ın ahdini ve yeminlerini az bir değere değişenlerin, işte onların, ahirette bir payları yoktur. Allah, onlarla kıyamet günü konuşmayacak, onlara bakmayacak, onları temizlemeyecektir. Elem verici azap, onlar içindir.¹

Ruhî ve manevî azaplardan bir başkası, elden kaçırıldığı nimet ve saadetin doğurduğu korkunç üzüntü ve gamlardır ki eğer cehennemde her gün ölüm olsaydı, her gün üzüntüden ölürlerd.

Allah-u Zülcelâl şöyle buyuruyor:

Böylece Allah onlara üzüntü ve eseflerine sebep olan amellerini gösterir. Onlar cehennemden çıkmayacaklardır.²

Başka bir ayette de şöyle buyurmaktadır Hak Teâlâ:

O gün zalim, ellerini ısırp duracak ve diyecek "Ne olurdu diyecek, bende Peygamberle aynı yolu tutsaydım. Yazıklar olsun bana! Keşke filanı dost edinmeseydim!"³

İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle nakledilmiştir:

Cennetlikler cennete ve cehennemlikler cehenneme yerleştikten sonra, cennetle cehennem arasında bazı yerler açılır ve bir münadi şöyle der: "Ey cennet ehli, cehennem ehlinin yerlerine bakın! Eğer Allah'a karşı gelmiş olsaydınız buralar sizin yeriniz olacaktı." Sonra cehennem ehline dönerek der ki: "Ey cehennem ehli cennetteki mekanlara bakın! Eğer Allah'a itaat etmiş olsaydınız yeriniz burası olacaktı." Bunun üzerine onları öylesine bir üzüntü ve hayıflanma sarar ki eğer ölüm kolay olsaydı ölürlerd.

1- Âl-i İmrân, 77

2- Bakara, 167

3- Furkân, 27-28

Ruhî azaplardan bir kısmı da kınanma ve alaydır. Bu alay, Allah, melekler, cennetlikler ve şeytanlar tarafından yapılır. Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

Ey cin ve insan topluluğu, içinizden, size ayetlerimi anlatan ve içinde bulunduğunuz şu günün bir zaman olup geleceğini haber vererek sizi uyaran peygamberler gelmedi mi? "Aleyhimize tanıklık ediyoruz." derler.¹

Orada, "Rabbimiz bizi çıkar; yaptığımızdan başka yararlı iş yapalım." diye bağırsırlar. O zaman onlara şöyle deriz: "Öğüt alacak kişinin öğüt alabileceği kadar bir süre sizi yaşatmadık mı? Size uyarıcı da gelmişti. Artık tadın azabı! Zalimlerin yardımcısı olmaz."²

Neredeyse öfkesinden parçalanacak! İçine her bir topluluğun atılmasında bekçileri onlara "Size bir uyarıcı gelmemiş miydi?" diye sorarlar. Onlar: "Evet, doğrusu bize bir uyarıcı geldi, fakat biz yalanladık ve 'Allah hiç bir şeyi indirmemiştir, siz büyük bir sapıklık içerisindesiniz' demiştik." derler. (Yine) "Eğer, kulak vermiş veya akletmiş olsaydık, çılgın alevli cehennem içinde olmazdık." derler.³

Şeytanlar da onları azarlar. Ayet-i kerime'de şöyle buyuruyor:

İş olup bitince şeytan, "Doğrusu Allah size gerçeği söz vermişti. Ben de söz verdim, ama sonra caydım. Esasen sizi zorlayacak bir etkim yoktu. Sadece çağırdım, siz de geldiniz. O hâlde beni değil kendinizi kınayın. Artık ben sizi kurtaramam, siz de beni kurtaramazsınız. Beni, Allah'a ortak koşmanızı daha önce kabul etmemiştim. Doğrusu zalimlere can yakan bir azap vardır." der.⁴

1- En'âm, 130

2- Fâtır, 37

3- Mülk, 8,10

4- İbrâhîm, 22

Cennetliklerin, onları azarlaması hakkında da Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

Cennetlikler cehennemliklere, "Biz Rabbinizin bize vaat ettiğini gerçek bulduk. Rab-binizin size de vaat ettiğini gerçek buldunuz mu?" diye seslenirler. "Evet," derler. Aralarından bir münadi, "Allah'ın lâneti, Allah yolundan alıkoyan ve ahireti inkâr eden zalimleredir." diye seslenir.¹

Bugün(de) müminler, kâfirlere gülerler.²

Onlarla alay ederler. Bu, kâfirlerin müminlere dünyada ettikleri alaylara karşılıktır.³

Ruhî ve manevî azaplardan bir diğeri de şeytan ve diğer cehennemliklerle beraber olmaktır.

Cennetliklerin birbirleri ile görüşmelerinden aldıkları zevk kadar cehennemlikler de birbirleriyle görüşmekten o kadar rahatsız olurlar; hatta birbirlerinden nefret ederler.

Bu konu Kur'ân'da şöyle belirtilmiştir:

Rahmân'ı anmayı görmezlikten gelene, yanından ayrılmayacak bir şeytan arkadaş veririz. Şüphesiz onlar bunları yoldan alı korlar; bunlar da doğru yola eriştiklerini sanırlar. Bize dönünce arkadaşına, "Keşke benimle senin aranda doğu ile batı arasındaki kadar uzaklık olsaydı; sen ne kötü arkadaşmışsın!" der.⁴

Hadise göre ikisini de zincire bağlayarak cehenneme atarlar.

Bakara Suresi'nde şöyle buyuruyor:

Nitekim kendilerine uyulanlar, azabı görünce uyanlardan uzaklaşacaklar ve aralarındaki bağ kopacaktır. Uyanlar, "Keşke bizim için dünyaya bir dönüş olsa da bizden uzaklaştıkları gibi biz de

1- A'râf44,45

2- Mutaaffîn, 34

3- Mutaaffîn, 29

4- Zuhurf, 36-38

onlardan uzaklaşsak!" derler. Böylece pişmanlıklarını Allah, onlara gösterir.¹

Ankebût Suresi'nde ise şöyle buyurmaktadır:

İbrahim dedi ki: "Dünya hayatında Allah'ı bırakıp aranızda putları muhabbet vesilesi kıldınız. Sonra kıyamet günü birbirinize küf-reder ve lânet okursunuz. Varacağınız yer, ateştir. Ve yardımcılarınız da yoktur."²

Zuhruf Suresi'nde de şöyle geçmektedir:

Muttakilerin dışında, (dünyada birbirlerine) dost olanlar, o gün birbirlerine düşman olurlar.³

Rivayet edilmiştir ki, dünyada Allah için olmayan her dostluk, ahirette düşmanlığa dönüşecektir. Sâd Su-resi'nde şöyle buyuruyor:

Ve azgınlara kötü bir gelecek (dönüş) var-dır. Cehenneme girerler; ne kötü bir konaktır (orası) işte bu kaynar su ve irindir, artık onu tatsınlar. Bunlara benzer başkaları da vardır. (inkârcıların ileri gelenlerine) "İşte bu topluluk sizinle beraber gerçeğe karşı di-renenlerdir." (denir.) Toplulukta bulunanlar ise: "Hayır, asıl siz rahat yüzü görmeyin; bunu başımıza getiren sizsiniz. Ne kötü bir duraktır." derler.⁴

Acaba Bu Zayıf Beden, Cehennem Ateşine Dayanabilir mi?

Birkaç şüphe akla gelebilir; kısaca onlara değinip cevaplarını vermeye çalışacağız. Bu şüphelerden birincisi şudur: İnsanın zayıf bedeninin cehennem azaplarının en azına dahi dayanacak gücü yoktur; öyleyse azabın cismânî olan bu bedenle bir ilişkisi yoktur.

1- Bakara, 166-167

2- Ankebût, 25

3- Zuhruf, 67

4- Sâd, 55-60

Bu şüphenin cevabını şöyle verebiliriz: Evet, ahiret-te insanın bedeni dünyadaki cismânî bedenidir, fakat Allah'ın kudretiyle ahirette öyle bir şekil alır ve sağlamlaşır ki dünyadakiyle asla kıyaslanamaz. Hakikatte, ahi-retteki beden yumuşaklık ve sertlik konusunda ruha tâ-bidir. Müminin ruhu dünyada sonsuz bir yumuşaklıkta olduğu ve her hakkın karşısında etkilenip teslim olduğu gibi, ahirette de bedeni ruhu gibi sonsuz bir yumuşaklıkta olacaktır.

Aynı şekilde kâfir dünyada sertlik, katılık ve taş kalplilikte son hadde olduğu ve hakkın karşısında teslim olmadığı gibi, ahirette de bedeni, çirkin ruhu gibi sertlik ve katılığın son haddine ulaşacaktır.

Ayrıca Kur'ân'ın bildirdiğine göre, onlar zakkumu yiyip, kaynar suyu içtikten sonra azaptan bedenleri yanıp paramparça olur; ama tekrar eski hâline geri döndürülür ve aynı işlem sürekli tekrarlanır.¹

Acaba Şiddetli Azap Allah'ın Adaletiyle Bağdaşır mı?

Başka bir şüphe de, bu azapların Allah'ın adaletiyle nasıl bağdaştığı noktasındadır. "Adil Allah'ın böyle şiddetli azapları yapması makul mu?" diye soruyorlar.

Bu şüphe ahiret azaplarını dünyadaki zalim hükümdarların işkenceleriyle kıyaslamaktan kaynaklanmaktadır. Oysa Allah'ın azabı kesinlikle böyle değildir. Ahi-ret azapları sebep-sonuç ilişkisinin bir tezahürüdür.

Yani, imansızlığın sonucu, nursuzluk ve ebedi olarak karanlıkta kalmaktır. Allah'tan yüz çevirmenin sonucu ebedi bir sıkıntıdır. Hakkı görmezlikten gelmenin sonucu, ebedi bir körlük ve sağırlıktır.

Şeytanı ve sapmışları takip etmenin sonucu, onlarla ebedi bir beraberliktir. Yetim malı ve her haram malı yeme-

nin sonucu insanın kendi eliyle ateş yemesi ve içinde kor yakmasıdır.

Öyleyse cehennem, şahsın kendisindendir. Hatta Kur'ân-ı Kerim'e göre cehennemin yakıtları insanların kendileridir:

...Yakıtı insanlarla taşlar olan ateşten sakının.¹

Buna göre insana ulaşan her azabın sebebi kendisidir. Kendisi, kendisine zulmetmiştir. Allah, hiç kimseye zulmetmez:

Allah, insanlara hiç zulmetmez, fakat insanlar kendi kendilerine zulmederler.²

Selâmet yurdu olan cennete, kalbi hastalıklarla dolu olan bir şahsın girmesi imkânsızdır. Dolayısıyla kâfirin cehenneme atılması asla adaletle çelişmez. Aksine adaletin manası her şeyi kendine layık yere koymak demektir. Dolayısıyla kâfirin cennete girmesi imkânsızdır; çünkü hakiki adaletle zıttır. Bu, güzel bir gelini kör birisi için süslemeye veya güzel bir nağmeyi sağır bir insana okumak gibidir.

Rahman Nasıl Azap edebilir?

Allah'ın "Rahman" olması yönünden de şüphe oluşması mümkündür. Kullarına karşı merhametli olan Allah nasıl onlara azap edebilir?

Cevap: Allah-u Teâlâ cemal sıfatlarına sahip olduğu gibi, celal sıfatlarına da sahiptir. Erhamurrâhimîn (mer-hamet edenlerin en merhametlisi) olduğu gibi, cezalandırıcıların en şiddetlisidir de. Cennet, O'nun sonsuz rah-metinin, leta-fetinin; cehennem de kahr-u gazabının zuhur yeridir.

Evet, rahmeti gazabına galebe etmiştir ve kimsenin kâfir olup cehenneme gitmesine razı değildir; eğer insanlar kendi iradesiyle ateşe girmek isterlerse, onları engellemez. Zira bu, O'nun hikmetiyle bağdaşmaz. Allah-u Teâlâ mutlak

1- Bakara, 24

2- Yûnus, 44

gani, ihtiyaçsızdır. Kendisine iman edilmesine ihtiyacı yoktur. Aynı zamanda rahmeti ve raufluğu ile, tövbeyi bu azap-lardan kurtulma vesilesi kılmış, ömrün son anına kadar bu kapıyı açık tutmuştur. Ama eğer insanlar bu rahmete sırt çevirirlerse, onları tövbeye mecbur etmez. Zorla ettirilen tövbe, tövbe sayılmaz. Evet, Allah Rahman ve Rahim'dir. Emrettiği bütün vacipler ve sünnetler O'nun rahmetinin birer cilvesidir. Cennete ve huzuruna girmemizi sağlayacak şeyleri bize göstermiştir.

Aynı zamanda bütün haram ve mekruhlardan, yani kendisinden uzaklaştıran şeytanlardan ve ateşe yaklaştıran şeylerden bizi sakındırmıştır. Gerçekte bütün ilâhî vecibeler O'nun geniş rahmetinden kaynaklanmaktadır. Çünkü, mümin dini vecibelerini yerine getirme noktasında çok hassas olmalı ve bilmelidir ki; eğer bir vecibeyi terk ederse aynı miktarda kendisini Rabbin rahmetinden mahrum bırakmıştır ve asla onu geri getiremez.

Ömür Kısa, Ama Azap Ebedi

Diğer bir şüphe de şudur ki, kâfirin ömrünün sınırlı olmasına ve dolayısıyla küfür ve günahının da sınırlı olmasına rağmen cehennemde ebedi olarak kalması ilâhî adalete sıgar mı?

Bu şüphenin cevabı da şöyledir: Bir ömür boyu küfür ile yaşayan kâfir, sabit ve değişmeyen bir şeyi, kendisi için iradesiyle seçmiştir. Bu kazancının gerekliliği ateşte ebedi kalmasıdır. Başka bir deyişle kendisine öyle bir karanlık hazırlamıştır ki asla aydınlanmaz.

Buna karşılık mümin, iman ve takvasıyla; yok olmayan, sabit ve sonsuz bir şeyi kendi iradesiyle kazanmış, asla karanlığa yüz tutmayan bir nur yapmıştır kendine.

Bihâru'l-Envâr'daki bir hadise göre İmam Cafer Sadık (a.s), cennet ve cehennemin ebedi oluşuna dair Ebû Hâşim'in sorduğu bir sorunun cevabında şöyle buyurmuştur:

Cehennemliklerin, cehennemde ebedi kalmalarının sebebi, onların dünyadaki niyetleridir; eğer onlar dünyada ebedi kalacak olsalardı, her zaman Allah'a karşı günah işleyeceklerdi. Cennetliklerin, cennette ebedi kalmalarının sebebi, onların dünyadaki niyetleridir; eğer onlar da dünyada ebedi olarak kalsalardı Allah'ın emrine karşı gelmeyeceklerdi

Buradan anlaşılıyor ki, cennetliklerin ve cehennemliklerin ebedi olarak cennette veya cehennemde kalmaları, niyetlerinden kaynaklanmaktadır.

MEÂDLA İLGİLİ SORULAR VE CEVAPLAR

Soru 1) Zer âlemi diye bir âlem var mıdır? Varsa keyfiyeti nasıldır? Eğer yoksa "**Elestu bi Rabbikum**" ayeti neyi beyan ediyor?

Cevap 1) Merhum Allâme Meclisî (r.a) Biharü'l-En-var kitabının 3. cildinde tıynet, zer âlemi ve misak olayıyla ilgili birçok hadis nakletmiştir ki o hadislerden anlaşılan özetle şudur: Allah Tebareke ve Teâla beşeriyetin babası olan Hz. Âdem'i yarattıktan sonra onun kıyamet gününe kadar gelecek olan zürriyetini zer (karınca kadar küçük) şeklinde dışarı çıkardı. Daha sonra onların ruhlarını bu bedenlere yerleştirdi. O zaman akıl, şuur, irade ve ihtiyara sahiptiler.

Ondan sonra, kendi vahdaniyetine, peygamberlerinin risaletine ve yol gösterici imamların velâyetine yönelik onlardan misak (söz) aldı ve şöyle buyurdu: "**Ben sizin Rabbiniz değil miyim?**" O anda yemin (sağ) ashabından olan bir grup, gönüllü ve rağbetli olarak itaat edip "**Evet.**" dediler ve Hak Teâlâ'yı ikrar ve tasdik ettiler. Bunların dışında kalan ve şimal (sol) ashabı olarak adlandırılan grup ise meylsiz ve istemeyerek "**Evet.**" de-diler.

Daha sonra Hak Teâlâ bir ateş yarattı ve onların ateşe girmelerini emrederek onları imtihana tabi tuttu. Yemin (sağ) ashabı Hak Teâlâ'nın emrine uyarak ateşe girdiler. O vakit ateş soğuyarak onlara zarar vermedi. Diğer grup ise Hak Teâlâ'nın emrine uymayarak ateşe girmediler. Bu imtihan bu şekilde üç defa tekrarlandı.

Tıynet, zer âlemi ve misak alma ile ilgili hadislerin açıklaması ve murat edilen manaların beyanında âlimler arasında üç ayrı görüş hâkimdir:

1- Ahbariler (hadislerin zahirini kabul edenler) gurubu: Bunlara göre bu hadisler müteşabihdir. Onların anlaşılması ve onlar hakkında araştırma yapılması bizim akıl ve anlama kapasitemizin çok üstündedir. O yüzden genel iman yeterlidir ve onlarla ilgili ilmi ise mutlaka Ehlibeyt'e (a.s) bırakmamız gerekir.

2- Şeyh Müfid, Seyit Murtaza, Mecmeü'l-Beyan kitabının sahibi Tebersi, tefsirciler ve onları izleyenlerin görüşü: Onlar tıynet ve misak (söz) alınmasıyla ilgili ayet ve hadislerdeki tabirleri birer kinaye, mecaz ve istiare olarak değerlendirmişlerdir ki bunların detayları Bi-harü'l-Envar ve Usulü'l-Kâfi'nin şerhinde yazılıdır. Özellikle zer âlemi hakkında Merhum Şeyh Mufid şöyle diyor:

Bu konuda en sahih rivayet şudur ki: Allah-u Teâlâ Hz. Âdem'in arkasından onun zürriyetini zerreler şeklinde çıkarıp ufuğu onlarla doldurdu ve onları üçe ayırdı:

Bazıları karanlıksız nurdu. Onlar Âdem'in çocuklarından seçilmiş ve gûnahtan pak ve temiz olanlardı. Bazıları hiç nuru olmayan halis karanlıkta olanlardı. O grubu itaat etmeyen kâfirler oluşturuyorlardı. Bazıları ise nur ve karanlığın birlikte olduğu gruptu. Bunu da hem itaati hem de günahı bulunan Müminler oluşturuyordu.

Âdem'in zürriyetinin bu şekilde dışarıya çıkarılmasından maksat, Allah-u Teâlâ'nın bu şekilde Âdem'e, neslinin çokluğunu tanıtmak ve kendi kudret ve saltanatını ve yaratılışının acayıpliklerini ve sonradan olacakları göstermek istemesiydi.

"Ben sizin rabbiniz değil miyim?" ayetinin tefsirinde nakledilen hadisler ise ahad rivayetlerdir ve herhangi bir itibara sahip değildir. Hatta uydurma rivayetler olduğunu söylemek bile mümkündür.

Daha sonra Şeyh Müfid, A'râf Suresi'nin 172. ayetinde belirtilen söz alma ile ilgili olarak şöyle diyor:

Hz. Âdem'in zürriyetinden, tevhit ve rububiyetine yönelik alınan bu ahit ve onların **"Evet."** şek-

lindeki kabulleri, lâfzî ve sözlü bir ahit değildi. Yine sadece Hz. Âdem'in zamanında değildi; bu tekvinî bir ahittir ki, herkesin yaratılış ve fitratına koyulmuştur. Yani yaratıcı Allah'ı arama hissi ve tevhit gerçeğini kabul etme kabiliyeti her insanın zatına ve fitratına yerleştirilmiştir. Binaenaleyh bütün insanlar tevhit ruhuna sahiptirler. Onlara sorulan bu soru, tekvin ve yaratılış diliyle sorulan bir sorudur ve verilen cevap da fitridir. Yani Allah-u Teâlâ insanları öyle bir şekilde yaratmıştır ki, eğer onların bozulmamış fitratına, "Rabbiniz kimdir?" diye sorulursa herkes lisan-ı hâl ve fitrat diliyle "Allah'tır" derler. Şimdi de içine müracaat eden herkes bilinçaltında bunun eserlerini görebilir.

Hatta psikologların son zamanlarda yaptıkları araştırmalara göre, dini ve manevî duygular, insandaki köklü ve bilinçaltına yerleşmiş olan önemli hislerdendir. Bu his, insanlığını tarih boyunca sürekli Allah'ı aramaya ve tanımaya itmiştir. Eğer akıl ve vicdan sahibi her insan kendi içine müracaat etse, kendisini bir yaratanın ve eğitenin olduğunu anlayacak ve onun, kendisinin ve yaratılış âleminin rabbi olduğunu kabul edecektir. Örneğin, üç-dört yaşlarındaki bir çocuğun önüne, o görmeden bir şey koysak, o çocuk o şeye el sürmeden önce, onu getiren kimseyi görebilmek için sağına soluna bakacaktır. O çocuk fitrî olarak, her olayın bir meydana getiricisinin olduğunu bildiğinden dolayı böyle davranmaktadır.

3- Geçmiş ve şimdiki âlimlerin birçoğunun görüşü: Bu grup, tıynet ve yaratılış, zer âlemi ve Hak Teâlâ'nın ruhlarından söz almasıyla ilgili bizlere ulaşan haberlerin hepsinin doğru olduğuna ve olayın zahiren anlatıldığı şekliyle de doğru olduğuna inanıyorlar. Onlara göre bu tür bir inancın hiçbir şekilde dinin usulüyle ve aklî kaidelerle bir çelişkisi de yoktur.

Eğer bir kimse zer âleminde alınan bu sözün mecburî ve zorlama olduğu düşüncesine dayanarak bu şekilde bir inancın cebriye mezhebinin doğruluğunu teyit ettiği sonu-

cuna varırsa, ona verilecek cevap şudur: Evvela, o âlemde herkes ne kabul ettiyse, şuurlu bir şekilde bilerek ve kendi hür iradeleri ile kabul etmişlerdir. Hatta bazıları, insanların o âlemde sahip oldukları akıl ve şuurun bu dünyadakinden daha fazla olduğunu söylemişlerdir.

Saniyen bizlere ulaşan hadislerin bir kısmından anlaşılan şudur ki, herkes zer âleminde verdiği her söze uymaya ve kabul ettikleri her ameli de yapmaya mecbur olmadıkları gibi hatta bu âleme geldiklerinde verdikleri sözleri unutup amellerini yerine getirmeme hürriyetine de sahiptirler. Bu konu hakkında Emirü'l-Müminin Hz. Ali'den (a.s) nakledilen hadiste şu tabir geçmektedir: *"Ve şerete fi zalike el-beda fi-him."* Yani: *"Allah-u Teâlâ, ashab-ı şimal hakkında beda'yı şart koşturmuştur."* Yani zer âleminde kötü seçim yapan bu kimseler, eğer bu âleme geldikten sonra tövbe eder ve Hak Teâlâ'ya dönüp peygamberlere uyarlarsa, Allah-u Teâlâ onların durumunu değiştirir ve ashab-ı yeminin arasında karar kılar. Nitekim Ramazan ayının dualarında şöyle geçmektedir. "Allah'ım eğer ben şakilerden (bedbahtlardan) idiysem, beni onların arasından silip, saadetlilerin arasına yaz. Hiç şüphesiz sen (Kur'ân'da) buyurdun ve senin sözün hak-tır:

**Allah istediğini siler ve istediğini sabit bırakır
ve onun yanındadır Ümmü'l-Kitap.**

"Eğer akıllı idiysele, nasıl oldu da kendi zararlarına olacak bir girişimde bulundular?" sorusuna gelince, bunun cevabı da şudur: Buna şaşırmamak gerekir. Çünkü bu dünyada birçok akıllı kimsenin önce şuurlu olarak ve kendi hür iradelerine dayanarak zararlarına olan bir takım işlere bu-laşıp daha sonra da bu yaptıkları işlerin farkına vararak yine şuurlu ve hür iradeleri ile pişman olup da tövbe ettikleri görülmektedir. Ayrıca melun şeytanın şuurlu olarak ve kendi hür iradesi ile Allah'ın emrine uymayarak, secde etmekten kaçınması da bunun bariz bir örneğidir.

Soru 2) Acaba sakat ve mahrum kimselerin mahrumiyet ve mağduriyetleri ahirette mi telâfi edilecek?

Cevap 2) İnsanların yaratılırken güzellik veya çirkinlik, bedenin sağlıklı olup olmaması, fakirlik veya zen-ginlik, sağlık veya hastalık gibi bazı özellikler bakımından birbirlerinden farklı olarak yaratıldıklarını görmekteyiz. Bunda da bir takım hikmetler söz konusudur. Bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

a) Her şey zıddıyla tanınır: Yani çirkinlik olamazsa, güzellik ve çekicilik fark edilemez. Noksanlık olmazsa, kâmillik tanınmaz. Diğer örnekler de aynı şekildedir.

b) "İnnehu ala kulli şey'in kâdir" (Hak Teâlâ'nın her şeye kâdir olduğu) gerçeğinin ortaya çıkması.

c) Bazı insanların kör, çirkin, hasta veya fakir olmaları, kendileri hakkında daha hayırlıdır. Bu insanlar eğer bu hayrı görebilmiş olsalardı, Allah-u Teâlâ'nın ken-dilerine vermiş olduğu bir takım eksiklikleri rahatlıkla kabul edebileceklerdi.

Bir gün peygamberlerden birisi "Şattü'l-Arap" nehrinin kenarından geçerken, orada oynayan bir grup çocuk gördü. Daha sonra o grubun içinde kör bir çocuğun olduğunu ve diğer çocuklar tarafından eziyete maruz bırakıldığını fark etti. Ayrıca arada bir de o çocuğu suya daldırıp çıkartıyorlardı. O peygamber gördüğü bu manzara karşısında çok etkilendi ve oracıkta o çocuğun gözlerinin görmesi için Allah'a dua etti. Allah-u Teâlâ o peygamberin duasını kabul etti ve çocuğun gözleri görür hâle geldi. Ama bu defa da gözleri iyileşen çocuk diğer çocuklara eziyet etmeye başladı. Çocukları birer birer yakalayıp suya daldırıp çıkartıyordu. Bu şekilde birkaç çocuğun ölmesine de sebep oldu. Sonunda o peygamber Allah'a dua edip şöyle dedi: *"Ey Rabbim, sen her şeyi en iyi bilensin. Onu eski hâline geri çevir."* Bizler de biraz düşündüğümüzde bu tip olayların etrafımızda sıkça gerçekleştiğini görebiliriz.

d) Kullar arasındaki farklılık kulların imtihanı ve mutluluğun veya bedbahtlığın ortaya çıkması içindir. Bu yüzden-

dir ki insanlar sabırlı olabilmeleri ve tam teslimiyete ulaşabilmeleri ve bu sayede sabredenlerin yüksek makamlarına ulaşabilmeleri için çeşitli şeylere müptela edilirler.

Muaf olanlar ve hiçbir şeye müptelâ edilmeyenler ise şükür etmeleri ve kendilerine verilen nimetlerin kar-şısında ilâhî vazifeleri yerine getirmeleri amacıyla çeşitli imtihanlara tabi tutulurlar. Müptelalar hakkında şöyle buyrulmaktadır: **"Ve ca'elna ba'zakum liba'zin fitneten tubsirûn."** (Sizlerden bazınızı bazınıza imtihan vesilesi kıldık ki basiret sahibi olasınız.)

Mahrumların mahrumiyetlerinin giderilmesi meselesine gelince...

Bu eksikliklerin ve mahrumiyetlerin en iyi ve en güzel şekilde giderilip telafi edileceği şüphe götürmez bir gerçektir. Allah-u Teâlâ'nın Cebbar ismine sahip olması da bu dü-şüncemizi doğrulamaktadır. Çünkü "Cebbar" telafi eden demektir. Ayrıca Allah-u Tebarek ve Te-âlâ'nın, kulların maruz kaldıkları şiddet, musibet, kederler, elemeler ve uğradıkları mahrumluk karşısında kulların razı olacağı ölçüde onlara rahmet ve merhamet edeceği, kelâm ilminde de ispatlanmıştır. Elbette bunun gerçekleştirilmesi mahrumluğun insanın kendi iradesi ve gücü dışında gerçekleşmesine bağlıdır. Eğer kul kendi özgür iradesine bağlı olarak kendi isteğiyle bir mahrumluğa sebep olmuşsa doğal olarak Allah-u Teâlâ tarafından telafi edilecek bir durumu yoktur.

Usul-u Kâfi kitabının Bab-u Şiddet-i İbtılai'l-Mümi-nin bölümünde şöyle rivayet edilir: İbn Ebu Ya'fur diyor ki:

Çok dert çeken bir insandım. Çektiğim dertler ve çileler için Hz. İmam Sadık'a (a.s) şikayette bulundum. İmam (a.s) cevap olarak bana buyurdu ki: *"Ey Abdullah! Eğer bir Mümin dertte ve musibette ne kadar çok sevap olduğunu bilseydi dertler ve belalarla parça parça edilmeyi arzulardı."*

Yine aynı kitabın on birinci cildinde şöyle anlatılıyor:

Ebu Basir gözleri görmeyen bir adamdı. Bir gün İmam Bâkır'ın (a.s) yanına geldi ve şöyle dedi: "Siz

ölüyü diriltip, kör olan bir kişiyi de iyileştirebilir misiniz?" O hazret buyurdu ki: *"Allah'ın izniyle evet."* Bu soruyla, hazretin görmeyen gözlerini iyileştirmesini istiyordu. İmam Bâ-kır (a.s) ona, *"Yakınıma gel."* buyurdu. Daha son-ra da mübarek ellerini onun gözlerine çekerek gözlerini iyileştirdi. O da dedi ki: *"Her şeyi görüyorum."* İmam Bâkır (a.s) ona dedi ki: *"Sen gözlerinin görmesi ile birlikte diğer insanlar gibi yaptığın her iyi ve kötü işlerden dolayı kıyamette hesaba çekilmeyi mi istersin yoksa eski hâline geri dönerek gözlerinin görmemesini ama ona karşılık hesaba çekilmeden doğrudan cennete gir-meyi mi istersin?"* O da dedi ki: *"Eski hâlime dön-mek istiyorum."* İmam (a.s) da onu tekrar eski hâline geri döndürdü.

Bu hadisten de anlaşılacağı üzere bu dünyada eğer kör-lük karşısında sabırlı olunursa kıyamette hesaba çekilmekten emniyette olunacağı anlaşılmaktadır.

Bu ve benzeri birçok rivayetten anlaşılacağı üzere Mennan olan Allah dünyada belalara müptela olanlarla, hayırları için dualarını kabul etmediği kullarının maruz kaldıkları mahrumluklarını kıyamet gününde öyle bir telafi edecek ki bunu görenler *"Keşke dünyada hiçbir duamız kabul olmasaydı."* diyerek hasret çekecekler.

Ama soruya gelince dünyada âlemin genel nizamı ve kendi menfaat ve hayırları için bir takım belalara müptela olup da bu dünyada imansız olarak gidenler, **"Leyse lehu'd dünya ve'l ahire."** (Onlar için dünyalık- ve ahiret-lik- yoktur.) ayetinin gerçek mısdaqlarıdır. Cevap olarak diyoruz ki, kıyamet gününde böyle insanların mah-rumluklarının Cebbar olan Allah tarafından giderilmesi bu kimselerin kendi özgür ve istekleri ile kâfir olduklarından ve iman getirmediklerinden dolayı mümkün değildir. Bu yüzden kâfirler için kıyamet gününde herhangi bir nasip ve telafi söz konusu değildir.

Soru 3) Acaba "Cismanî Miraç" kesin itikatlardan mı? Allah Resulü'nün (s.a.a) Miraç gecesinde cehennem-de azap

edilen kimseleri gördüğü rivayet edilmiştir. Acaba insanların dünyaya gönderilmeden ve kıyamet kopmadan Allah Resulü'nün (s.a.a) bu sahneleri görüp müşahade etmesi, ne tür bir müşahededir?

Cevap 3) Evet, "Cismanî Miraç" mezhebin ve dinin kesin itikatlarından olup Kuran-ı Mecid'in İsrâ Suresi'nin ilk ayetiyle de sabit olmuştur. Yani, O hazretin miraç gecesindeki Mescidu'l-Haram'dan Mescidu'l-Aksa'ya kadar olan seferinin başlarında zikredildiği gibi gerçekleşmiştir. Kuran'ı Kerim'de bu olay anlatılırken şöyle buyurulmuştur:

Eksiklikten uzaktır O (Allah) ki gecenin bir vaktinde kulunu, ayetlerimizden bir bölümünü kendisine göstermemiz için, Mescid-i Haram'dan, çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Aksa'ya yürüttü. Gerçekten O, işitendir, görendir.

Daha sonra da Mescidu'l-Aksa'dan gökyüzünün katlarına doğru sefer yapıldığı rivayetlerde de bildirilmiştir. Yine aynı şekilde Necm Suresi'nin tefsirinde de bu rivayetler aynı şekilde belirtilmiştir. Görüldüğü üzere Allah Resulü'nün Miraç olayı, gerçekte dinin kesin itikatları arasında yer almaktadır.

Miraç gecesinde Hz. Resul-i Ekrem'e (s.a.a) gösterilen sahnelerden birisi de kıyamet ve berzah âleminde sonradan gerçekleşecek olan sahnelerin gösterilmesidir. Yani, henüz dünya âlemine gelmemiş sevap ve günah sahibi insanların kıyamet gününde başına gelecek olayların Hz. Resul'e (s.a.a) izletilmesidir.

Soru 4) Acaba vahşi hayvanlar, kuşlar ve insan olmayan diğer canlılar da kıyamette diriltilecekler mi? Ruhun baki olduğuna inanış ile birlikte, diğer canlıların ruhları ahirette nerede bulunacaktır?

Cevap 4) Ahiret âleminin özellikleri hakkında geniş kapsamlı bir bilgiye ulaşmak için vahiyden başka bir yol bulunmadığını ve bu bilgilerin de sadece Kur'ân'dan ve Ehlibeyt'ten (a.s.) elimize ulaşan haberlerden oluştuğunu göz

önünde bulundurarak, şunu diyebiliriz: Elimize ulaşan haberlerin hiç birinde hayvanlar hakkında kapsamlı bir bilgi yoktur. Dolayısıyla bu konu hakkında genel bir inanç yeterli olacaktır.

Kuran-ı Kerim, Tekvîr Suresi'nde şöyle buyurmaktadır:

Hayvanlar tekrar dirildikleri zaman...

Bazı müfessirler bunun kıyamet öncesine ait olduğunu bildirmiş ve bundan, hayvanların ormanlardan ve sazlıklardan çıkarak diğer hayvanlarla toplanacaklarının kastedildiğini bildirmişlerdir.

Yine Kur'ân-ı Mecid'in En'aâ Suresi'nin 38. ayetinde şöyle buyrulmaktadır:

Yeryüzünde kıpırdayan ve gökyüzünde de uçan hiçbir canlı yok ki, sizin gibi ümmet olmasınlar. Biz kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmamışızdır. Sonra (onlar) Rableri(nin hu-zuruna) toplanacaklardır.

Sizlerin de gördüğü gibi hayvanların tekrar diriltilecekleri bu ayetlerde beyan edilmiştir. Ama onların dirilişlerinin ne şekilde olacağı, onlara nasıl davranılacağı açıklanmamıştır. Aynı şekilde hiçbir muteber haberde de bu konular hakkında tafsilatlı bir açıklama yer almamaktadır. O hâlde belirtilen bu genel inanç (hayvanların haşr edileceği) bizim için yeterlidir.

Allame Meclisî (r.a.) Hakku'l-Yakin kitabında bu konu ile ilgili birkaç rivayet naklederek şöyle buyuruyor: Ayetlerin ve haberlerin zahirlerinden de anlaşılacağı üzere, hayvanlar tekrar diriltilecekler ve kendilerine yapılan zulümler hakkında yargılama talebinde bulunacaklardır.

Diğer hayvanlardan bazıları da başka maslahatlar için tekrar diriltileceklerdir. Örneğin: Hz. Salih'in (a.s) devesi, Ashab-ı Kehf'in köpeği, Hz. Yusuf'un kurdu ve Bel'am-ı Bau-ra'nın eşeği cennete gireceklerdir.

Güvenilir haberlerden ve rivayetlerden, hayvanların hepsinin diriltileceklerine dair kesin bir bilgi yoktur. Bu nedenle şia mütekellimlerinin çoğunluğu bu konu hakkında

tafsilatlı açıklama yapmamış ve icmali olarak bu konuya değinmişlerdir.

Minhac Tefsirinde şöyle buyrulmaktadır:

Rivayet edilmiştir ki; vahşi hayvanlar diriltilip kısas gerçekleştikten ve bazı değişikliklere uğradıktan sonra toprağa gömülecek ve hiçbiri baki kalmayacaktır. Ancak, insanoğlunun sevdiği tavus kuşu ve benzerleri bundan müstesnadır.

Daha sonra şöyle buyurmaktadır:

Sahih ve meşhur olan görüş, onların baki kalmayacaklarıdır.

Ama melekler, cinler ve şeytanlar gibi diğer yaratıkların tekrar diriltileceğinde herhangi bir şüphe yoktur. Daha sonra melekler cennete, şeytanlar ve cinler içinde ise iman getirmiş olan çok az bir grubun dışında kalanlar da cehenneme gönderilecektir. Ancak cinler ve şeytanların mümin olanlarının da yerleri hakkında ihtilaf vardır.

Örneğin bazı görüşlere göre, onların yerleri cennettedir ama insanlardan daha aşağıda olacaktır. Başkaları da onların yerlerinin A'raf olarak adlandırılan yer olduğunu söylemektedirler. Ama özellikle Rahmân Suresi'nde cinlere ve insanlara hitap eden ayetleri dikkate alırsak birinci görüşün doğru olabileceği ihtimali daha fazladır.

Soru 5) Mustazaflar kimlerdir? Onların haşr edilmesinin ve hesaba çekilmelerinin keyfiyeti nasıl olacak?

Cevap 5) Mustazaf kelimesinin daha geniş bir açıklamasını yapabilmek için Allame Meclisî'nin (r.a) Hakk-ül Yakın kitabındaki bir ibareye başvuruyoruz. O şöyle buyurmaktadır:

Bu konunun aslı şu şekildedir. Genel olarak bilinmesi gerekir ki, hem aklî, hem de naklî deliller ışığında, Kur'ân ve hadislerden elimize ulaşan haberlerden anlaşıldığı üzere Allah-u Teâlâ adildir. Zülüm yapmamaktadır ve yapmayacaktır. Çocuklara, delilere, kendilerine hüccet tamamlanmamış özü

sahiplerine ve akli kemale ermediği için hak ile batılı ayıramayanlara, anlayıp kabul edebilecekleri başka bir hüccet gösterilme-dikçe Allah-u Teâlâ azap etmeyecektir.

O hâlde, onları ya kıyamette yapmış oldukları iyilik veya kötülükle yargılayacak ve hesaba çekilmenin sonucuna göre onlara davranacak, ya onları cennet ve cehennem arasındaki Araf denilen yere veya cennette daha alt derecede bir yerlere yerleştirecek ya da bazıları cennet ehlinin hizmetçileri olacaklar, bazıları Araf denilen yerde ve diğer bazıları ise cennette olacaklardır.

Kuleynî'nin Zürare'den sahih olarak rivayet ettiği bir hadiste bu konu şöyle geçmektedir:

Bir gün Hz. İmam Cafer Sadık'a (a.s), "Buluğ çağına ermeden ölen çocuklar hakkında ne buyurursunuz?" diye sordum. O hazret şöyle buyurdu: "Hz. Resul-i Ekrem'den (çocukların) durumlarını sordular. Hz. Peygamber buyurdu ki: "Allah-u Teâla onların yapacakları şeyleri en iyi bilendir." Hz. İmam devamla şöyle buyurdu: "Yani, onların hakkında soru sormaktan vazgeçin, onlar hakkında bir şey söylemeyin, onlarla ilgili bilgiyi Allah'a bırakın."

O hâlde bizler de onlar hakkında her şeyi Allah'a bırakmalıyız. Çünkü onlara fazilet ve adaletin gerektirdiği şekilde davranılacaktır. Bazı rivayetlerden de anlaşılacağı gibi, cennet ehlinin hizmetinde bulundurulurlarsa bu onlara zor gelmeyecektir. Hatta bundan lezzet dahi alacaklardır. Bu, tıpkı meleklerin hizmetlerinden lezzet almaları gibidir.

Elbette şimdiye kadar zikredilen konular, mustazaf olup da mümin olmayanların çocukları hakkındaydı. Görünüşe göre, Müminlerin çocuklarının ahirette ebeveynleriyle birlikte olacakları konusunda herhangi bir ihtilaf yoktur. Müminlerin çocukları cennette ebeveynlerinin daha çok mutlu olmaları için onlarla birlikte olacaklardır.

Usul-i Kâfi ve Tevhid-i Saduk'ta İmam Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet edilmiştir:

Müminlerin çocukları amel bakımından eksik olmalarına rağmen Allah-u Teâlâ onları, babalarının gözleri evlatlarıyla aydınlansın diye kendi aileleriyle birlikte haşredecektir.

Soru 6) (Bir grup filozofun ortaya attığı ve kısaca) "Âkil ve me'kul (yiyen ve yenilen) şüphesi" diye meşhur olan bu eleştirinin cevabı nedir? Bu durumda olanların haşredilmesi ve hesaba çekilmeleri nasıl olacaktır?

Cevap 6) Bazı filozofların cismani mead ile ilgili olarak öne sürdükleri ve "akıl ve me'kul şüphesi" olarak meşhur olan eleştiri (iki kısımdır ve) özeti şudur:

(1. kısım:) Eğer bir insan, diğer bir insanın tamamını yerse ve yenilen insan, yiyecek insanın bedeninin bir parçası hâline gelse ve kıyamet gününde de yenilen şahıs, yiyecek şahsın bir parçası olsa o zaman yenilen insan haşredilmiş sayılmaz. Yok, eğer o yenilen şahıs, yiyecek şahsın bir parçası değil de ayrı olarak yaratılsa o zaman da yiyecek şahsın bedninde bir nakıslık ve eksiklik meydana gelecektir. Zira yiyecek şahıs da tam olarak yaratılmış sayılmayacaktır.

Bundan dolayı bu görüşe göre; birinci olarak, beden o en yüksek büyüme noktasına kadar ulaşması ve ikinci olarak da; bir şahsın bedeninin değişikliğe uğramış olması ve onun parçalarının bir kısmının diğer bir insanın parçası olması gerekmektedir. Yani bedeni değişime uğrayan şahsın uzuvları yiyecek hâline dönüşerek diğer bir insan tarafından yenilmesi suretiyle o yiyecek insanın bedeninin bir parçası olacaktır. O zaman, başka bir şahsın parçası hâline gelen kişinin uzuvları kıyamette nasıl olur da tekrar diriltilebilir? Acaba kıyamette yaratılacak olan beden, yiyecek şahsın bedni mi sayılacaktır, yoksa yenilen şahsın bedni mi sayılacaktır? Eğer yiyecek olsa, yenilenin olmayacaktır veya yenilenin bedni olarak yaratılsa bu sefer de yiyecek bedni olmayacaktır.

(2. kısım:) Yine aynı şekilde diyorlar ki: Hiç şüphesiz, her insan hayatı boyunca o ilk günden ta son nefesini verin-

ceye kadar geçen süre zarfında bedeninde bir takım değişiklikler olmaktadır. O hâlde, kıyamette tekrar diriltilecek olan beden, bir ömür boyunca meydana gelen değişiklikleri barındıran beden mi olacaktır, yoksa sadece ölüm anında mevcut olan beden mi?

Bütün bunlara dayanarak bu görüşe göre; ölüm anına kadar değişime uğrayan beden ile ilgili şöyle denmektedir: İlk şahıs, kendi bedeni ile zamanında ibadet ederken daha sonraları o beden, değişime uğrama sebebi ile başka bir insanın bedeninin bir parçası hâline gelebilir. O ikinci şahıs da hem kendi bedeni ve hem de ilk şahıstan kendisine geçen bedenle hayatının sonuna kadar günah işlemiş olabilir. Bu durumda, ikinci şahıs kıyamette tekrar dirildiğinde kendisine sonradan eklenen parçalara sevap verilse o verilen sevap, hak etmediği hâlde ona verilmiş olacaktır.

Bu iki şüphenin kaynağına verilecek cevap şudur: Âlimler ve mütekellimler bu konuyla ilgili olarak yeterli ve uygun cevapları vermişlerdir. Onlardan biri olan Ha-ce Nasiruddin Tuşî (r.a) Tecridu'l-Kelâm kitabında bu eleştiri ile ilgili olarak şöyle buyuruyor:

Her insanın bedeninde aslî organlar bulunmaktadır ki; bunlar, o insanın yaşamının başladığı andan ölünceye kadar vardırılar ve hiçbir değişikliğe uğramadan aynı şekilde kalırlar.

Bunlarla birlikte sonradan oluşan uzuvlar da vardır ki; onlar vücuttaki hararet vasıtasıyla sürekli değişim hâlindedirler ve değişime uğrayabilmek için kendisine gıda maddeleri gönderilmesine muhtaçtırlar. Nitekim herhangi bir rahatsızlık zamanında, gıda maddelerinin tahlil cüzlerine dönüşebilme gücü de zayıflamaktadır. Böyle bir durumda, bedenin fazla cüzlerinin ne kadarının heder olduğu açıkça hissedilebilir.

O hâlde şöyle diyebiliriz: Kıyamet gününde tekrar diriltilecek olan beden, doğumdan ölüme kadar hiç değişmeyen ve asıl cüzlerin oluşturduğu beden-

dir. Ve fazlalık olan cüzlerin tekrar diriltilmesi ve haşredilmesi zorunluluğu yoktur.

Öyleyse eğer bir insan değişime uğrayarak gıda maddelerine dönüşmüş başka bir insanın bedenini veya uzuvlarından birini yese, o yenilen in-sanın bedeninin asıl olan uzuvlarının yiye insana geçmediğini söyleyebiliriz.

Sonuç olarak diyebiliriz ki; yenilen uzuvlar yiye şahsın fazla cüzlerinden sayılırlar ve hiçbir zaman onun bedeninin asıl uzuvlarından olmazlar. Bu durumda da herkesin asıl uzuvları başka birinin asıl uzuvları ile karışmamakta ve böyle bir durumdan mahfuz kalmaktadır. Bu uzuvların hepsi toprakta bulunmaktadır ve kıyamet günü geldiği zaman da ilâhî kudret ile tüm insanların Allah'ın ilmi dâhilinde bulunan dağılmış asıl uzuvları toplanarak yapmış oldukları amellerin hesabını vermek üzere Allah'ın huzuruna getirileceklerdir.

Soru 7) Bazı amellerin sevapları o kadar çoktur ki, insanın inanası gelmiyor. Bununla birlikte insan "Bunca sevaptan nasıl olur da istifade edilir?" diye düşünmekten kendini alamıyor. Bu konuyu aydınlatır mısınız?

Cevap 7) İnsanı yanlışlıklara düşüren meselelerden birisi de insanın berzah ve kıyametle ilgili anlatılan olayları bu dünyanın hâl ve vaziyetleriyle kıyas edip karşılaştırmasıdır. İnsan bu dünyada var olan ihtiyaçları giderme sebepleri yönünden ve aynı zamanda çeşitli dünya lezzetlerinin elde edilmesi yönünden, ahiret âleminin bu dünya ile aynı olduğunu zannetmektedir. Hâl-buki her âlemin varlıklarının, çokluk, azlık, genişlik ve darlık yönlerinden kendi âleminin ölçüleri ile hemahenk olduğundan gafildir.

Örneğin: Bir kişi gelip de, anne karnında rahatlık içerisinde yorulmadan yaşayan bir bebeğe, gün gelip de bulunduğu bu mekândan çıkacağını ve bulunduğu yerden milyonlarca kat büyük ve hatta kıyas bile edilemeyecek kadar büyük bir yere gideceğini, orada daha başka şeylere ihtiyaç

duyacağını, birbirinden farklı ve çeşitli yiyecekleri karnını doyurmak için elde etmesi gerektiğini, giyinip kuşanmak için çeşitli elbiselere ihtiyaç duyacağını söylese, anne kar-nındaki bebek, duydukları karşısında şaşırıp inanmasa ve "Bunlar saçma sözler. Zira yarım metreden daha az bir mekânda tam bir asayiş ile yaşayan ve bulunduğu mekânda hareket etme ihtiyacı duymadan yiyeceği bir kordon vesile-si ile kendisine ulaşan bir kimse nasıl olur da anlatılan şey-lere ihtiyaç duyabilir?" dese, kıyaslayarak yapmış olduğu itiraz, elbette ki yanlıştır.

Aynı şekilde bu âlemde hapsedilmiş bir kimse de, "Cen-netteki onca saraylar, yiyecekler, içecekler, huriler, meyve-ler ve daha nice şeylerden insan nasıl olur da faydalanabi-lir?" demektedir. Hâlbuki bu şahıs, ahiret âleminin, aynı an-da cennetlik lezzet ve hazlar gibi birkaç şeyden faydalanıla-bilecek şekilde yaratıldığından gafildir.

Ruh bu maddî âlemde hapsediği müddetçe de ken-di azametini ve ahiret âleminin genişliğini derk edemeyecek-tir.

Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır:

Gözlerinin aydınlığına sebep olacak nimet-lerden onlar için neler saklandığını bilmi-yorlar.

Soru 8) Tenasühün (Reenkarnasyonun) batıl oluşunun delilleri nelerdir?

Cevap 8) Tenasüh, bu varlık dünyasında ruhun, bulun-duğu bedenin yok olmasından sonra başka bir cisim ve be-dene geçmesine denir. Tenasühe inananlar, Adide mezhe-bindendirler.

Onlardan bir kısım, insan öldükten ve beden yok olduk-tan sonra ruhun başka bir insana geçtiğine inanmaktadırlar. Bu grup Nasuhiye olarak adlandırılır.

Bunların başka bir grubu ise insan ruhunun öldükten sonra hayvan ve haşerelere geçtiğine inanmaktadır. Onlara

göre bütün ruhlar hak ettikleri hayvanların bedenlerine geçmektedirler.

Örneğin, saadete ermiş olan ruhlar at gibi asil hayvanların bedenine, şaki olan ruhlar ise domuz ve köpek gibi hayvanların bedenlerine geçmektedirler. Onlara göre cesur bir insanın ruhu aslana ve başkalarına eziyet eden ve kırıcı olan kimsenin ruhu ise kurt bedenine, pinti ve mala düşkün olanların ruhu karınca ve farelerin bedenlerine geçmektedir. Bunlara da Mensuhiye denilmektedir.

Yine tenasühe inanan başka bir grubun inancına göre ise insan ruhu, ölümden sonra ağaç ve ot gibi bitkilere geçmektedir. Bunlara da Fesuhiye denilmektedir.

Tenasühe inanan başka bir grup daha vardır ki onlar da ölümden sonra insan ruhunun, taş ve benzeri katı cisimlere geçtiğine inanmaktadırlar. Bunlara da Resuhiye denilmektedir.

O hâlde diyebiliriz ki tenasühe inananlar kendi aralarında dörde ayrılırlar: Nasuhiye, Mensuhiye, Fesuhiye ve Resuhiye.

Bu inancın akıllardan uzak daha başka grupları da bulunmaktadır ama konumuzu uzatacağından bunlara değinmiyoruz. Tenasühe inanan bütün fırkaların inançları batıldır.

Her şeyden önce, bu mezhep İslâm dininin kesin inançlarına (hatta bütün şeriatlara ve dinlere) terstir. Çünkü insan öldükten sonra kabir sorgusu bitip de berzah âlemi müddetinin bitiminden sonra hesap için dünyada sahip olduğu bedeni ile tekrar diriltileceği inancı, İslâm'ın şartlarındandır.

Bu mezhebin mensupları, kıyameti ve herkesin bu dünyada yapmış olduğu amellerin karşılığını görmek ve hesaba çekilmek için tekrar diriltileceğini, cenneti ve cehennemi, oralaradaki hâl ve durumları inkâr etmektedirler. Onlar, hesabın bu dünyada olduğuna inanmaktadırlar. Ayrıca cennete girmeye vesile olan ibadet ve salih amelleri ve cehenne me sevk edecek olan günahları da inkâr etmektedirler.

O hâlde mukaddes şeriatın hakkaniyetine dair ileri sürülen tüm deliller aynı zamanda bu akıldan uzak mezhebin batıl olduğuna da delildirler.

İkinci olarak; bedenın anne rahminde oluşması tamamlandığı ve beden, ruhu taşıyabilme potansiyelini kazandığı zaman, varlık âleminin feyiz kaynağı Allah azze ve celle tarafından ruh yaratılır ve bedene yerleştirilir. Zira varlık âleminin kaynağı olan yüce Allah'ın vücudu kâmil ve feyzi mutlaklıtır. Ayrıca ruhun gönderildiğı bedende yaşama kabiliyeti de bulunmaktadır. Bu durumda eğer ölümden sonra ruh, bulunduğı bedenden çıkıp başka bir bedene girse, o zaman iki ruhun tek bir bedende birleşmesi sorunu meydana gelmektedir. Bir bedende iki ruhun aynı anda birleşmesi de akıl ve fitrat gereğı batıldır.

Üçüncü olarak diyeceğimiz şudur: Beden yaratıldığı andan itibaren sürekli kemale erme sürecindedir. Onun tüm kemalleri tedricen fiiliyata dönüşmektedir. Aynı şekilde ruhun da bedene girişinden itibaren kemale erme süreci başlar ve onda bulunan bi'l-kuvve özelliklerin hepsi fiiliyata geçer. Ölüm vesilesi ile ruhun bedenden ayrılması anında ruhta bulunan bi'l-kuvve özelliklerin hepsi veya birçoğı fiiliyata ulaşmıştır.

O hâlde, henüz hiçbir kuvveti fiiliyata ulaşmamış olan bedene, nasıl olur da kemale ermiş ve tüm kuvvetleri fiiliyata ulaşmış bir ruh geçebilir? Bu durumda, kemale ermiş ruhun henüz kemale ermemiş bedene girebilmesi için nakıs olması gerekir. Zira ancak bu şekilde nakıs olan bedenle birleşip müttehit olabilir ve birlikte kemale doğru yapacakları yolculukta geçirmeleri gereken merhaleleri tek tek kat edebileceklerdir.

Akıl ve mantık çerçevesi dışındaki tenasüh mezhebinin batıllığına delalet eden daha başka deliller de zikredilmiştir. Ancak biz burada yazılan delillerle iktifa ediyoruz.

Burada açıklanması gereken bir konu vardır. Mukaddes İslâm dininde zikredilen iki şekil Mesh vardır ve şu ana kadar anlattığımız tenasüh mezhebinde var olan inançtan çok

farklıdır. Şimdi bu iki konuyu ele alıyoruz. Birincisi Dünyevî Mesh ve ikincisi ise Uhrevî Mesh'tir.

1- Dünyevî Mesh:

Allah-u Teâlâ, emirlerine başkaldıran, ona kulluktan yüz çeviren, rezil sıfatları batınlarına işlemiş ve kendileri yoldan çıktığı gibi diğer insanları da yoldan çıkaran bazı kullarını insanlara ibret olmaları için akıbetlerini öne alarak onların zahirî suretlerini batınlarının büründüğü suret ile değiştirmiştir. Bazılarını maymun, bazılarını ise domuz ve bazılarını da köpek şekline dönüştürmüştür. Kur'ân-ı Kerim'in Mâide Suresi, 60. ayetinde şöyle buyrulmaktadır:

Kimden maymunlar ve domuzlar... yapmışsa...

Ve yine Sebt Ashabı (cumartesi günü azgınlık yapan bir grup Yahudi) hakkında Bakara Suresi 65 ve A'râf Suresi 166'da şöyle buyrulmaktadır:

...Onlara, 'Aşağılık birer maymun olunuz' dedik.

Açıkça bellidir ki; bu konu tenasühe inananların dediğinden farklıdır. Zira onların mezhebi şunu iddia etmektedir: Ölümden sonra ruh, (daha önce de değindiğimiz gibi) ölmenden evvelki hâl ve hareketlerine benzerlik gösteren bir hayvanın bedenine girer.

Hâlbuki Kur'ân-ı Mecid'de konu "Kulun suretinin ve günahın aslî zahirinin değişmesi" olarak geçmiştir. Yani ruhu günahkâr olan beden, insan şeklindeydi. Yüce Allah, Kahhar sıfatı ile o bedenlerin kendisini hayvan şekline döndürdü. Daha sonra o değişenlerin akrabaları gelerek onları o hâlde gördüler. Akrabalarının onları tanıdığı gibi değişenler de akrabalarını tanıyorlardı. Akrabaları onlarla konuşuyor ve şöyle diyorlardı: "Acaba sizlere nasihat etmedik mi? Sizleri bu kötü işten sakındırmadık mı?" Onlar ise cevap vermiyor, sadece ve sadece ağlıyorlardı.

Birçok rivayette de nakledildiği üzere, Allah-u Teâla bir kavmi değiştirdiğinde (bir hayvana dönüştürdüğünde), üç günden fazla dünyada kalamazlar. Şu anda dünyamızda domuz, maymun ve diğer hayvan nesillerinin hepsi hayvan

neslinden olan hayvandılar. O değiştirilmiş, hayvan olmuş insan soyundan değillerdir. Maymun ve domuz gibi hayvanlara Mesuhat (değiştirilenler) denilmesinin nedeni ise, onların mesuh edilmiş (değiştirilmiş) olduklarından dolayı değil de, insanların onlara benzetilerek değiştirilmesinden dolayıdır.

2- Uhrevî Mesh:

Hız. Peygamber (s.a.a) ve onun pak Ehl-i Beyt'inden (a.s) bize ulaşan birçok rivayetlerde belirtildiğine göre, kıyamet gününde tüm insanların zahiri şekilleri, dünyada iyi veya kötü seçimleri ile elde ettikleri batınlarına uygun surette tekrar diriltileceklerdir. Yani tenasüh inancına sahip kimselerin iddia ettiği gibi insanlar başka bedenlere ait olarak dirilecek değillerdir. Hatta onların zahiri bedenlerinin aynısı yaratılacaktır.

Şöyle ki; her ferdin kim olduğu, makamı, şanı ve şöhreti bilinecektir. Başka bir deyişle; mahşer gününde mana, sureti yenerek ön plana çıkacaktır. Kur'ân-ı Kerim'in Târik Suresi'nin 9. ayetinde de belirtildiği gibi o gün, "gizlenen şeylerin ortaya döküleceği gün"dür.

O hâlde insanlardan bazılarının şekilleri tıpkı meleklerin güzel şekilleri gibi olacaktır. O kimselerin dünyadaki varlıkları sırf hayırdı. Onların dünyadaki işleri, melekler gibi kendi yaratıcılarını tespih etmek ve ona ibadet etmektir. Tasvip edilmeyen hiçbir kötülük onlardan görülmemiş, hatta onların yarar ve hayırları her zaman diğer canlılara ulaşmıştır.

Bu grubun aksi olan diğer gruba gelince, onların yüzleri ise tıpkı şer ve pis olan şeytanlara benzeyecektir. Onların dünyadaki işleri sadece fisk, fesat, eziyet, işkence, hilekârlık, düzenbazlık ve şeytanların amel ve fiilleriydi. Başka bir grup yırtıcı hayvanlara ve diğer bir grup ise haşerelere benzeyecektir. İsrâ Suresi, 97. ayet-i kerimede buyurduğu gibi:

Biz onları kıyamet gününde sıfatları üzere yaratacağız.

Bazı tefsirlerde, baş aşağı hayvanlar şeklinde haşredilecekleri belirtilmiştir. Allah Resulü (s.a.a) buyuruyor ki:

İnsanlar niyetleri üzere haşredilecekler.

Ve yine buyurmuştur ki:

İnsanlar (kıyamet gününde) değişik suretlerde yaratılacaklar. Maymun ve domuz onlara nispetle daha güzeldirler.

Mecmau'l-Beyan tefsirinde Nebe Suresi, 18. ayetin ("**O gün sura üflenir, bölük bölük gelirsiniz.**") açıklamasında Hz. Resul-i Ekrem'den (s.a.a) şöyle nakledilmiştir:

Benim ümmetim dağınık olarak on grup hâlinde haşrolacaktır. Allah-u Teâlâ onları Müslümanların arasından ayırmış ve suretlerini değiştirmiştir. Bazıları maymun ve bazıları domuz şeklindedirler. Bazıları da kafaları aşağıya ve a-yakları da yukarıya doğru olduğu hâlde azap edilmek için (cehenneme doğru) çekilirler. Bazıları kör, bazıları dilsiz, bazıları da aptaldırlar. Bazıları da kendi dillerini çiğnerler ve ağızlarından pislik dökülür. Öyle ki, bütün mahşer ehli onlardan kaçarlardı. Onlardan bazılarının elleri ve ayakları kesilmiştir. Bazıları da ateşten dallara asılmış olacaktırlar. Bazıları leşten daha iğrenç kokarlardı. Bazıları da derilerine yapışan katrandan cübbeler giyineceklerdir.

Maymun şeklinde olanlar, işleri fitne çıkarıp laf getirip götürmek olan dedikoduculardır. Domuz şeklinde olanlar, haramlardan kaçınmayanlardır. Başları aşağı ve ayakları yukarı doğru ters dönmüş olanlar, faiz yiyenlerdir. Kör olanlar, hüküm (sorumluluk) makamında olup da insanlara zulüm edenlerdir. Sağır ve aptal olanlar, yapmış olduğu amellere bakıp da kendini beğenenlerdir.

Dillerini çiğneyip de ağızlarından pislik dökülenler, amelleri söylediklerine ters olan hâkimler ve âlimlerdir. Elleri ve ayakları kesik olanlar, komşularına eziyet edenlerdir. Ateşten dallara asılmış olanlar, sultana diğerlerini çekştirip gam-mazlık eden-

lerdir. Leşten daha kötü kokanlar, şehvetlerine uyup lezzet peşinde koşanlar ve mallarında bulunan Allah hakkını(n alınmasını) men edenlerdir. Derilerine yapışan katrandan cübbe giyenler ise kibirliler ve kendini beğenmişlerdir."

Bu tür rivayetler çoktur, ancak bu nakledilen yeterlidir.

Soru 9) Ahiret âlemindeki "zaman" kavramı nasıl olacaktır?

Cevap 9) Zaman, evrenin ve dünyanın güneş etrafında hareket ölçü birimidir ki; bu ölçü birimi ahiret âleminde yoktur.

Ahiret âlemindeki nur; imanın ve salih amellerin nurudur. Ahiret âlemindeki zulümat (karanlık) ise; küfür ve günahın karanlığıdır.

Cehennemin her zaman küfür ve günah yüzünden karanlık olması gibi cennet de her zaman müminin imanından dolayı nurludur/aydınlıktır.

Soru 10) Cennet veya cehennemdeki ebedilik, Allah-u Teâlâ'nın sonsuzluğu gibi bir şey mi? Yani hiçbir sınırı yok mu?

Cevap 10) Allah-u Teâlâ hiç şüphesiz cennete gönderdiği bir kimseyi bir daha oradan dışarı çıkarmayacaktır. Cennet onun ebediyen kalacağı yerdir artık. **(Rableri katında onların mükâfatı, altlarından ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları Adn cennetleridir.**" -Beyine/8-)

Kalış müddeti için bir son yoktur. Cehenneme gidenler ise eğer kalplerinde zerre kadar da iman bulunursa belli zaman sonunda cehennemden dışarı çıkarılacaklar ve cennete gönderileceklerdir. Yani ebedi olarak cehennemde kalmayacaklardır.

Ama kâfirler ve münafıkların cehennemde kalacakları süre için bir son olmayacaktır. ("**Ve onlar ateşten çıkamazlar.**" Bakara/167)

Eğer bir kimse, dünyadaki kısa hayatı boyunca mürtekip olunan az ve küçük günahlar için de sonsuz cehennem azabının olduğunu söylese bu söz adalet ile çelişir.

Bu konuda cevap olarak deriz ki; cehennemde ebedi kalmak küçük günahlardan dolayı değildir. Bu cezanın sebebi, dünyada elde edilen, hiçbir zaman yok olmayan ve insanın zatında bulunan küfür, inat ve şakilik gibi sabit işlerdir.

Aynı şekilde müminlerin cennette ebedi kalış sebepleri de, zatlarında bulunan sadık niyet, iman, sevgi ve saadet gibi sabit şeylerdir. Biharu'l-Envar kitabında İmam Cafer Sâdık'tan (a.s.) şöyle rivayet edilmiştir:

Cehennem ehlinin sürekli olarak cehennemde bulunmalarının nedeni, eğer dünyada sürekli kalmış olsalardı her zaman küfür, isyan ve günah içinde olmayı niyet etmeleridir. Cennet ehlinin de cennette ebedi olarak bulunmalarının nedeni ise eğer dünyada devamlı kalacak olurlarsa Rablerine iman ve itaat ile kulluk etmeyi niyet etmeleridir. O hâlde cennetliklerin cennette ve cehennemliklerin de cehennemde ebedi kalmalarının nedeni niyetleridir.

Soru 11) "...Rabbim, beni geri döndür ki, terk ettiğim dünyada yararlı bir iş yapayım. Hayır, onun söylediği bu söz (boş) laftan ibarettir. Önlerinde ta dirilecekleri güne kadar bir berzah vardır." (Mü'minûn/99-100)

Yukarıdaki ayet-i kerime Ricat inancına ters düşmüyor mu?

Cevap 11) Ricat meselesi Şia İmamiye mezhebinin kesin olarak kabul ettiği inançlardandır. Bir grup halis müminin Hz. İmam Mehdi (a.f) zamanında dünyaya geri dönmelerine, ikinci olarak diğer Ehl-i Beyt'in ve onların karşısında küfür, şirk ve inat önderlerinin dünyaya geri dönmelerine "Ricat" denir. Bu konunun gerçekleşmesi hem akli olarak mümkündür ve hem de zati olarak imkânsız değildir. Ayrıca yüce yaratıcının kudreti ile bu olayın gerçekleşmesi çok ko-

laydır. Pak İmamlar (a.s) bu konuya birçok rivayette işaret etmişlerdir. Allame Meclisi'nin de (r.a) belirttiği gibi Ricat konusunda yaklaşık iki yüz hadis nakledilmiştir. Bundan dolayı ona icmali olarak inanmak vaciptir. Ricat'ın nasıl olacağı, ne zaman olacağı ve dünyaya gönderilecek kişilerin nasıl belirleneceği gibi konuların da ayrıca bilinmesine gerek yoktur.

Ama sorulan sorudaki şüpheleri gidermek için verilecek cevap şudur: İşaret edilen ayette kâfirler Allah-u Teâlâ'ya "Allah'ım! Bizleri tekrar dünyaya gönder de sana kulluk edelim ve salih amellerde bulunalım." diyorlar ve onlara cevap olarak deniliyor ki: "**Kella**" yani, "**Asla (dünyaya geri dönmeyeceksiniz).**" Hâlbuki kâfirlerden bir grubun Ricat döneminde dünyaya geri dönecekleri kesindir. O hâlde cevap şudur:

Kâfirlerin dilekleri ve onun kabul edilmeyişinin gerçek manası, onların dünyaya iman etmek, salih ameller işlemek ve ahiret yolculuğunda elde bir şeyler bulundurmak için geri dönmek istemeleridir. Ancak Ricat zamanında dünyaya dönüş, onların Al-i Muhammed'in hak olan hükümetlerini görmeleri ve onların elleri ile öldürülmeleri içindir.

Dünyaya tekrar dönüş, bu grup kâfirlerin yaptıkları kötü şeylerin cezasının dünyada verilmesi ve onlardan intikam alınması içindir. Aynı şekilde müminlerden bir grubun da bu dünyaya geri dönmeleri, her zaman arzuladıkları dünyada kurulacak İlâhî hükümetin kurulduğunu görmeleri ve onlara yapılan zulüm, haksızlık ve adaletsizliğin giderilip intikamlarının alınması ve geçmişteki hüznün ve gamlarının bertaraf edilmesi içindir. Diğer bir deyişle, sevap ve ceza mertebelerinden bir mertebeye ulaşmak için, kâfirlerin ve müminlerin önderlerinden bir grubun Ricat zamanında dünyaya tekrar dönmeleridir. Hâlbuki ayet, iman ve salih amelin tekmil ve tahsil edilmesi için dünyaya geri dönmek isteyen kâfirlerden bahsetmektedir. Bundan dolayı (Ricat) kıyametin bir bölümü sayılmaktadır.

Kur'ân-ı Kerim'in bazı ayetlerinde geçen "Saat" konusu, Ricat zamanı olarak tevîl edilmiştir. Aynı şekilde, Allah'a ait günlerin zikredildiği rivayetlerde de bu konuya değinilmiştir. Mesela; "Allah'ın günleri üçtür: Yev-mu'z-Zuhur, Yev-mu'l-Kerih ve Yevmu'l-Kiyame." Başka bir hadiste geçtiği üzere, "Yevmu'l-Mevt, Yevmu'l-Kerih ve Yevmu'l-kiyame."

Soru 12) Ricat hakkında deniliyor ki imanda zirveye ulaşanlarla küfürde zirveye ulaşanlar Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhuru zamanında dünyaya geri döndürüleceklerdir. Sor-mak istediğimiz konu şudur: Kâfir öbür dünyada azabı ve küfrün sonuçlarını gözüyle görüp yakın ettikten sonra bu dünyaya geri döndüğünde artık kâfir olarak kalabilir mi? Yine Mümin olan bir kimsenin, teklif zamanı sona erdirdik-ten sonra yeniden mükellef olması doğru mu?

Cevap 12) Bütün yaşamı boyunca ilâhî hüccet kendisine tamamlanan, ilâhî ayetleri gören ama onlara iman getirme-yen ve enbiyanın sözleri kendisinde eser bırakmayan bir ki-şi binlerce defa ölüp dirilse yine de iman getirmeyecektir. Çünkü eğer iman edecek birisi olsaydı o yaşamının ilk za-manlarında iman getirecekti. **(Eğer geri döndürülseler yine kendilerine yasak edilen şeylere dönerler.)** -Mâide/28-) Bun-dan da anlaşılıyor ki, bu tip şahısların insan gibi bir hayatla-rı yoktur ve hayvandan öte bir şey değillerdir. ("...Onların kalpleri vardır ama anlamazlar, gözleri vardır ama görmez-ler, kulakları vardır ama duymazlar. İşte onlar hayvanlar gi-bidirler, hatta daha da sapık..." -A'raf/179- "Allah katında canlıların en kötüsü, düşünmeyen sağırlar ve dilsizlerdir." - Enfâl/22-)

Ama sorulan soru hakkında ise; "Kâfir berzah âlemini gördükten sonra bu dünyaya dönerse iman eder" sözü çok yanlıştır. Yapılacak olan açıklamalardan sonra Allah'ın izni ile bu şüphe bertaraf olacaktır. Kâfir dünyaya tekrar geldik-ten sonra ilk hayatında olduğu gibi dünyaya bağlanacak ve onun şehvetleri ile meşgul olacaktır. Ölüm ve berzahla ilgili gördüğü her şeyi de unutacaktır. Nasihat edilecek olursa da görmüş olduğu şeylerin sadece uykudan ibaret olduğuna

kanaat getirecektir. Gaflet ve unutkanlık uykusuna bürünen bir kimse binlerce defa ölüp dirilse bile, yine de o sahip olduğu hayvanlık mertebesinden yukarı çıkamayacaktır. Küfür ve inat ehli olan bir kimse de bulunduğu âlemlerin hepsinde aynı şekilde olacaktır.

Ricat Zamanında Müminlerin Durumları: Ricat zamanında mükellefiyet yoktur. O dönemin varlık sebebi, müminleri birinci hayatlarındaki mükâfat, iman ve amellerinin derecelerine ulaştırmaktır. Bu dereceler; Ehl-i Beyt'in (a.s) hükümetini görmek ve ondan dolayı mutluluk duymaktır. Ayrıca bu anlatılanlara ek olarak da bazı müminleri, dünyadaki hayatları boyunca birtakım olaylardan dolayı ulaşmaya muvaffak olamadıkları derecelere ulaştırmaktır. Mesela eğer bir mümin, zuhur zamanında İmam Mehdi (a.f) emri altında şehit olmayı arzuladıysa fakat bu makama ulaşamadan vefat etmişse bu kemal makamına ermesi için İmam Mehdi (a.f) zuhur ettiğinde tekrar dünyaya gönderilecektir. Bu konu hakkında Biharu'l-Envar kitabında İmam Cafer Sadık'tan (a.s), bir müminin ecelinden önce öldürüldüğü takdirde zuhur zamanında tekrar Ricat edeceği nakledilmiştir. Bu şekilde o mümin geri kalan ömrünü tamamlayacak ve saadete ulaşacaktır.

Allah yolunda şehadete ulaşma şerefine nail olamayan ve vefat eden bir mümin kimse her zaman arzuladığı şehadet feyzine ulaşması için tekrar dünyaya dönecektir.

Soru 13) Binlerce yıl önce ölen bir kimse ile bugün ölen bir kimsenin berzahı aynı mı olacak? Bir de, "Misalî Beden" hakkında açıklama yapar mısınız?

Cevap 13) Ruhların berzah âleminde kıyamet gerçekleşinceye kadar kalacakları süre elbette birbirleri ile farklıdır. Ancak ruhlar burada kalacakları süre içinde boş bırakılmayacaklardır. Eğer günahlardan pak ve arınmış olarak ölmüşlerse berzah nimetleriyle nimetlen-dirilecekler; yok eğer günahkâr iseler berzah âleminin azabıyla azaplandırılacaklardır. Eğer mustazaflardan i-seler, yani hak ile batılı birbi-

rinden ayırabilecek güçte olmayanlar veya küfür memleketlerinde yaşadıklarından dolayı mezhepler arasındaki farklılıkları ayırt edebilecek bilgileri olmadığı için hüccet kendilerine tamamlanmayanlar ya da bu konularda biraz bilgileri olan fakat diğer beldelelere giderek hak dini araştırmaya kudreti olmayanlar, aynı şekilde çocuklar ve deliler için berzah âleminde herhangi bir hesap, sorgu, azap veya sevap söz konusu değildir. Onlar hakkındaki karar, kıyamet gününe bırakılmıştır. Allah-u Teâla kıyamette ister adalet gözü, ister ihsan gözü ile onlara bakacaktır.

Misalî Beden: Ruhun öldükten sonra yerleşeceği bedendir. Bu beden dünyevi bedenlerin benzeridir. İmam Sadık (a.s) bu konuyla ilgili şöyle buyurmaktadır;

Eğer onu görsen "O, (dünyadaki) şahsın aynısıdır." dersin.

Şekil ve dış görüntü olarak, dünyadaki bedenın aynısıdır. Ancak madde olarak, kemal derecesinde bir letafete sahip olacaktır. Allame Meclisî (r.a) Biharü'l-Envar adlı kitabında şöyle buyuruyor:

Misalî beden, yumuşaklık ve latiflik bakımından cinlere ve meleklerle benzemektedir.

Yine şu şekilde buyurmaktadır:

Kabir genişliği, ruhun hareketi, havaya yükselmesi ve yakınlarını müşahade etmesi hakkında gelen rivayetlerde mevzubahis olan beden, bu temsili bedendir.

Bazı araştırmacılar misalî bedeni, latiflik ve hafiflik bakımından cismin aynadaki yansımasına benzetmişlerdir. Sadece şu farkla ki; aynadaki görüntü var olabilmek için kendisinden başka bir şeyin varlığına muhtaçtır ve idrakten de yoksundur. Ama berzahdaki misalî beden, ruhun varlığı ile vardır ve ayrıca his ve idrake de sahiptir.

Soru 14) Acaba kâfir ve müşrik oldukları hâlde, keşif ve icatları ile milyonlarca insanın faydasına olan ve büyük

hizmetler yapan bazı kâşif ve mucit kimselerin azaplarında bir azalma olacak mı?

Cevap 14) Allah'ın kullarının yararına olan icatlar ve yeni buluşlar, ancak yapan şahsın imanlı ve o yapılan icat ve keşiflerin ise Allah'tan başkasının rızasını düşünmeden yapılması ve Allah'tan başkasından mükâfat beklentisi olmadan gerçekleştirilmesi şartı ile ahirette kalıcı eserler bırakabilir. Açıktır ki, Allah'ı ve ahireti inkâr edenler, yaptıkları işlerde Allah rızasını gözetmezler. Bu durumda mükâfatı, arzulamış olduğu dünyadaki mucitlik ve kâşiflik şöhreti, yüklü miktarda para ve diğer dünyevi şeylerdir.

Şunu da söylemeden geçmeyelim; Allah'ın kullarından birine, hatta bir hayvana bile, kâfir veya fasık olan biri tarafından ihsan yapıldığı takdirde bu ihsanların insanı hayretlere düşürüp şaşırtan, hem bu dünyada ve hem de öbür dünyada birtakım iyi sonuçları vardır. Örneğin, kâfir veya fasık bir kimse bir canlıya ihsanda bulunmuş olsa, yapmış olduğu ihsanın karşılığında ondan birtakım belalar uzaklaştırılır veya malında artış meydana gelir veya bir isteğine veya amacına ulaşır ya da ömrü uzar. Yapmış olduğu ihsan, bazen onda bir devrim yaratır da tövbe edip iman getirmesine dahi sebep olabilir ve dünyadan iyi bir sonla ayrılır. Bazen de imansız olarak bu dünyadan gitse bile o yapmış olduğu iyi iş azaplarında bir azalmaya sebep olur.

Elbette unutulmaması gereken bir nokta vardır; yapılan iyiliklerin doğuracağı iyi sonuçlar, yapılan iyiliklerin ne kadar, nasıl ve nerede yapıldığına göre azalıp çoğalabilir.

Soru 15) Ölüm Gamerat ve Sekerat'ı nedir? Acaba, ani bir ölüm ile ölenler için bu hâllerin oluşması söz konusu mudur?

Cevap 15) Ölüm Sekerat ve Gamerat'ı, ölmekte olan kaside meydana gelen şiddetli sıkıntı hâlidir.

Sekerat: Ölmekte olan kimsenin belli belirsiz baygınlık geçirmesine, tutarsız söz ve düzensiz hareketler sergilemesine neden olan bir hâldir.

Gamerat: Ölmekte olan şahsın duçar olabileceği şiddetli hayrete düşmüşlük ve şaşırılmışlık hâlidir. Ansızın ölen kimseler, ölümün Sekerat'ından da âmânda olacaktırlar. Ancak şu nokta da unutulmamalıdır ki, ölüm Sekerat'ına duçar olmak, ölmek üzere olan şahsın kötü olduğuna delil değildir. Aynı şekilde, ölüm Sekerat'ına duçar olmamak ve rahat can vermek de ölmek üzere olan kimselerin, iyi kimseler oldukları anlamına gelmez. Yani bunlar (Sekerat ve Gamerat) hakkında genel ve kesinleşmiş bir hüküm bulunmamaktadır. Mümin olan bir şahsın ölüm esnasında Sekerat'a duçar olması mümkündür. Bu, onun işlemiş olduğu küçük günah ve sürçmelerden temizlenmesi ve kıyamette rahat ederek makamının daha da yücelmesi içindir. Bunun tam tersinin görülmesi de mümkündür. Yani, kâfir veya fasık bir kimse ölüm esnasında hiçbir sıkıntıya maruz kalmadan rahat bir şekilde can verebilir. Bu, onun dünyada yapmış olduğu iyi işlerinin mükâfatıdır. Zira bu durumda kıyamette hiçbir hak iddia edemeyecektir. (Daha geniş bilgi için Merhum Şeyh Saduk'un (r.a) Akait kitabına başvurunuz.)

Soru 16) Ruhun beden ile kaç türlü ilişkisi vardır? Ve ruh, beden ile olan ilişkisini her türde ne şekilde keser?

Cevap 16) Ruhun beden ile olan ilişkilerinden bir tanesi, eğitim ve terbiye ilişkisidir. Hz. Rabbu'l-Âlemin, ruhu bedeninin öğretmeni olarak karar kılmıştır. Burada anlatılan eğitim ve terbiyenin manası ise, bir şeyin kendisinden beklenen kemale ve olgunluğa ulaştırılmasıdır. Ruhun bedeni kullanmasını iki kısımda özetle şöyle inceleyebiliriz:

Birinci olarak: Solunum ve sindirim sistemi gibi tabii, tekvini ve istem dışı kullanımlar.

İkinci olarak: Beş duyu hissi ve irade üzere, düzenli hareketler gibi, yapılması istek dâhilinde gerçekleştirilecek kullanımlar.

Ruhun uyku hâlinde bedendeki işlevi birinci kısımdır, ikinci değil. Ölüm hâlinde ise iki kullanım şekli de yok olur.

Ayrıca ruh, Allah-u Teâla'nın izni ile beden uzuvlarının her birini ve beden ülkesinin güçlerinden her bir gücü, ondan beklenen şekilde kemale ulaştırır.

Ruhun beden ile olan bir diğer ilişkisi de tedbirdir. Yani bedeninin sindirim sisteminin, gelişme güçlerinin ve onunla alakalı olan neslin çoğalması, idrak kuvveti ve irade kuvveti gibi cüzlerin kontrolü Allah'ın izni ile tamamen ruhun denetimindedir. Örneğin; bir iğne veya diken ayağa battığında anında refleks göstererek ondan kurtulmaya çalışır.

Ruhun şaşırtıcı özelliklerinden bir tanesi de, işlerden herhangi bir iş ile meşgul iken, diğer işlerden gafil olmamasıdır. Beden ülkesinde var olan yüzlerce kuvvetin (işlevin) hepsi ile aynı anda ilgilenebilir ve bir işlevin düzeni, onu diğer işlevlerin düzenlenmesinden alı koy-maz. Örneğin, aynı anda göz görebilir, kulak duyabilir, dil konuşabilir, burun koku alabilir, ağız tat alabilir, el ve ayaklar hareket edebilir, sindirim ve gelişme sistemleri çalışır ve onlara bağlı olan diğer işlevler de aksamadan işlerini yerine getirmekle meşgul olurlar.

Ruhun beden ile olan diğer bir ilişkisi ise, onun bedene hükmedip yönetmesidir. Yani ruh, beden ülkesinde bizim hâkim ve yöneticimizdir. Bedenin bütün güçleri ruhun kontrolünde ve onun idaresindedir. Ruh ne emrederse beden vakit geçirmeden anında emri yerine getirir. Bu itaat, konuşmak istendiğinde dilin hareket etmesi, görmek veya görmemek istendiğinde göz kapaklarının açılması veya kapanması veya bunlardan başka daha nice şeylerde çok belirgindir.

Evet, bazen de bütün bu anlatılanlara rağmen öyle bir zaman gelir ki, beden birtakım hastalıklara duçar olur ve zikredilen bazı işlevler ruhun kontrolünden çıkar. Nitekim ölüm anında beden, ruhun kontrolünden ve itaatinden tamamen çıkar.

İÇİNDEKİLER

Takdim	1
--------------	---

1. Bölüm: ÖLÜM VE SONRASI / 9

ÖLÜM VE MEÂD	11
Meâdı Nasıl Tanıyabiliriz?	11
Acaba Ölü Konuşur Mu?	12
Rüyanın Hikmeti.....	12
Kabul Etmemek Kapasite Noksanlığındandır.....	13
Birinci Menzil: Ölüm.....	13
Can, Nasıl Alınır?	14
Kolay ve Zor Can Vermek.....	16
Ölümü Sevmek	19
Dünya Sevgisi Aklen ve Dinen Yerilmiştir	19
Dünya Sevgisi, Kâfirlerin Sıfatı ve Her Günahın Başıdır.....	20
Ölümünden Nefret Etmek ve	20
İnsanın Yakınlarına Ağlaması	20
Sabırsızlık; Ahiretten Gafil Olmanın Neticesidir	21
Ehlibeyt'in (a.s) Ölüm Anında Hazır Bulunması.....	22
Ölümünden Sonraki Anlardan Haberler	23
Kabir Sorgusu	23
Kabir Sorgusunun Faydası Nedir?.....	25
Amellerden Sorguya Çekilme.....	26
Kabirdeki Tek Arkadaş Ameldir.....	26
Allah (c.c), Kendisinden Sakındırmaktadır	27
Kabrin Ölüyü Sıkması	28
Kabir Sıkması Her Yerde Mümkündür.....	30

2. Bölüm: BERZAH / 33

BERZAH NEDİR?	34
Misal Âlemi ve Misalî Beden	34
Tesir ve Teessürün Şiddeti	36
Lezzetin Sürekliliği	38
Bu Konular İnkâr Edilebilir mi?	42
Meâdın Var Olmadığına Dair Hiçbir Delil Yoktur	43
Sonra Vuku Bulacak Olaylarla İlgili Bir Rivayet	44
Ruhun Cismanî Bedendeki Tesiri	45
Hürr'ün Cesedinin de Sağlam Olduğu Görülmüştür	45
Sıcak Ateş	46
Kimler Korkmaz?	47
Berzah Nerededir?	50
Ruhlar Birbirleriyle Dost Olurlar	51
Vâdiyu's-Selâm, Ruhların Yeridir	52
Ruhun, Kabre İlgisi Fazladır	53
Başka Bir Şüphe ve Cevabı	54
Kur'ân'da Berzah Azabı ve Mükâfatı	55
Hadislerde Berzah Mükâfatı ve Azabı	58
Berzaktaki Kevser Havuzu	60
Berehût, Berzah Cehenneminin Mazharıdır	61

3. Bölüm: KİYÂMET / 64

AKIL VE KİYAMET	67
Allah'ın Adaleti, Kıyamet Gününün Gerçekleşmesini Gerekştirir	68
Doğru Sözlüler Kıyametten Haber Veriyorlar	69
Bir şeyin Mümkün Olduğunun En İyi Delili	69
"Vuku Bulmasıdır"	69
Hz. Üzeyir (a.s) Yüz Yıl Ölü Kaldı	70
Allah Her Şeye Kâdirdir	72
Su ve Ateş Bir Arada	72
Çürümüş Kemikler Nasıl Dirilir?	73
Muhtemel Zararı Kendinden Uzaklaştırmak Aklen Vaciptir..	74

Kıyamet Büyüktür	75
Mahşerdeki Çeşitli Şekiller.....	77
Kalppler Boğazda Tıkanır.....	78
Kıyamet Korkusundan Amanda Olanlar.....	79
Hz. Ali'nin (a.s) Velâyeti Hakiki Kurtuluştur.....	80
Geleceği Kazanmak	81
İsrâfil (a.s) Sûr'a Üfleyecektir.....	82
Sadece Allah (c.c.) Kalır.....	83
Takva Kıyamet Elbisesidir	85
Günahkârlar Yüzlerinden Tanınırlar.....	86
Elli Bin Yıllık Gün	87
Amel Defteri.....	88
Gelin de Karneme Bakın	90
Müjde.....	92
MIZAN.....	93
Hak Mizanı / Ölçüsü Ali'dir (a.s).....	94
Doğruluktan Ne Kötülük Görmüşüz ki Doğru Olmanın Peşinden Gidelim?.....	94
HESAP	97
İhbat ve Tekfir (İyi Amellerin Yok Olması ve Kötü Amellerin Örtülmesi).....	98
Kıyamet Soruları.....	100
İbadetler Konusunda Hesap Sorulacaktır	102
Hakların Alınması.....	103
Kendi Fazlıyla Muamelesi.....	105
KEVSER HAVUZU	106
Hz. Muhammed (s.a.a) ve Onun Ehlibeyt'inin Azametinin Tecellisi	107
Hz. Ali (a.s), Cennet ve Cehennemi Paylaştıran İnsan	108
SIRAT KÖPRÜSÜ.....	109
Birinci Akabe: Sıla-i Rahim, Emanet ve Velâyet.....	110
İkinci Akabe: Namaz.....	112
Üçüncü Akabe: Humus ve Zekât.....	113

Dördüncü Akabe: Oruç.....	113
Beşinci Akabe: Hac	113
Altıncı Akabe: Taharet	113
Yedinci Akabe: Kul Hakkı	114
ŞEFAAT.....	116
Şefaath Her Yerde Mümkündür.....	116
Şefaath Konusunda Çok Umutluyuz.....	119
A'RAF	120
CENNET	122
Cennetin Yiyecek ve İçecekleri	123
Cennetin Giyecekleri	124
Cennet Sarayları	124
Cennetin Tahtları Yatakları ve Kapları.....	125
Cennet Hurileri ve Kadınları	126
Cennet Çiçekleri ve Kokuları	128
Cennetin Aydınllığı	128
Cennet Nağmeleri.....	129
Ruhanî ve Manevî Nimetler ve Lezzetler	130
CEHENNEM.....	133
Cehennemin Yiyecek ve İçecekleri	133
Cehennem Ehlinin Elbiseleri	135
Simsiyah Yüz, Halkalar, Zincirler	135
Cehennem Görevlileri.....	136
Cehennem Kapıları	136
Ruhî ve Manevî Azaplar	138
Acaba Bu Zayıf Beden, Cehennem Ateşine Dayanabilir Mi?.....	142
Acaba Şiddetli Azap Allah'ın Adaletiyle Bağdaşır mı?	143
Rahman Nasıl Azap edebilir?	144
Ömür Kısa, Ama Azap Ebedi	145
MEADLA İLGİLİ SORULAR VE CEVAPLAR	147